

శ్రీ ర స్తు.

రంగారాయచరిత్రము.

పీ ఠి క.

శా. శ్రీమద్భూమిభవన్నవాంగరుచిరశ్రీనాత్మవామాంకసీ
మామధ్యంబునఁ జేర్చి లోకవితతి స్మన్నించు ధన్యుండు శ్రీ
లామర్త్యాకృతిరాఘవుండు సుగుణాలంకారు మల్రాజు శ్రీ
రామారాయవసుంధరాధిపుఁగృపన్ రక్షించు నశ్రాంత
మున్. 1

మ. విమలాంభోజసువర్ణకర్ణికపయిన్ వెల్గొందు పూఁబోఁడిచం
ద్రము సైదోడగు ముద్దరాలు మురజిద్వక్షస్స్థలిం బొల్చు
శ్రీ,తమయూఖాననపాలవెల్లి నిసువోఁ దామ్రాంధరోష్ఠీవతం
సము మల్రాజుకులాబ్ధిచంద్రుని మహైశ్వర్యాన్వితుం జేయు
తన్. 2

చ. తొలుబలుకుల్ నిజాననచతుష్టయమార్గవినిర్గతంబులై
నెలకొని వర్ణధర్మముల నిర్ణయముల్ పరికింపుచున్ జగం
బుల వెలయింపఁగాఁ జెలఁగు ప్రోడ విరించి చిరాయురున్నతు
ల్, పొలుపు దలిర్ప రామనృపపుంగవమౌళి కొసంగుఁ
గావుతన్. 3

ఉ. ఆయతమౌక్తికగ్రథితహారమునం జెలువొప్పు విస్ఫుర
న్నాయకరత్న మట్లు సుమనస్తతి కెంతయు నగ్రగణ్యుఁడై
పాయక యంతరాయములఁ బాపు గజాస్యుఁడు రామ
మేదినీ, నాయకమౌళికిం గృప ననారతమున్ సమకూర్చు
నిష్టముల్. 4

శా. చాపంబున్ డమరు త్రిశూల శరముల్ శాతాసి ముఖ్యా
యుధ,వ్యాపారంబునుఁ బాణిపంక్తులఁ దలిర్పన్ శాబరో
ద్వేలహే,లాపుంభావమునం జెలంగి విజయోల్లాసంబునం
బొంగున, య్యాపూరీపురవీరభద్రుఁడు జయం బిచ్చుం
గృతిస్వామికిన్. 5

శా. వీణాపుస్తకముల్ కరాబ్జయుగళిన్ వెల్గొంద విద్వత్కవి
శ్రేణీజిహ్వలపై నటింపుచు రమాసీమంతినీరత్నశ
ర్వాణీముఖ్యసతీవతంసములకు న్వైదగ్ధ్యముల్ నేర్పున
వ్వాణీదేవి యొసంగు మత్కృతికి వాగ్వైచిత్ర్యమాధు
ర్యముల్. 6

తే. కాళిదాసమయూరమాఘప్రభృతుల
నుతులఁ దేలించి యాంధ్రసత్కృతు లొనర్చు
నన్నపార్యుండు తిక్కన నాఁ దనర్చు
ప్రాక్తనకవీంద్రచంద్రులఁ బ్రస్తుతింతు. 7

ఉ. నిబ్బరమైన యక్కరము నేర్చినవారలపోల్కె వట్టి త
బ్బిబ్బులు నాలుగల్లి తమభీకరవేషవిశేషపుష్టికై
యుబ్బి భ్రమల్గొనం గదిసి యొంటరిపాటున మూఢసన్నిధిం
డబ్బులు గొట్టు దుష్కవులు డాయఁగ నోపుదురే రసజ్ఞులన్.

వ. అని యిష్టదేవతావందనంబును సుకవికవితాభినందనం
బును గుకవినిందనంబునుం గావింపుచు నిదానీంతనమహా
వీరపురుషపౌరుషరసానుబంధబంధురం బగునొక్క ప్రబం
ధంబు రచియింపం గోరి యున్నసమయంబున. 9

సీ. శ్రుతగుడక్షోణభృత్త్రిమండలోచిత
ప్రాజ్యరాజ్యరమాధురంధరుండు
దానధారాధౌతధరణీసుపర్వాను
సారిదారిద్ర్యరజస్తముండు
సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యారస
రసికతామహితసారస్వతుండు
సామంతభూపాల సంప్రేషితద్విప
దానకర్దమితసద్మాంగణుండు
తే. పద్మనాయకకుముదినీబాంధవుండు
దర్పితారాతిరాజన్యదర్పమథన
రాజితాటోపకేళి మల్రాజవంశ
పద్మవనహేళి రామనృపాలమౌళి. 10

ఉ. డెబ్బదియేడుగోత్రముల ఠీవి వహించిన యాత్మవర్ణపు
న్నిబ్బర మైనపౌరుషము నేర్పు మెయి న్వెలమ ల్వచింపుచో
బొబ్బిలిరావు వారల యపూర్వపరాక్రమ మబ్బురంబుగాఁ
బ్రబ్బినతచ్చరిత్రము ప్రబంధముఖంబున నాలకింపఁగన్.

వ. మహోత్సాహం బుదయించి యుదంచితశాస్త్రప్రపంచ
సరస్సంచరన్మనోహంసు లగువిద్వాంసులును కవిత్వరచనా
చమత్క్రియాచరితోత్సవు లగుకవులును రాజకార్యస్వతం

త్రులగుమంత్రులును నాయకులును గాయకులును దక్కఁ
గలపరివారంబు గొలువఁ గొలువుండి గోష్ఠీవినోదంబున.

మ. ననునానాపృథివీంద్రచంద్రకృతసన్మానుం రఘూత్తంస పా
వనపాదాంబుజసేవనానిరతుసత్ప్రాచీనవిద్వత్కవీ
శనికాయాదరణీయదిట్టకవివంశప్రోద్భవుం ధీరసా
యను నారాయణుఁ జూచి యిట్లు పలికెం హర్షాంబుధిం
దేల్చుచున్. 13

తే. హైమభూషావిశేషవర్షాశనాగ్ర
హారముఖ్యబహూకృతుల్ గారవమున
నందుకొంటివి మాచేత నస్మదాశ్రి
తాగ్రణివి దిట్టకవిరాజ యరుణతేజ. 14

ఉ. భారతయుద్ధమట్టు లతిభాసురతం గనుపట్టుచు న్మహా
వీరరసప్రధాన మయి వేడుక నింపెడురావు వారిదు
ర్వారరణప్రసంగమతిరమ్యతరం బది గద్యపద్యసం
భారయుతంబుగా నొకప్రబంధ మొనర్పు మదంకితంబుగన్.

వ. అని యనూనయింపుచుం బరిమళపరిమిళిత కర్పూరవీటీ
కనకశాటీ నిరాఘాటధాటీ జనవఘోటీ పరంపరాది సత్కా
రంబులఁ బ్రియంబుఁగొలుపుటయుం గౌతూహలంబు వొ
డమి తత్ప్రారంభంబునకు మంగళోజ్జృంభణంబుగాఁ గృతి
పతివంశావతారం బభివర్ణించెద. 16

మ. సనకాదుల్భజియింతు రెవ్వనిపదాబ్జాతంబునే పుణ్యశీ
లుని యంఘ్రిం జనియించి జాహ్నవి కడుం లోకత్రయీ
లోకపావని యైనట్టి రమామనోహరుని దివ్యశ్రీపదాం

భోరుహం, బున జన్మించిరి పద్మనాయకులు విస్ఫూర్తిం బ్రవ
ర్తిల్లుచున్. 17

క. ఆపద్మనాయకాగ్రణు
లేపలరెడువేడ్క నెబ్బదే డగుగోత్ర
వ్యాపాదితనియమస్థితి
దీపించిరి వెలమసంజ్ఞ తేజరిలంగన్ 18

క. ఆసప్తోత్తరసప్తతి
భాసురగోత్రములయందుఁ బ్రతిభాకరమై
భాసిలె విరియాలాఖ్యక
వాసిం గలగోత్ర మెన్న వన్నె దలిర్పన్. 19

శా. కల్లోలి న్యధినాథతుల్యవిలసద్గాంభీర్యుఁడై శారదో
త్ఫుల్లాంభోరుహవల్లరీ హిమరుచిరీ భూతేశవాక్సుందరీ
మల్లీ స్వర్గహారీ కరీంద్రయశుఁడై మల్రాజువంశంబునన్
వల్లారాయనృపాలమౌళి వొడమెన్ వార్ధిన్ మృగాంకా
కృతిన్. 20

సీ. తనచేతినిశితాసిధారావిధుంతుదుం
డహితాననేందుల నాక్రమింపఁ
దనరణభేరికాధ్వనిగర్జితంబులు
విమతహంసములకు వెఱపుఁ జూప
దనవాహఖురపుటీజనితధాత్రీధూళి
పరిపంధికంధులమురువుడింపఁ
దనజయధ్వజవీరహనుమంతుఁ డభియాతి
యాదోనిధానంబు లవఘళింప

తే. నలరు నమితవిరోధి ధరాధనాథ
రత్నమకుటాంశురాజినీరాజితాంఘ్రి
నఖరశిఖరసుధాంశుండు నయవచోభి
రామగీష్పతివల్లభరాయనృపతి. 21

సీ. ఆవల్లభనృపాల దేవవల్లభునకుఁ
దనయులు జనియించి రనఘమూర్తు
లసమానలసమానహరివాక్చాతురీ
పన్నగపతి పెదచ్చన్నగారు
శతమన్యుసన్నిభాద్భుతజగన్నుతసంప
దౌన్నత్యనిధి చినచ్చన్నగారు
వితరణశ్లాఘానవీనకర్ణఖ్యాత
ఘనకీర్తిశాలి జగ్గన్నగారు

తే. కొండమక్ష్మాతలాధిపాఖండలుండు
నాఁగ నలువురు దశరథనందనప్ర
తీతసౌభ్రాత్రకలితప్రదీప్తు లగుచుఁ
ద్రిజగదభినంద్యవైభవశ్రీలఁ దనర. 22

క. ఆనలుగురిలోఁ గొండ
క్ష్మానాయకుఁ డలరె దశదిశామానవతీ
మానిత నానాభూషా
నానట దురుమౌక్తికాభనవ్యయశుండై. 23

సీ. ఆశ్రితప్రకరవన్యాదైన్యనిరసన
సంభ్రమాశ్రాంతవసంతఋతువు
విద్వద్గృహాంగణావిర్భూతనిజరూప
సంరంభయుతసారసారభేయి

కవిజనానీకలోకక్ర మోదాపాది
విస్రంభశుంభత్సహస్రరశ్మి
సకలబాంధవచకోరకనికాయతపఃఫ
లాయితరాకాసుధాంశుబింబ
తే. మతఁడు నృపమాత్రుఁడే చతురంబురాశి
వలయితక్ష్మాసుపర్వానువర్ణ్యమాన
భూరివితరణవిజితమందారశాఖి
రాజితాకృతి కొండలరాయనృపతి. 24
మ. జలజాతాత్మభవప్రగల్భవచనశ్లాఘానిరాఘాటమం
జులతాలంఘనజాంఘికంబుల హిరాట్సన్యక్తవక్త్రావళి
స్ఖలితాలాపకలాకలాపములు నై కన్పట్టు మల్రాజుకొం
డలరాయప్రభుసార్వభౌముని ప్రచండప్రౌఢవాగ్వల్లరుల్.
క. ఆకొండలరాయధరి
త్రీకాంతవతంసమునకు దివిషత్తటినీ
వ్యాకోచపుండరీకర
మాకల్పయశుల్కుమారు లాఱ్వురు వరుసన్. 26
శా. లీలాసూనశరాసనుల్ వోడమి రా లింగన్న జగ్గక్షమా
పాలగ్రామణి రామభూమిపతియుం బార్థోపమాటోపదో
శ్శీలుండై తగు రామచంద్రనృపుఁడున్ శ్రీరంగపత్క్ష్మావరుం
జోలిన్ మల్లనృపాలమౌళియు ననానుర్వీశచూడామణుల్.
క. వారలలోపలఁ గులవి
స్తారకుఁడై సుకవివిద్వదాధారుండై
ధీరోదాత్తుఁడు రామ
క్ష్మారామారమణుఁ డలరె సరసులు వొగడన్. 28

సీ. అతనిచేతికటారి కభియాతినృపశరీ
రములు సజీవకోశములు గావె
యతనిశౌర్యాగ్నికి నభియాతినృపదుర్గ
తండముల్ హోమకుండములు గావె
యతనియాగ్రహశక్తి కహితభూభృచ్ఛిరః
కమలముల్ కబళకోశములు గావె
యతనిజయేందిరకరిరాజకరికుంభ
నికరముల్ హారపేటికలు గావె
తే. భళిభళీ యని తనప్రతాపంబుఁ గాంచి
సకలదిగ్దేశనృపతులు సన్నుతింప
నలరు బెల్లపుకొండ ధరాధిరాజ
రాజమార్తాండమూర్తి యారామనృపతి. 29

మ. అలఘుశ్రీనిధియట్టిరామవసుధాధ్యక్షుండు గాంచెన్ గు
మా, రుల మాద్రేయులఁ బాండురాజుకరణిన్ రుద్రప్రతా
పుండు కొం, డలరాయప్రభుసార్వభౌముఁడు ప్రచండా
టోపియౌ వేంకటా, చలధాత్రీపతి నాఁగ నిర్వైరమహా
సామ్రాజ్యధౌరేయులన్. 30

సీ. అర్థిదారిద్ర్యముద్రాంధకార మడంపఁ
జంద్రార్కుల తెఱంగు సంగ్రహించి
దుష్టనిగ్రహకళాదోహలస్ఫురణచే
రామలక్ష్మణుల బీరంబు నెరపి
శాత్రవోత్కరజయోత్సాహసాహసమున
భీమార్జునులపోల్కి దీముకొల్పి

లలితవిలాసలీలాచారుచర్యల
బలరామకృష్ణుల పటిమగల్గి
తే. వార లిరువురు సౌహార్ద్రవైభవముల
నంచితస్ఫూర్తి మిగుల దీపించి రెలమి
రహిఁ వహింపుచుఁ గొండలరాయనృపతి
వేంకటాచలమహిభృన్మృగాంకమూర్తి. 31
క. అం దగ్రజుండు శశభృ
చ్చందనకుందారవిందసాంద్రయశశ్శ్రీ
లందెను కొండలరాయపు
రందరుఁడు నిజాన్వయానురంజనకరుఁడై. 32
ఉ. కొండలరాయనిం గెలువఁ గోరు సమున్నతధైర్యసంపదన్
గొండలరాయనిం జెనకఁ గోరు నఖండతరాతిభూతిచేఁ
గొండలరాయనిన్ సమతఁ గోరు నతప్రకరావనక్రియన్
గొండలరాయభూరమణకుంజరుఁ డెన్న నృపైకమాత్రుఁడే.
సీ. దశరథసూతి యీధన్యుండు గాకున్న
నరిపంక్తికంఠసంహర్త యెట్లు
బలరాముతమ్ముఁ డీప్రభుమౌళి గాకున్న
సత్యాభిరామప్రచారుఁ డెట్లు
రాకామృగాంకుఁ డీరమణుండు గాకున్నఁ
గువలయానందనప్రవణుఁ డెట్లు
జంభవిద్వేషి యీజనపతి గాకున్న
నహితబలచ్ఛేది యగుట యెట్లు
తే. లని జనంబులు వెయినోళ్లఁ దనుభజింప
నప్రతీపప్రతాపమహాప్రదీప

శమితరిపువర్గదోర్గర్వతిమిరుఁ డలరు
రమ్యగుణహారి కొండలరాయశౌరి. 34

శా. ఆసౌభాగ్యబలారి గైకొనియె భార్యాయుగ్మముం గొండ
మాం, బాసాధ్వీమణిఁ జిన్నపాపమసతిం బద్మామనోభర్తల
క్ష్మీసర్వంసహల న్వరించుపగిదిన్ శ్రీరుక్మిణీ సత్యభా
మాసీమంతవతీవతంసములఁ బ్రేమం గృష్ణుచందంబునన్.

మ. అనసూయాసతి సన్నపూర్ణను బులోమాత్మోద్భవారుం
ధతీ, వనితారత్నములం బయోధితనయన్ వైదేహి
నశ్రాంతముం, దనసౌశీల్యపతివ్రతాత్వవినయౌదార్యాదు
ల న్మించి పే, ర్గాంచు కొండమ్మకు నింకఁ గాంత లెనయే
కొండొక్క రిమ్మేదినిన్. 36

సీ. తనదయాలీలాంచితనయవిశేషముల్
సకలార్థిజనములు సంస్తుతింపఁ
దనసాధువినయవర్తనసొంపు సేవించి
యుభయవంశంబులు నుత్సహింపఁ
దనగుణపారిజాతనవీనవాసనల్
నిఖిలకకుప్పాళి నిండికొనఁగఁ
దనతాల్మికల్మి యింతనరాక వెగ డొంది
తోడిచేడియల కుత్సుకత నెరప

తే. దనరు నాత్మీయసౌశీల్యదానధర్మ
విభవసౌభాగ్యకారుణ్యవిశదకీర్తి
సాధుమాధుర్యనయగుణసారముదిత
బంధునికురంబ శ్రీచినపాపమాంబ. 37

సీ. అందగ్రమహిషియం దలఘుప్రతాపుని
వేంకటరామపృథ్వీపతిలకు
సన్నుతౌదార్యు సూరన్నప్రభూత్తంసు
రామభూమీమండలామరేంద్రుఁ
గొండొకసతియందు గురుశౌర్యవేంకట
నరసింహరాయభూవరవతంసు
ఘనునివల్లారాయ జననాయకవరేణ్యు
రామచంద్రకుమారమణచంద్రుఁ
తే. గ్రమము దీపింపఁ బుత్రషట్కంబు గాంచె
మువుర మువ్వురసమతానుమోదలీల
నమ్మహాసాధుసాధ్వీయుగ మ్మెలర్పఁ
బ్రబలరుచిహేళి కొండలరాయమౌళి. 38

తే. తత్తనూభవషట్కసౌందర్యధైర్య
శౌర్యచాతుర్యధుర్యతాసరణిఁ దెలియ
విన్నవించెద మిగుల వేర్వేర నెన్ని
సకలజనమానసానురంజకము గాఁగ. 39

సీ. ఏధన్యసత్కీర్తి యిందుకుందమరాళ
ధారాళరుచులతోఁ దారసించు
నేధీరువితరణం బినతనూసంభవు
విశ్రాణనప్రౌఢి పీటబుచ్చు
నేవీరుదోశ్శౌర్య మింద్రనందనుభుజా
పాండిత్యమునకు విభ్రాంతి యొసఁగు
నేభవ్యసౌందర్య మిక్షుచాపసురూప
నైపుణ్యగుణముల నేఁపు గాంచు

తే. నతఁడు చెల్వొందుఁ బ్రణమితాహితశిరస్థ
రత్నమకుటమరీచిపూర ప్రరోహ
రాజినీరాజితాంఘ్రినీరేజయుగళి
రాజపవిధారి వేంకటరాయశౌరి. 40

సీ. తనరాజసంబు మాంధాతృభగీరథ
దశరథసగరులదశవహింపఁ
దనచక్కఁదనము కందర్పనైషధరాజ
రాజతనూజుల నోజఁ దెగడఁ
దనదానపటిమ రాధాసుతజీమూత
జీమూతవాహుల చెలువుఁ జూపఁ
దనపరాక్రమము మందాకినీనందన
శరవణోద్భవుల కచ్చెరువు నింప

తే. నిం పలరుఁ దారకాశరదిందుకుంద
శారదాశారదాభ్రమందారచంద్ర
దరహారవియన్నతంగజధవళయశుఁడు
రాజదివిషద్విభుండు సూరప్రభుండు. 41

ఉ. క్రొన్ననవింటివాని యనుగుంజెలిచక్కఁదనంబునందు వే
గన్నులవానిపట్టి కధికం బగు జోదుపరాక్రమంబునన్
మిన్నులమానికం బపరిమేయరుచిస్ఫురణన్ మహాత్ము రా
మన్నను బ్రస్తుతింపఁ దరమా ధరమానవకోటిలోపలన్.42

సీ. అర్థార్థిజనకామితావాప్తి యొనరింప
నవనికి డిగ్గిన యమరతరువొ
కనకధారాసారగౌరవస్ఫురణంబు
నెరప వచ్చినయట్టి నీరదంబొ

భూలోకసంచారఖేలనానిరతిమైఁ
గనుపట్టుచుండెడి కామగవియొ
పద్మనాయకమణిభావంబు గైకొని
మహిఁ జెలంగెడు వేల్పు మానికంబొ
తే. భళిర యితఁ డని తనుజను ల్ప్రస్తుతింప
వెలయు విరియాలగోత్రపవిత్రమూర్తి
చారుతరకీర్తి నరదేవచక్రవర్తి
భవ్యరుచిహేళి రామభూపాలమౌళి. 43

సీ. తనరూపు మీనకేతనవసంతజయంత
సౌందర్యధిక్క్రియాసరణిఁ బొదల
దనవదాన్యతవికర్తనతనూజదధీచి
శిబికుబేరాదుల సిగ్గుఁబరచఁ
దననీతిపటిమశాంతనవకామందక
చాణక్యమనువుల జాడఁ దెగడఁ
దనరాజసము పురాతనరాజలోకైక
చూడావతంసకస్ఫురణఁ దెలుప
తే. శ్రుతగుడక్ష్మాభృదధిపుఁడై సొంపుఁ గాంచె
సైపుఖానవజీరభుజావలేప
లోపకృద్వీరవిజయప్రతాపశాలి
వేంకటనృసింహరాయ పృథ్వీపమౌళి. 44

శా. మల్లీవల్లరులన్ హసించు విలసన్మందారకుందారవిం
దోల్లోలన్నవమంజరీరుచులపై హుంకించు నభ్రాపగా
కల్లోలంబుశుభప్రభానిభములై కన్పట్టు మల్రాజు శ్రీ
వల్లారాయనృపాలచంద్రునియశోవల్లీసముల్లాసముల్. 45

క. ఆధన్యుని పినతండ్రి సు
ధాధారారుచిరరుచివిధాయకవాచా
మాధుర్యైకనిధానగు
ణాధారుఁడు వేంకటాచలాధిపుఁ డలరెన్. 46

సీ. అశ్రాంతవిశ్రాణనాభినంద్యప్రౌఢి
యినతనూభవునందు నితనియందు
నంగనాజనమనోహరరూపసౌష్ఠవం
బిందిరాసుతునందు నితనియందు
క్ష్మాభారభరణరక్షాదక్షదోశ్శక్తి
ధృతరాష్ట్రతనయునం దితనియందు
రణరంగవిజయశౌర్యప్రసంగనిరూఢి
యింద్రనందనునందు నితనియందుఁ
తే. గాని కాన మటంచు లోకము నుతింప
స్ఫుటతరౌదార్యరూపప్రభుత్వశౌర్య
ధర్మములయందు మారెండుఁ దనకులేక
నలరు మల్రాజవేంకటాచలవిభుండు. 47

తే. అమ్మహాబాహుగేహిని యతిశయిల్లు
నాస్యలక్ష్మీనిరస్తసుధాంశుబింబ
యాశ్రితజనావనాంచద్దయావలంబ
యన్నపూర్ణాకృతివిడంబ యన్నమాంబ. 48

—— షష్ఠ్యంతములు. ——

క. ఈదృగ్విధాన్వవాయసు
ధోదన్వచ్చంద్రమునకు సర్వజనసం

మోదకరదానదాక్షి
ణ్యాదిగుణానీకనిధికి నప్రతినిధికిన్. 49

క. లాటయుగంధరకురుక
ర్ణాటద్రవిళాంగవంగనానావనిభృ
త్కోటీరఘటితమణిఘృణి
పేటీభవదంఘ్రినఖరబిరుదాంకునకున్. 50

క. శ్రీమంతున కతివినమిత
సామంతునకుఁ లసద్యశశ్చంద్రికితది
క్సీమంతున కరిసరసిజ
హేమంతున కలఘుధైర్యహిమవంతునకున్. 51

క. కరుణారసార్ద్రమతికిఁ
జరణానతవిమతతతికి శౌర్యోన్నతికిం
దరుణార్కసమద్యుతికిని
ధరణీభృద్ధృతికి పుష్పధన్వాకృతికిన్. 52

క. కనదురుదరస్మితయుతా
ననసరసీజునకు భూజనస్తుతలీలా
ఘనభాగ్యబిడౌజునకుఁ
దినకరతేజునకు సాహితీభోజునకున్. 53

క. రాజదిలీపునకుఁ మ
ల్రాజాన్వయకలశసాగరకలాపునకుఁ
రాజత్కలాపునకు న
వ్యాజసుధామధురపేశలాలాపునకున్. 54

క. శాంతరసపాండవాగ్రణి
కంతర్వాణిప్రతానహర్షప్రదనై

రంతరవితరణసరణికిఁ
గాంతాంబాతనయమణికి ఖలగజసృణికిన్. 55

క. శరనిధిగాంభీర్యునకున్
సరసౌదార్యునకు మేరుసమధైర్యునకున్
స్మరనిభసౌందర్యునకున్
నిరుపమశౌర్యునకు రామనృపవర్యునకున్. 56

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నఖిలకకుబంతవిశ్రాంతప్రసిద్ధిగా నంకితం బొనర్పంబూనిన యిమ్మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 57

కథాప్రారంభము.

మ. అమరేంద్రుం డొకనాఁడు కాల్యకరణీయంబుల్ నివర్తించి రు, క్మమణీకీలితమండనప్రకరముల్ గై చేసి యాంగీరస ప్రముఖోదీరితపూర్వపుణ్యాపురుషప్రఖ్యాతచర్యాసుధా ప్తిమహాహర్ష మిడన్ సుధర్మనొఱప్పె పేరోలగం బున్నెడన్.

సీ. అమరావతీనగర్యంతరాంతరవినో
దావలోకనజాతహర్ష ముననొ
రంభాప్రభృత్యప్సరఃకామినీపయో
ధరధరారోహణోత్సాహమునొ
మాహేంద్రలోకసామ్రాజ్యేందిరాసమా
క్రమణసంసక్తదీక్షాభిరతినొ
యైరావణభుజాబలాత్మీయదోస్సార
తారతమ్యజ్ఞానతత్పరతనొ

తే. ప్రమద మెసగంగ మర్త్యలోకమున నుండి
నిండి రెల్లెడ తండోపతండములుగ
నింద్రపురియందు నిజభుజాహీనచలిత
కలితకరవాలవీరు లాకస్మికముగ. 59

తే. అట్లు చనుదెంచుచున్న శూరాగ్రయాయి
జననికాయంబుఁ గాంచి యాశ్చర్య మొంది
తత్పురీగూఢచరు లతిత్వరత నేగి
మరుదధీశ్వరుఁ గాంచి నమస్కరించి. 60

శా. దేవా దేవర వీటి కెవ్వరొ ధరిత్రీభాగమందుండి తే
జోవైశ్వానరులాజిరంగనరులత్యుద్రప్రభాభీక్ష్ణబా
హావిక్షేపితశాతహేతిరుచిధారాకృష్టదుష్టాహిత
క్ష్మావర్యేందిరు లేగుదెంచి కనదాశ్చర్యం బవార్యంబుగన్.

సీ. ఉచ్చైశ్శ్రవంబు చుంచొడసి పట్టి చరాల్న
నెగిరి యెక్కుమ్మడి నెక్కువారు
నందనోద్యానమన్దారశాఖలు వంచి
యొఱపుగా నుయ్యేల లూగువారు
కామధేనువ నడ్డఁ గట్టి గుమ్మలు గ్రోలి
యాబెయ్య యిది మంచి దనెడివారు
సురసరిత్కనకతామరసమ్ము లుడివోక
తెమలించి బారుగాఁ ద్రెంచువారు

తే. జలవిహారావసరసాహచర్య మమర
నమర కన్యాకపోలస్తనాతిచిత్ర
మకరికాపత్రములరూపు మాపువారు
నగుచు నెల్లెడఁ దారె యై రగవిరోధి. 62

చ. తోడఁబడ వచ్చి హెచ్చరికతో మును జన్నము లెన్ని
యేని యే, ర్పడ నొనరించు పుణ్యమున బాంధవ మొం
దిన పారుటయ్యలక్, వెడల నదల్చి యచ్చరల వెన్వెనుక
న్వగగాఁ జరించుచోఁ, బడచుతనంపుటాటల నెపంబున
వారల కయ్యె కయ్యముల్. 63

వ. అని మఱియునుం బ్రళయసమయసముచితరుచిపిచండిలప్ర
చండ చండ కిరణమండలమండలాయితమాననీయప్రతాప
కలాపధురీణులును నభినందితసౌందర్య రేఖామోఘీకృత
ప్రసవబాణులును నతినిశితకులిశధారానిరాకరణకారణప్ర
భావిభాసమానబాణబాణాసనకృపాణ పరశుపట్టిసప్రాసము
సలముద్గరప్రముఖనిఖిలసాధనప్రసాధితపాణులును ననర్ఘ్య
తరచిరంతనోదారహీరమణితనుత్రాణులును నమందానంద
కందళితసుధాబిందు సందోహ ప్రస్యందిమధురవాణులును
మానత్రాణులును నగు వీరపుంగవశ్రేణు లిరుగెలంకులందు
నే తేర రేఁచినతీరునం బరవకట్టి రాసమయంబున. 64

సీ. మగమానికపుతురాసొగసురాఁ జెక్కిన
కలువరావన్నెపాగా ధరించి
గంబురామెయిపూఁతడంబురాజరబాబు
ఖండువా వలెవాటుగా ధరించి
చలువరాచెలువురాచవులనిద్దాతరా
కట్టాణి గొప్పచౌకట్లు దాల్చి
జాళువామొసలివాజముదాడుశత్రుల
గెలువ నోపెడుదానిఁ గేలఁ బూని

తే. పెలుచ నీరేడుజగములు గలయఁ దిరుగ
నరుగుదెంచిన గరుడవాహనునికరణి
నరుణిమలఁ జొక్కు హైమపల్యంకికంబు
నెక్కి యొకదొడ్డదొరబిడ్డ యుక్కు మెఱసె. 65

క. మున్నెన్నఁడు మాదృశు లిట
విన్నది గన్నయది గానివిస్మయ మిది య
న్నన్నా కన్నారంగనుఁ
గొన్నారము తమకుఁ దెలుపు కూరిమికతనన్. 66

చ. అనవుఁడు విస్మయంబును భయంబును సంభ్రమ మొక్క
వ్రేల్మిడిం, బెనఁగఁగ నెమ్మనంబునను బేర్కొను చింతల
నెంతయుం బురా, తననహుషాదికృత్యములు తద్దఁ దలం
పుచు ఖిన్నచిత్తుఁడై, వెనుకయు ముందుఁ దోచమిని వృ
త్రవిరోధిదురాధిమగ్నుఁడై. 67

ఉ. పెచ్చుపెరుంగు నక్కజపుఁ బెంపునఁ గూరు నిలింపభర్తక
భ్యుచ్ఛ్రయహేతువై తనదుపూర్వతపఃఫల మిట్లుఁ దోచె నా
నెచ్చట నుండి యెచ్చటికి నేగుచునోఁ జనుదెంచెఁ బుణ్యసం
పచ్చరితుండు చుక్క దెగిపడ్డగతిం గలహాశనుం డొగిన్.

సీ. కొమరుగాఁ జుట్టిన కుఱుఁగెంపుజడగుంపు
బాలార్కబింబసంభ్రమమునీన
నిగురుపూఁతమిటారి జిగిఁ బూను తెలిమేను
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురణఁ జూపఁ
జక్కనిపటికంపుజపసరంపుటొయార
మతితపఃఫలసంఖ్య నభినయింప
మువ్వన్నెమెకముతోల్మవ్వపునడికట్టు

సౌరు శస్త్రాయుధచ్ఛవినిఁ దెగడ
తే. మహతినారాయణాత్మకమహితమంత్ర
వర్ణములు సారెఁ బల్కించువన్నె కాఁడు
దురముటోరెంపుదాసరి సరసగతుల
నతులవై ఖరి మెఱయ ని ట్లరుగుటయును. 69

ఉ. కప్పురపాటుతో నతనిఁ గన్గొని కన్గొనలందుఁ జాలుగాఁ
జిప్పిలు హర్ష బాష్పములచేఁ బద మార్జన మాచరింపుచున్
ముప్పిరిఁగొన్నసంభ్రమసముద్రముద్రతఁదాల్చి పొంగిరా
నప్పరమోపకారనిధి యంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యల్లనన్.

వ. అమ్మహామహుం డొడ్డొకనివచ్చి నిజాసనార్ధభాగంబున నుని-
చి నముచిదమనుండు సముచితప్రకారంబుగా ననిచినకుతూ-
హలంబునఁ బునఃపునరభివందనంబుల నతనిడెందంబు-
నానందింపం జేసి యప్పురాతనతపస్వియాననారవిందం
బవలోకించి కించిదభ్యంచితపంచమస్వరప్రపంచితవిపంచి-
కారవానుకారిభూరిమాధురీధురీణవచనరచనా చమత్కా-
రంబు మెఱయ ని ట్లనియె. 71

క. నారదమానీశ్వర ని
ష్కారణ మరుదెంచినట్టి కారుణ్యసుధా
ధారానీరాకరమా
నీరాక రమాకరంబు నిక్కము మాకున్. 72

తే. దేవమునివర్య తావకపావనాంఘ్రి
జలజసందర్శనానూనసంభ్రమమున
నభిమతార్థంబు లొడఁగూడె నంతెకాదు
జన్మసాఫల్య మొదవె మజ్జాతికెల్ల. 73

తే. ఆజవంజవమాలిన్య మపనయించు
దురితములనోంచు నుత్తరోత్తరశుభాభి
వృద్ధి సమకూర్చు మీరాక వినుతిసేయ
నింక వేయేల పలుక మునీంద్రతిలక. 74

చ. అని వినయంబు దోఁపఁగ మహర్షిసమాగమనంబు మెచ్చి
హే,చ్చినకుతుకంబుచే నతనిచిత్తమురా మధురోపహారము
ల్,మునుపుగ భక్ష్యభోజ్యముఖముఖ్యపదార్థసమాదరార్హా
భో,జనమున గంధిలార్ద్రహరిచందనచర్చలఁ దృప్తిఁజేయు
చున్. 75

మ. కలకాలంబు నహర్నిశంబును భవత్కారుణ్యసంపత్తిచేఁ
గలిగెన్ స్వస్థత మాకు సార్థకముగాఁ గళ్యాణసంధాయకో
జ్వలలీలావిభవంబు లెన్నియొకో తత్సర్వంబు సంపూర్ణతా
కలనం జెందెనొ కంటనుం గను తెఱంగన్ రానిభాగ్యో
న్నతిన్. 76

చ. వశిజనవర్య మీకెఱుఁగవచ్చు సమస్తమునైన యీచతు
ర్దశభువనంబులం గల యుదంతము మీరు త్రిలోకవేదులీ
దృశమహిమంబు మీకె తగు దేవరవారికవేద్య మెద్ది యీ
దిశలఁ జరించు పేరు గల దేవఋషుల్ మిముఁబోల రెవ్వరున్.

చ. అని కొనియాడి యాతపసియాత్మకు నెయ్యము దోఁపఁగా
మహా,వినయముతోడ నిట్టులను విన్నప మొక్కటి యున్న
దిప్డు మా,మనమునఁ గల్గు సందియము మానుప మీరు సమ
ర్థులౌట నో,య్యన వినుపింతు మీకు నిదె యంజలి నెంజలి
వాపుసంయమీ. 78

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 79

చ. ఇపుఁ డొకయక్కజంబు జనియించిన దిప్పుడు దెప్పరంపుఁగా
ర్యపుఁ బని మున్నెఱుంగని తెఱంగగు నిట్టిమహాద్భుతంబు
మీ, నిపుణత దక్కఁగాఁ దెలియనేరము నేరము సైఁపు
మెవ్వరో, విపులపరాక్రమక్రమ నవీనధనంజయు లిందుఁ
గ్రందుగన్. 80

క. చనుదెంచి పీటి నెల్లెడ
ఘనతరదర్పం బఖర్వకలనవహింపం
జనవరు లట్లన విడిసిరి
జనవరు లగువారి తెఱఁగు సాకల్యముగన్. 81

క. వినుపింపు మనుడు నారద
మునిచంద్రుఁడు లేతనగవు మొగమునఁ జిలుకం
దనవాక్సుధారసాప్లుతి
ననిమిషపతిడెంద మలర నల్లన ననియెన్. 82

మ. ధరణీభాగమునం దపూర్వ మగు యుద్ధం బయ్యె భీభత్సరౌ
ద్రరసాలంబనమై మహాద్భుతతమద్రాఘిష్ఠదోశ్శౌర్యభీ
కరమై పర్వుచుఁ బద్మనాయకులకుం క్షత్రాళికిం దద్రణో
ర్వరమేను ల్విడనాడి శూరులు మహేంద్రా వచ్చి రివ్వీటికిన్.

స్రగ్ధర. ఘోరాటోపంబుమీఱం గురుతరసమరక్షోణినన్యోన్య
వైర,ప్రారంభోత్పాతజాతప్రబలజయరుషాపాటవం జేపుమీఱం, బీరంబుల్ చూపిక్రొంచుం బిరుసనక ధరం బెల్లుగా
వ్రాలు శూరుల్,వీరస్వర్గానుభూతిం వెలయుదు రనఁగా వీట
నిక్కంబు దోపన్. 84

వ. ఇత్తెఱంగున ననన్యసామాన్యదౌర్జన్యజన్యం బగు నొక్క
జన్యంబు విస్మయప్రాధాన్యంబై పరఁగినకారణంబున నితరే

తరనిశితకరవాలధారానిపాతనంబుల నెదురుగాయంబులం గాయంబులు పదులు జోదులు ధర్మాధర్మప్రకారంబుల ననుకరించి కొండ ఱేయమరావతిని గూర్చియుఁ బరేతపతి నికేతనంబు ననుసరించి కొందఱు ప్రవర్తించి రనవుడు నాడు కఱచి శచీజానియాసంయమిపుంగవుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 85

శా. భూలోకంబున నెవ్వ రెవ్వరికి నాపోరాట వాటిల్లె త
చ్ఛీలంబుల్ కులముల్ బలాబలములుఁ సేనాసముజ్జృంభి
తా,భీలాటోపవిడంబనంబులు జయాపేక్షా ప్రచారంబు ల
య్యాలంపుఁ బరుషత్వముల్ వినుట కయ్యా వేడ్క యా
నిత్తఱిన్. 86

క. యీకథ సాకల్యంబుగ
మా కెఱుఁగింపుము కృపాసమగ్రకటాక్ష
ప్రాకటవచోవినోదా
శ్లోకము దీపింప మౌనిశేఖర యనుడున్. 87

చ. చిఱునగ వాననాబ్జమునఁ జెన్నలరఁ మునిచంద్రుఁ డ
ప్పురం, దరునిమనంబు రంజిల సుధామధురద్రవముద్రితం
బులఁ, నిరుపమగోస్తనీస్తబకనిస్సృతచారుమరందపూర
భా, స్వరములు నైన పల్కు లతిసమ్మదలీలఁ దలిర్ప నిట్ల
నున్. 88

చ. కలవు ధరిత్రియందు సరకారు లనేకములందులో శ్రీకా
కుళము కళింగసంజ్ఞిత మకుంఠతఁ బేర్కొను నందుఁ గల్గు
బా, బ్బిలి యను నొక్కపట్టణ మభీష్టత మప్రతిభానుభావ

మం, జూల మగుచుఁ ధరారమణిసొమ్ములపెట్టెయ నా మ
హోన్నతిన్. 89

ఉ. నీలమణిప్రరోహరమణీయశిఖాపరిచుంబితాంబరో
త్తాలవిశాలసాలకలితద్యుతిరూషితదిక్తటంబు కే
ళీలసదాపవన్యలవలీసుమనిర్గళదానవాంబుధా
రాలలితంబు బొబ్బిలిపురం బెసఁగుఁ సుజనాభినంద్యమై.

ఉ. ఆపురిసాల మాకసము నాఁగ నభోగతి తా గమింపఁగా
నోపకఁ గాదె యవ్వలికి నూకువతోఁడుతఁ జౌకళింపఁ గా
నోపు నటంచు నెంచి జనితోత్సుకుఁడై తురగంబుగాఁ
గొనెఁ, జాపలయుక్తమా హరిణశాబకముఁ హరి యా
త్మ మెచ్చుచున్. 91

మ. జితవారాన్నిధి యైన పీటిపరిఘం జెన్నొందు వాఃపూర మ
ద్భుతలీలఁ భుజగాధినాయకపురంబుల్ జొచ్చి నందుఁ జల
ప్లుతిబాతాళతలం బొకింతయును నంభోవ్యాప్తి గాకుంట
జు, మ్మతలంబుఁ వితలంబు నన్నయభిధల్ ప్రాపించుటల్
వానికిన్. 92

ఉ. వ్రాలిన యాఖనీలిమకరంబు నజాండముఁ బ్రాకి యొప్పు న
ప్ప్రోలి యనూనమానములఁ బొల్పగు మేడలఁ బెట్టినట్టి
యా, నీలపుటోడుబిళ్లల జనించిన నైల్యము జుమ్ము గాని
చో, మే లగునే యరూప మగు మిన్ను నకుఁ గుణయుక్తి
జెప్పుటల్. 93

మ. విలసద్వాతవిధూతకేతనసముద్విగ్నస్ఫురద్ఘంటికాం
చలరావంబులు రేయునుం బగలు హెచ్చై దాపునఁ
మ్రోయఁగా, నలరూఢఁ గను మూయలేమిని గదా

యస్వప్ననామంబు వే, ల్పులకుఁ గల్గుట వీటిసౌధముల
పెంపుల్ జెప్పఁగా నేటికిన్. 94

క. అన్నగరి నున్నసంపఁగి
క్రొన్ననల నమర్త్యనీలకుంతల లుత్సా
హోన్నతిఁ దాల్తురు తురుముల
నెన్నంగను బైడితేకు లివియో యనఁగన్. 95

ఉ. ఱెక్కలు లేని యండజవరేణ్యము లుజ్జ్వలరూపసంపదన్
మిక్కిలి విఱ్ఱవీఁగెడు సమీరణముల్ జనలోచనోత్సవం
బెక్కఁగఁ జేయు చిత్తము లమేయసుధానిధి యైన చంద్రుపే
రక్కునఁ జొక్కుచుండెడి కురంగము లప్పురిలో తురంగ
ముల్. 96

క. వేదండము లప్పురి శుం
డాదండము లెత్తి వంచుటలు దిగిభములన్
వాదునకే పిలుపుగదా
కాదే నినవెత్తి వంపఁగా నేమిటికిన్. 97

ఉ. కంటికి గూర్కు గాన రొకకాలమునందును గూటి యాస
నిం, టింటికి సత్రముల్ వెదకు హీనత కోడరు పాకవైరి
తో, జంట దొరంగ రద్దివిజసంతతు లెంతటివార లంచున
న్నింటను సౌఖ్యము ల్గను మహీసురు లొప్పరు వేల్పులం
బురిన్. 98

మ. అరివర్గంబుల నొంచుపట్టు నరణాహంకారదోశ్శౌర్యబం
ధురులై ధర్మసహాయవర్తనల నెందుల్ దక్కు రాకుండఁ
గ్రు, మ్మరుచుర్ రాజకుమారసంజ్ఞితము సన్మానింపఁగా

నుండు ర, ప్పురిలో రాజకుమారు లాహవజయస్ఫూర్జత్ప్రతాపోన్నతిన్. 99

మ. నవతం బూను నిధానముల్ గలుగు నంతర్గర్వ సంపత్తివై
భవ మందేఁ దనగుహ్యకేశవిదితప్రఖ్యాతిఁ గానందు వై
శ్రవణుం డంచుఁ గుబేరు నెంచరు మహాసంపూర్ణసంపత్కళా, వివిధైశ్వర్యనిధుల్ కిరాటు లెలమిఁ వీటన్ నిరాఘాటతన్. 100

సీ. ఒకక్రౌంచమును గెల్చి యుబ్బి తబ్బిబ్బైన
పాణ్మాతురుని పౌరుషంబు ఘనమె
ఒకయంధకుని ద్రుంచి యుగ్రతఁ గైకొన్న
పశుపతివిక్రమప్రౌఢి యరుదె
ఒకవీరుఁ గెల్వ నోపక వీఁగిపాఱిన
హరిదశ్వమగటిమి యబ్బురంబె
ఒకసైంధవో ద్రేక ముడిపి పెల్లు నటించు
పార్థుని యాటోపపటిమ యరుదె
తే. యనుచు నభినవవిక్రమారాకావతార
సారదోస్సారనిస్సారితారివీర
వారదుర్వారగర్వాంధకారగిరులు
వెలమదొర లొప్పుచుందు రప్వీటియందు. 101

ఆ. అంటి పొడిచి పోటుగంటు వెంబడి దూరు
వీరవరులు పురుషకారపరులు
మేరమీఱు సంఖ్య మెఱయుదు రప్వీట
నదురుగుండె పిక్కచెదురులేక. 102

మ. ఒకయె ద్దేఱుగలంతనే వృషలుఁడై యుద్యద్విభూతిన్ మహా
ధికుఁడై భిక్షుఁడు రాజశేఖరుఁ డనాఁ దీండ్రించు సంపత్తిమా
మకనామాంకము లూఁది కాంచె నిల నస్మద్వృత్తు లెవ్వారి
న్మ,త్సుకతన్ రాజులఁ జేయ వంచుఁ బురిలో సొంపొందు
చుం డ్రంఘ్రిజుల్. 103

మ. హరిణీరమ్యతఁ జూడ్కి చేత శశిరేఖాహ్లాదమాస్యంబునన్
మఱిరంభాతిశయంబు పెందొడల హేమాభ్యంచితస్ఫూర్తి
భా,స్వరమా మేనఁ దిలోత్తమాధికతనా సాపుష్టిచే గెల్వన
చ్ఛరలం గెల్చుట కెంతవింత పురివేశ్యాకామినీజాతికిన్. 104

చ. ఉపవనమండలంబులమహోన్నతులున్ సరసీవ్రజంబు తో
రపుసొబగున్ బురీనికటరాజితశాలివనీసమగ్రతల్
విపులతరావణప్రకరవిస్తృతనిస్తులవస్తుజాలముల్
నిపుణతఁ గాంచు సత్కవుల నేర్పునఁగాని నుతింపఁ బోలునే.

వ. మఱియు నతివిమలనీరంధ్రప్రఫుల్లహల్లకకల్హారపరిమళమిళి
త మధురమధురసాసారంబు లగు కాసారంబులవలనను
గుసుమితలతాప్రతానవేల్లితనానానోకహవితాన బంధుర
గంధప్రలుబ్ధవిభ్రమద్భ్రమరసంతానంబు లగు నుద్యానం
బులవలనను హరిహయాయుధప్రస్థరస్థగితహర్మ్యనిర్మలప్ర
భాపటలప్రణుతరాకానిశాకరకళంకంబు లగువిటంకంబుల
వలనను నభ్రంలిహాదభ్ర సౌధాగ్రతల పరిభ్రమ త్స్ఫురపు
రంధ్రీ కచప్రచయ పయోధరావలోకన ప్రభూత కుతూ
హల చటుల నయనాపరాయణ పోషిత మయూరవర్గంబు
లగు రాజమార్గంబులవలనను ననర్ఘ్యతరచిరంతనరత్న ఘం
టికాఘణఘణత్కార ఖీంకారసంకులారవనిరంకుశాకుంచన

ప్రసారణోద్దండశుండాదండంబు లగు వేదండంబులవల
నను దుములతమలడమామికాతమ్మటపటహఢక్కాహు
డుక్కాప్రముఖభేరికా నినాదమేదురదురాసదప్రాంగణసుం
దరంబు లగు తత్తత్ప్రభుమందిరంబులవలనను నిజభుజాగ్ర
జాగ్రస్మండలాగ్రధారానిరాఘాట విజయధాటీసముద్భటు
లగు వీరభటులవలనను నమూల్యకల్యాణపల్యాణకలితవిల
యపవమానజవమాన బాంహ్లీక పారసీకారట్టఘోట్టాణస
మారోహణోద్వృత్తు లగు రాహుత్తులవలనను వప్రస్థలస్థా
పితాపరిమితశతఘ్నికానికాయంబుసొంపునం బొంపిరివోని
పెంపుమిగిలి సుధర్మాభిరామంబై యమరావతి ననుకరింపు
చుఁ బుణ్యజనేశ్వరవిరాజితంబై యలకాపురంబు తెఱంగున
గరంబు రంజిల్లు నప్పురంబున కధీశ్వరుండు. 106

ఉ. రావుకులాభిమానిబుధరంజనధర్మగుణప్రధాని నా
నావసుధాధినాయకగణస్తవనీయయశోనిధాని శౌ
ర్యావసథాయమానవివిధార్భటిమద్వరసేని రంగరా
యావనిజాని పొల్పెసగు నాహవరంగజితారిమానియై. 107

వ. ఏతదీయవంశానుక్రమం బభివర్ణించెద. 103

చ. పరమపవిత్రయా భువనపావనిజాహ్నవి గల్గెనే మహా
పురుషునిపాదపద్మమునఁ బుణ్యతమం బగుతన్మురద్విష
చ్చరణసరోరుహంబుననె సంభవ మందినకారణంబుచే
నరయఁగఁ బద్మనాయకులు నావెలమల్నుతిఁ గాంచి రిమ్మ
హిన్. 109

క. ఆవెలమవంశములలో
రావుకులీనులు ప్రసిద్ధరమ్యయశశ్శ్రీ

లావణ్యమూర్తు లగుచు ధ
రావలయం బేలుచుండ్రు రాజన్నీతిన్. 110

శా. శ్రీనాథాంఘ్రిసరోరుహోదయముచేఁ జెన్నొందుచుం బౌ
రుషా,ధీనస్వచ్ఛతరస్వజీవనకులై దీపించుచున్నట్టి య
మ్మానై కాలయపద్మనాయకులకుఁ మాన్యాదిపీఠస్థులై
శ్రీనిర్వాహకులై రి వేంకటగిరి శ్రీరావురాజాగ్రణుల్. 111

సీ. అనపోతవిభుఁడు మహాపరాక్రమశాలి
గావునఁ దనశౌర్యకలనఁజేసి
యాజిరంగమునను రాజుల నోడించి
కృష్ణానదివఱకు గెలిచి దేశ
మును దనకు నధీనముగఁ జేసికొనియె నిం
కొకపరిఁ బొనఁగిన యుద్ధమునను
దనమీఁద వచ్చినఘను లగుదొరలను
నూటిపై నొక్కని గీ టడంచి

తే. యేకవీరుం డటంచును నెన్నికఁ గనె
వేంకటగిరికుటుంబపుఁ బృథివిపతుల
లోన నారవపురుషుఁ డామానఘనుఁడు
వెలమలకు నెల్లఁ గలిగించె విమలకీర్తి. 112

సీ. సర్వజ్ఞసింగయ జనపతి యెల్లవి
ద్యలనేర్చి తనపేరు సార్థకముగఁ
బండితకోటిచేఁ బలుకవీంద్రులచేతఁ
బరివేష్టితుం డయి ప్రౌఢి మెఱయ
విద్యావినోదియై హృద్య మైనరసార్ణ
వసుధాకరం బనఁబరగు గ్రంథ

ము రచించె సంస్కృతమునఁ బండితుం డని
కవివరుం డనియును గాంచెఁ గీర్తి
తే. నతఁడు వేంకటగిరివంశమందు నుదయ
మందిన వసుంధరావరులందు దశమ
పూరుషుం డయి జను లెన్నఁ బేరు వడసె
దగదె యాతనివర్ణింప జగతియందు. 113

క. అల వేంకటగిరిపురరా
జులలోఁ బదునేనవపురుషుం డగుచు మహిం
బాలిచెఁ బెదరాయఁ డాతఁడె
వెలసెను నిర్వాణరాయవిభుఁ డనుబేరన్. 114

సీ. మొగలాయిప్రభులకై పూని షేర్మహమదు
ఖానుఁ డనెడుపేరు గల్గినట్టి
సరదారుఁడు మనదేశమును జయింపఁగ
వచ్చె నాతనితోడ వచ్చినట్టి
యిరువురుప్రభులలో నీతఁ డొక్కరుఁ డయి
యుండెఁ దత్కాలపుయుద్ధములను
బలుసాయ మొనరించి పాదుషావలన రా
జామనునట్టి సంస్థానము బ్రతి
తే. ఫలముగను నొందె రెండవప్రభువు విజయ
నగరరాజ్యము మొదటివాఁడుగ గణింపఁ
బడిన మాధవవర్మ యక్కుడమిఱేఁడు
వీరిలో పెద్దరాయపృథ్వీవరునకు. 115

సీ. సంస్థానము నొసంగు సమయంబునందె వం
శక్రమంబుగను రాజాబహాదరు

మొదలైన బిరుదులు ముఖ్యమౌ తెల్లజెం
డా నవుబత్తును ఢక్కయాది
గలిగిన రాజచిహ్నా లొసంగఁబడె నుత్త
రపుసరకారులం దపుడు పోరి
సందడి యడగ దాజనపతి కూడవ
చ్చినయట్టి లింగప్ప యనుసుతునకుఁ
తే. దనకు సమకొన్న యారాజ్యమును నొసంగి
తండ్రితాతలనాటిదై తనరు వేంక
టగిరి రాజ్యమ్మునకును దిరుగ జనియెను
బెద్దరాయ వసుంధరావిభువరుండు. 116
శా. శ్రీమల్లింగపరాయమానవపతిశ్రేష్ఠుండుసర్వప్రజా, క్షేమా
పాదకరాజ్యరక్షణ పరస్వీయాంతరంగాఢ్యుఁడై, రాముం
బోలుచుఁ దండ్రిగారివెనుకన్ రాజ్యంబు పాలించె ది,గ్భా
మాకాయదుకూలతా విభవశుంభత్కీర్తిసంపన్నుఁడై.
చ. అపుడు శ్రీగాకుళాఖ్యపురమందు వసించు నబాబు గారు త
ద్విపులపరాక్రమాతిశయ విశ్రుతలింగపరాయనాముఁడౌ
నృపమణిరంగవా కను వసీస్థలికి న్మృగయార్థ మేగి శ
త్రుపటలబద్ధు నాత్మసుతుదోర్విభవంబున వారిఁ గొట్టితే
నపరిమితప్రమోదభరితాంతరుఁడై కడుసన్నుతింపుచున్.
శా.గారా మొప్పఁగ నప్పు డీతనినిరాఘాటప్రతాపాఢ్యతా
ధీరత్వాదిగుణప్రపంచమునిజాం ధీగోచరం బౌనటుల్
దారాగంబున ప్రాయఁజూచియతఁడుత్సాహంబుచేనిచ్చెరం
గారావన్ ఘనపౌరుషాఖ్యఁగులజత్సౌపాలచిహ్నంబుగన్.
ఉ. అంతియొకాక యొక్కనిశనాయనగ్రామము లెన్నితోరణా

క్రాంతి వహింపఁ జేయునవి గౌరవ మొప్పఁగ శాశ్వతంబుగా
సంతస మొప్ప నాతనికిఁ జయ్యన నిచ్చెఁ దదీయపౌరుషం
బంతయునిత్యమైజగములందు వెలుంగఁగఁ జేయునూహచేన్.

శా. ఆరాజన్యుఁ డపుత్రకుం డగుటచే నాత్మీయవంశోదయున్
ధీరున్ వెంగళరంగరాయనృపతిన్ దీనావనోదారునిన్
గారా మొప్పఁగ దత్తపుత్రకునిగాఁ గైకొంట నాధీరుఁడే
యారాజాగ్రణివెన్కఁ బూజ్యగతిరాజ్యం బేలె నత్యున్నతిన్.

శా. శ్రీమద్వెంగళరంగరాయవసుధాసీమంతినీశుండు సు
త్రామప్రోజ్జ్వలభూరిభోగవిభవభ్రాజిష్ణుఁ డౌచుం గృపా
భూమాన్వితమనోంబుజాతుఁడయిసద్భూమీసురవ్రాతమున్
గ్రామాదిప్రదుఁడౌచు మోదయుతమున్ గాఁ జేసె సంప్రీతి
[చేన్.

క. రంగపతి రంగరాయనృ
పుంగవుఁ డొకఁ డతనిసుతుఁడు భూరితరశ్రీ
రంగపతి భక్తిపరుఁ డై
మంగళగతిఁ దండ్రికరణి మహిఁ బాలించెన్. 123

క. కాయజతులితాకృతియున్
ధీయుక్తివిశేషవిజితధిషణోన్నతియున్
రాయఁ డపరంగరాయా
ఖ్యాయుతు నొకసుతు నతండు గనె సుకృతమునన్. 124

క. ఆఘనుఁడు విష్ణుపదకల
నాఘటితనిజాత్ముఁ డగుచు నైజవసుశ్రీ
మోఘితకవిదారిద్ర్యని
దాఘోన్నతి యగుచుఁ జిరము ధరఁ బాలించెన్. 125

క. ఆపార్థివుఁ డసుతుం డై

భూపాలననిపుణుఁ డైన పూర్వోక్తశ్రీ
గోపాలకృష్ణరంగ
క్ష్మాపాలకు దత్తపుత్త్రుఁ గా జేసికొనెన్. 126

తే. క్షితితలంబున గోపాలకృష్ణరంగ
రావటంచును మఱి రంగరావటంచు
నామముల రెంటిచేత నాభూమినాయ
కాగ్రగణ్యుండు మిగులఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచె. 127

క. అతఁ డినుఁ డయ్యును గువలయ
హితుఁ డగుచుఁ రాజనామ మెసఁగియుఁ బద్మా
దృతి యగుచుఁ దాను ఘనుఁ డై
క్షితి మెలఁగుచుఁ జిత్రరీతిఁజెలఁగుచు మఱియున్. 128

సీ. తనభుజాదండాసి ధారామహోరావు
పరిరాజతతుల వెన్నంటి మ్రింగఁ
దనసముద్దీప్తప్రతాపసహస్రాంశుఁ
డహితాంధతమసముఁ గుహలఁ జొనుపఁ
దనకీర్తికుముదబాంధవుఁడు శాత్రవలోక
ముఖపంకజముల సొంపులు హరింపఁ
దనదృఢాజ్ఞావేల మొనసి ప్రత్యర్థిభూ
పతిసముద్రంబులఁ బట్టువఱప

తే. నహుష నల రంతి సగర మాంధాతృ పూరు
పృథు భగీరథ శశిబిందు విక్రమార్క
ధర్మతనయుల మఱపించి ధరణి నేలె
రమ్యగుణజాలముల ప్రోవు రంగరావు. 129

తే. మన్నెహంవీరపెరమన్నె మదవిభాళ

గాయగోవాళబిరుదవిఖ్యాతిధనున
కమ్మహీజాని కనుజన్ముఁ డై తనర్చె
రావుకులహేళి వెంగలరాయమౌళి. 130

క. ఇంద్రోపేంద్రులకై వడిఁ
జంద్రార్కులపగిది రామచంద్ర సుమిత్రా
చంద్ర ముఖీజుల క్రియ ని
స్తంద్రత వెలయంగ నం దుదారక్రీడన్. 131

తే. అగ్రజుం డై నరంగరాయావనీంద్ర
చంద్రమునిసాహసౌదార్యసద్గుణములు
వినయధర్మప్రజానుపాలనవిధములు
పెద్ద లగువారి దెలుప నప్రియముదొట్టి. 132

సీ. ఆమన్నెకొమరుని యభినవసౌందర్య
వీరప్రతాప సద్వృత్తి యరసి
యాపద్మనాయక క్ష్మాపాలతిలకుని
ప్రకటితసప్తాంగపటిమ నరసి
యావెల్మదొరబిడ్డ యప్రతీపవిచార
పంచాంగనిర్ణయప్రౌఢి యరసి
యారావువంశపయఃపయోధిసుధాంశు
చతురుపాయజ్ఞానసరణి నరసి

తే. చాల దనలోనఁ జూపోపఁజాల కునికి
నిర్నిమిత్తవిరోధంబు నెఱయ మెఱయ
రయసముద్వేగ్నరోషాగ్ని రవులుకొనుచు
డెందమగలింపదుర్వ్యాధామందుఁ డగుచు. 133

తే. రావుకులజన్ముఁ డగురంగరావుపేరి

గొప్పమగమానికపుఁబూన యొప్పిదమున
కాత్మసామ్రాజ్యవైభవం బక్కటకట
వెదకికొన గాజుపూసపాటిది యటంచు. 134

తే. భాగ్యసంపన్నుఁ డగు పూసపాటివిజయ
రామరా జను నొకదొడ్డరాచబిడ్డ
యనుదినంబును రంగరాయక్షితీంద్రు
పెంపుమది నించుకేని సైరింపలేక. 135

వ. ఇట్లున్నంత. 136

సీ. గుఱిదప్పకొకట నేగుర నార్గురను నొంపఁ
గలయలగో ల్తుపాకులబలంబు
కోట్లల నడఁచి గగ్గోలుగాఁ బడఁగ్రుమ్ము
వేబారుటీటెల వెలమగుంపు
తెక్కమొనల్ గాచి టిక్కవైచిన డాగి
తెఱపులు వఱపెడు తేజిపౌఁజు
నూటి కొక్కఁడె చాలి మేటిమగంటమిఁ
గాలుద్రవ్వుచు నుండు కాలిమూఁక

తే. యద్దిఱా వీని కెద్దిరా నుద్దియైన
జోదువివ్వత్సుఁ డొకఁడేమొ చూడ ననుచు
నివ్వెరఁగుఁ గాంచి పైనెత్తి చివ్వకెదుర
నోప నేరని కడిమియై యుండునంత. 137

శా. ఢిల్లీపాదుషహానియోగమున రూఢిన్ రాజరాజో నిజా
మల్లీ పేరటి మేటిసాహెబు సుబాయాత్మం గళింగంబు రా
జల్లీలన్ ఘనుఁ డాఫరాసునకు మూసాబూసి యన్వాని క

త్యుల్లాసంబున నాధిపత్య మొసఁగఁ యోజించి రావింపు
చున్. 138

ఉ. భాస్కరసన్నిభం బయిన భవ్యతరస్ఫురణాభినంద్యవ
ర్చస్కతగల్గు నీకు నతిసాహసశీలునకుం గళింగస
ర్కస్కరు భార మిచ్చి శుభలక్షణలక్షితుఁ జేసిపుత్త్ర శ్రే
యస్కర మిట్టికార్య మని యాదరపూర్వముగా వచింపు
చున్. 139

వ. అప్పు డప్పరాసులజేనికి నుత్తుంగతురంగమాతంగంబులు
మొదలుగాఁ గొన్ని యుపాయనంబులు నుద్ధతులముల్కగ
జఫరజంగుసిఫహాసరదారుగా రనియెడి దొడ్డకితాబులు నొ
సంగి యతనికిం దగిన సంగడిగా హైదరుజం గనియెడు
యవనపుంగవుం బ్రధానత్వంబునకుం గుదురుకొల్పి మఱి
యును. 140

మ. తరవుల్ పాలన సేయుచుండునెడలం ధర్మప్రకారంబు సుం
దరమై పర్వఁగ నచ్చటచ్చటిజమీందారుల్ దివాణాన కొ
ప్పరులై గ్రుమ్మర సీమలెల్ల ఖరదాబాదాను గావింపుచుఁ
సరకారర్థము దస్తు సేయుఁడు ఖజానా నింపుఁ డింపొంద
గన్. 141

మ. అని రాజ్యప్రతిపాలనానుగుణవాక్యంబుల్ నిజామల్లినాఁ
జను సర్వాధిపుఁ డానతిచ్చుటయు మూసాబూడి వల్లే
యటం, చును దా హైదరజంగుతోఁ జనఁ జమూస్తోమం
బుతోఁ బైన మ, మ్యేను లెక్కింపఁగ రానిరాజసము
పెంపెక్కం గళింగానకున్. 142

వ. తత్కాలంబున. 143

సీ. దిగ్గజంబులనైన దివులు గొల్పెడు బృంహి
తధ్వనుల్ నెఱపు దంతావళములు
వాసవాశ్వమునైనవడిఁ జూపి లంఘించి
తోఁకఁ ద్రొక్కఁగ జాలు తురగతతులు
మంథానగిరినైన మాయున్నతముతీరు
గలదె నీకను శతాంగములగములు
సేనానినైన నాసీరమ్మున నెదిర్చి
తప్పులు వెదకు పదాతిచయము
తే. ఘనతరోల్కానికాయముల్ గ్రక్కఁ దివురుఁ
బారు దీర్పఁగ నగునరాబాతెఱంగు
మందుశకడాలుగుంటి సామానుబంఢ్లు
చెకుముకి తుపాకి సొబగుకౌతుకము నెఱప. 144

సీ. సాహసోద్ధతమూర్తిజంద్రాల్మహమ్మదు
హుస్సేన్మయూరనానొప్పు నతఁడు
మోఖీకృతారిలాడూఖాన్కుమందమర్ద-
పటుతరాభిఖ్యఁ గన్పట్టు నతఁడు
బహుయుద్ధములఁ బేరువడ్డ విక్రమశాలి
సిద్దీబిలాలునాఁ జెలఁగు నతఁడు
శూరాగ్రయాయియౌ జోదుజానూఖాను
మిర్జా యనెడిపేర మెలఁగు నతఁడు
తే. మఱియు హాసనల్లిఖానుఁ డన్మానధనుఁడు
మొదలుగాఁ గల్గుసరదారు లెదుట నిల్చి
వేలకొలఁదుల జీరాగుఱాలతోడ
నిరుగెలంకులఁ దనుఁ గొల్వ నేపు మిగిలి. 145

శా. మూసాశబ్దము పూర్వమందు మెలఁగన్ ముఖ్యుల్ సజాతీ
యులౌ, లాసూమ ర్తైనుదొమ్మితీరువిపులాంల స్సేనుకుప్లాంకు
వే, మాసూనాములు వానిఁ జేరి రతిదుర్మానుల్ జిరాకూ
ర్పు మి, న్నానన్నంపు బనాతుపింజరుల సొన్నాపాలకీ లె
క్కచున్. 146

మ. సమరోజ్జృంభితశౌర్యధుర్యు లగు సార్జంతుల్ మయూరుల్
కుమం,దములన్ వీరులు సోలుదారులు సుబేదారుల్ మొద
ల్లల్లున్సై,న్యము లాత్తీయులు గొల్వ నుద్ధతుల ముల్కాఖ్యా
మహాఖ్యాతిమ, త్సముద గ్రప్రతిభావిభాసి యగు మూసా
బూసి యుల్లాసిమై. 147

వ. వెండియుం బ్రచండదోఃపాండిత్యంబునం జూఱుకుగల షుకు
రుల్లాప్రభృతిఖానువర్గంబులును ఛత్రపతిరామచందురుప్ర
ముఖు లగు రజపుత్రులును నాగోజీరాయపురోగము లగు
పండితప్రకరంబులును సమరసన్నాహదోహళంబు లగు
కాహళంబులును గర్జాసమూర్జితవిరావంబునకుం దానకం
బు లగునానకంబులును దూరీకృతశీతవాతోష్ణవృష్టిప్రచా
రంబు లగుపటకుటీరంబులును భారవహనక్రమవిక్రమంబు
లగుక్రమేళకంబులును నీలపీతారుణవిభావడంబరాంబరతల
చుంబిత పటపటత్కృతిచంచల నిజాంచలప్రభూత నూతన
వాతనిర్ధూతజలభృజ్జడంబు లగుసిడంబులును సమస్తవస్తుసం
భారభరణధురీణంబు లగు నాపణంబులును దక్కంగల
సామగ్రియుం దనడెందంబున కమందానందంబు సంధింప
గందళితహృదయారవిందుండై ఫరంగులదొర కళింగస

స్కూరుభరంబుఁ బూని షహరు వెడలి కతిపయప్రయాణం
బులం జనిచని. 148

ఉ. రాజమహేంద్రపట్టణ విరాజదదూరతలంబునన్ సము
త్తేజిత మైన గౌతమనదీతటసీమను గోటిలింగవి
భ్రాజిత మైన యొక్కనవపాదపమంజుల నిష్కుటస్థలిన్
రాజితలీలఁ జేరి శిబిరంబువడిన్ విడియించె వేడుకన్. 149

సీ. అచటిలేమామిడిమోకాకుఖాణాదిను
పులుగులరొదలు విందులు ఘటింప
నచటిపుష్పాడితిన్నె యలరారు క్రొవ్విరి
తేనెవాకలరాక దేఁటలీన
నచటియేడాకులనంటిచెట్టులఁ బుట్టు
కపురంపుఁజిదురుపల్ గన్నుఁ దనుప
నచటియేటికరళ్ల నలరు దమ్ములమీఁటి
కమ్మతెమ్మెరతావి ఘుమ్ము రనఁగ

తే. మంచిచెంగావిమేల్లోకమాల్కనాతు
కుట్టుసాగ సుట్టివడఁ దీర్చి కట్టినట్టి
రాంకవ మైన్గనయొకగుడారంబులోన
సిఫహాసరదారుగారు వసించి యుండి. 150

ఉ. కారుణికత్వ మేర్పడ శ్రీకాకుళపుంసరకారులో జమీ
దారుల రామరాజవసుధావలయేశ్వరముఖ్యుల న్సదం
బారఁగఁ బిల్వఁ బంపు మని హైదరజంగున కానతీయఁ ద
చ్చారవచక్రమంబునకు సత్వరుఁడై పిలిపించె వారలన్.

ఉ. పాయనివేడ్క విద్విషదపాయకరాయతబాహుశౌర్యులౌ
పాయకరాయఁడున్ గిమిడిపట్టణపుం బృథివీశ్వరుండు నా

రాయణ దేవుఁడుఁ నరసరాజు మఱింగొలుగొండమన్నెపుం
రాయఁడు నాదిగాఁ గలధరావరు లందఱు వచ్చి రత్తఱిన్.

తే. ఉద్ధతులముల్కు సందర్శనోత్సుకత్వ
మాత్మఁ జిట్టాడ నాడాడ నలరు మన్నె
దొరలు వచ్చి రమానుషదోఃప్రసంగ
కలితుఁ డగురంగరాయఁ డొక్కరుఁడె దక్క. 153

సీ. నిజభుజాదండనిర్జిద్రకోదండంబు
గాండీవిగార్ముకక్రమముఁ జూపఁ
జరమభాగస్ఫురచ్ఛటులతూణీరముల్
గవదొనసొంపు సంఘటిలఁ జేయ
నాసీరముఖరనానాశాంఖికధ్వనుల్
దేవదత్తారవోద్వృత్తిఁ దెలుప
సూరెలఁ బఱతెంచుజులమతీ తేజీలు
ధవళాశ్వములమస్తు ద్రస్తరింపఁ

తే. గలియుగార్జునుఁ డౌర యీఘనుఁ డటంచుఁ
దనుజగర్జన మెన్న నుద్ధతులముల్కు
వీక్షణాపేక్ష నేతెంచె విజయరామ
రాజరాజన్యలోకమార్తాండమూర్తి. 154

వ. ఇట్లరుగుదెంచునవసరంబున. 155

సీ. సౌవర్ణకలశముల్ సవరించినవిలాతి
సకలాతిహౌదాలసామజములు
జిలుగుచీనాపట్టుచెంగావిచెఱఁగుల
నిద్దాజరీనిశాసీలకరులు

గడలికరశ్లేచప్పుడుల నారడిసేయు
　　గొప్పునగారాల కుంజరములు
నజగరప్రతిమంబు లగు కంచుషుతురునా
　　శములు బన్నిన జిరాసమదగజము
తే. లన్నియిన్నియు ననరాక చెన్నుమిగిలి
తెగలుగా గొల్వవచ్చి యెంతేనివేడ్క
మానితము లయ్యె నారాచజేని కెదుట
నంతకంతకుఁ గనుదోయి కబ్బురముగ. 156
తే. అర్జునఖ్యాతిరాముశౌర్యాతిశయము
రాజభోగంబు మెఱయ నారాజమౌళి
విశ్వవిఖ్యాతిఁ గాంచెను విజయరామ
రాజనామంబు తనకు సార్థతవహింప. 157
సీ. చక్కనిసన్నంపుజరబాబుగవిసెనల్
　　జాలఁ జొప్పడు జెజాయీలబారు
మందుఘట్టనలవలందు బాజునయించి
　　చాలు దీర్చిన ఫిరంగీలదారు
ధన్నాసరీవజాతాప్తాముసుంగుల
　　నోలి గన్పడు రేకలాలబారు
జానకి త్రాళ్లకృశానుకీలలఁ జేర్చి
　　కేల నూఁదిన తుపాకీలబారు
తే. మేర మీఱినకోలఁది సమిద్ధలీలఁ
బూసపాట్యన్వయాంభోరాకాసుధాంశు
మోాలిఁ జూపట్టెఁ జూడ్కి కమూల్యమైన
నిబిడతరనిర్భరానందనియతిఁ దెలిపి. 158

శా. కాజాలూడ్చి ఖలీనవల్గనకశాఘాతోరుసంజ్ఞాదులం
దేజీలన్ దుమికింపుచున్ గరములన్ ధీరుల్ గమానుల్వగం
బౌఁజుల్ గట్టి సహస్రసంఖ్యలు శిలేబక్తర్లతో వచ్చి రా
రాజన్యోత్తముచిత్త మొప్ప మిగులన్ రాహుత్తు లత్యు
న్నతిన్. 159

సీ. పొలుపొందఁ గాకర్లపూడి జగన్నాథ
రాజుగా రొకకొంతఫౌఁజుతోడ
సత్యవరపుపురస్వామియౌ నలరామ
భద్రరా జొకకొంతబలముతోడ
ఘనయశోనిధిముఖికాశీపతిక్షమా
ధవమౌళి యొకకొంతదళముతోడ
నలఘువిక్రముఁడు జింతలపాటినీలాద్రి
రాజుగా రొకకొంతఫౌఁజుతోడ

తే. విజయరామరాజక్షమావిభునిమ్రోల
నేత్రపర్వం బొనర్చిరి నిజభుజాభు
జంగరసనాయమానప్రచండనిశిత
మండలాగ్రప్రభావళుల్ మెండుకొనఁగ. 160

శా. శ్రీరంజిల్లు కడానిపైడిజలతారీమాహురీకెంపుటం
బారీయేనుఁగు నెక్కి పెక్కులు మదేభంబుల్ దనున్ గొల్చి
రాఁ, గా రూఢిన్ జతురంగసైన్యములతో గర్జిల్లుచున్ వత్స
వా, యీరాయప్రభుమౌళి వచ్చెఁ గడు రాజీక్షించి హర్షిం
పఁగన్. 161

మ. జగ మొక్కుమ్మడిఁ గ్రమ్మఁ జాలెడు మహాసత్వంబుచే నొప్పు
గొ, ప్పగుజాతిరౌతులు గైతలొట్టియలు శోభాస్ఫూర్తిఁ

దన్గోల్వమా, దుగులింగావనిభర్తరాజమణి సంతోషిల్లఁగా
వచ్చెనొ,క్కగజోత్తంసము నెక్కు చొక్కు మగు నుత్కం
ఠాతిరేకమ్మునన్. 162

శా. ధన్యాటోపులు మందపాటికులరత్నంబుల్ మహారాజమూ
ర్ధన్యుల్ శ్రీరఘునాధరాజబలభద్రక్ష్మావరుల్ మున్ను సౌ
జన్యక్రీడలఁ బాఱుదెంచి శిబికాచంచద్గతుల్మీఱ రా, జన్య
గ్రామణి కిచ్చి రుత్సవముఁ దత్ప్రాంతంబు కాంతంబుగన్.

చ. నలువదివేలకాల్బలము నాలుగువేలతురంగమంబులుఁ
నలువదియేఁబదేనుఁగు లనంతములైన శతఘ్నికాచయం
బులు నొకవేయులొట్టియ లపూర్వవిభావిభవంబుఁ దెల్పు
చుం,గొలువ ఫరాసుతేనిఁ గనుగోఁ జనుదెంచెను రాజతి
త్వరన్. 164

వ. ఇట్లు మిన్ను మెఱసి యనన్యసామాన్యసామ్రాజ్యధురంధ
రుం డగు నారాజపురందరుండు గంధబంధురసింధురస్కం
ధం బధివసించి విచిత్రముక్తాతపత్రప్రముఖరాజలక్షణలక్షి
తుండై సపరివారంబుగా నరుగుదెంచునప్పుడు. 165

తే. దుర్నిమిత్తంబు లొకకొన్నిఁ దోఁచె నెదుట
దానభావ్యర్థసూచకం బౌ నటంచు
నెఱిఁగి యెఱుఁగక వర్తించి రెంద తేసి
కారణము దీర్పఁబోల దెవ్వారికైన. 166

శా. ఆసన్నాహవిజృంభితస్ఫురణచే నారాజచంద్రుండు కై
లాసక్ష్మాధరతుంగశృంగగతలీలాకందరం బంచితో
ల్లాసప్రౌఢిమడిగ్గు సింగముక్రియఁ లావణ్యా మింపొదఁ గ్రీ
డాసన్నాహసముజ్జ్వలద్గజము వేడ్కం డిగ్గి యల్లల్లనన్. 167

సీ. నిశితాసిపాణులై నిలిచి శిఫాయీలు
పేమతో మ్మాని సలాముసేయ
నానామణిమకుటాంశుమాలికలతో
సామంతనృపులు సాష్టాంగ మెరఁగఁ
గలధౌతమయకనత్కనవేత్రములవారు
బలసి ముంగల బరాబరులు సేయ
వందిమాగధులు కైవారముల్ ప్రకటించి
కొమరైన బిరుదుపద్యములు చదువ
తే. మదవదైరావతముమాడ్కి మందమంద
గతుల నడతెంచి వచ్చి యుద్ధతులముల్కు
గారి సందర్శన మొనర్చి గారవమున
కొంచ యొక్కింతలేక యూరాచపట్టి. 168

తే. దర్శనానంతరంబునఁ దత్తదుచిత
బహుబహూకృతు లొదవె శుంభన్మదేభ
శోభమానాంశుకాదికలోభనీయ
రాజితోపాయనములు బరస్పరంబు. 169

ఉ. అంత ననంతసంభ్రమసమంచితమైన మనంబుతో ధరా
కాంతుఁడు దంతపుంబని చొకాటపు నీటిమెఱుంగు గెంపు
రా, దొంతరవింతసంతనలతోఁ దగు పాలకి నెక్కి వచ్చి ని
శ్చింతమెయిన్ నివేశనము జేరె వడిన్ దివిటీలవెల్గునన్.

సీ. గుబ్బెత లందిచ్చు గోదావరీనదీ
స్వాదూదకంబుల జలక మాడి
శారదచంద్రచాంద్రీరోచిరుద్వాహ
దములైన ధౌతవస్త్రములు గట్టి

యభిమతభక్ష్యభోజ్యాదికాహారమ్ము
లాప్తవర్గములతో నారగించి
నటనటీగాయకనానావినోదప్ర
సిద్ధప్రసంగముల్ జిత్తగించి
తే. రాయభారులు దెలుపువార్తలు గ్రహించి
యొక్కచొక్కంపురాకుటి నుక్కుమిగిలి
నిదుర వాటించి మరునాఁటియుదయకాల
కృత్యములు దీర్చి కొలువు సాగించి యుండె. 171

చ. సరసగుణాభిరామ మురశాసనభక్తివిశేషధామ సా
గరతనయాకటాక్షపరికల్పితవైభవగేహసీమ ని
ర్భరరుచితీవ్రధామ పటుపౌరుషభార్గవరామ పార్థివో
త్కరనవసోమ పండితవితానగృహాంగణకల్పకద్రుమా. 172

క. ఆచక్రవాళశైల, క్ష్మాచక్రనృపాలజాల సమ్మదకరలీ
లాచతురకీర్తిపూరా, యాచకమందారమన్నెహంవీరవరా.

ఉత్సాహవృత్తము. అనతవైరిలోకదర్పహారిభూరివిగ్రహా
ధనదనందనానురూపతరుణరూపవిగ్రహా
ఘనదయారసానురాగకలితవాగనుగ్రహా
మనుపమాననయభృతక్షమావధూపరిగ్రహా. 174

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చ
నామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చర
ణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధాన
మణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను
మహాప్రబంధంబునందు ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

రంగారాయచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీజానకీంద్రచరణాం
భోజాతాయత్తచిత్తపుష్పంధయ ఘో
రాజిస్థలీజితాహిత
రాజన్యచమూనికాయ రామారాయా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానం బెట్లు జరిగె నని యని మిషేశ్వరుండు దివిజకర్ణుంది నడుగుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 2

చ. గజఫరజంగుదర్శనవికాసితచారుముఖారవిందుఁ డై
నిజపరివారవారపరిణీతమహాకుతుకంబుతో ధరా
భుజతిలకంబు సొం పెసఁగెఁ బుంఖితసైజమయూఖమంజుల
వ్రజపరివేష్టనాధిగతవర్ణ్యరుచిస్ఫురదర్కుఁ డై ఖరిన్. 3

సీ. ఒకవంక నాప్తరాజకుమారసంతతుల్
సరససల్లాపముల్ సలుపుచుండ
నొకవంక రాజకార్యకళావిశారదు
లగు ప్రధానులు రహస్యములు దెలుప

నొకవంకఁ గోవిదప్రకరముల్ నిరతంబు
ఘనతర్కశాస్త్రంబు లనువదింప
నొకవంక నిపుణవైణికవాంశికనికాయ
గాయకు ల్గానసంగతులు సలుప
తే. నోలగం బుండి తనలోన నూహఁ జేసి
యతిభయావహయవనసభాంతరస్థ
జనమనోహరభూరివచఃప్రసంగ
శీలు నొక్కవకీలు నీక్షించికొనుచు. 4

క. యావనసభాంతరంబుల
నీవు బహుప్రౌఢి మెలఁగ నేర్పరివి వచః
ప్రావీణ్యశాలి వని సం
భావింపుచు రాజకార్యఫణితిం బలికెన్. 5

చ. యవనజనావతంస మగు హైదరుజంగు కచేరిఁ జేరి నీ
వివిధవచోవిచక్షణత వేడుకఁ గొల్పఁ గళింగసీమతోఁ
దవిలిన రాచకార్యము యథావిధిగాఁ బయికంబుతో నిఖా
వివరణఁ జేసి మాకు సెల విం డని తెల్పుడుఁ జేసి వెండి
యున్. 6

శా. ముందెల్లప్పటికిం గళింగమునకున్ మోతాదుగాఁ గన్ జమా
బందీద్వాదశలక్షరూపికల కేర్పాటున్నదా చొప్పు పెం
పందన్ సా మిపు డిచ్చి పుచ్చెదము పర్యాయంబునన్
సాము మీ,కుం దోడ్తోడన మీరు లేచి తిరుగ్గా గోదావరిం
దాఁటినన్. 7

క. అని రాజకీయసంగతు
లనువుపడం దేటపఱచి హైదరుజంగుం

గని పునరుత్తరములు వేఁ
గొనిరమ్మన రాయభారి గొబ్బునఁ జనియెన్. 8

మ. చని యారాజశిఖావతంసము సమంచత్ప్రీతిఁ దర్బంపు ని
ష్పని తీరు ల్సరకారుతోఁ గలజమాబందీవిచారంపు జో
ష్పును దన్నిష్కృతియున్ దదర్థనియమంబుల్ సమ్మదస్ఫూ
ర్తి నొయ్యన నాహైదరుజంగుసాహెబున కాద్యంతం
బునుం దెల్పినన్. 9

ఉ. హైదరుజంగుసాహెబు రయమ్మున నిట్లనియెన్ వకీలుతో
నాదర మొప్పఁ బైకమున కైనవిచారము లేటికమ్మ దీ
నాదరగా మొలాజుమతునామది రంజిలుఁ దద్రిరంసనే
కా దనరా దవశ్యము శ్రీకాకుళ మానఁగ వత్తు మిత్తఁటిన్.

తే. ఇవ్విధంబున నానతీ నవ్వకీలు
లు మలిపిన ప్రతిమనుబోలి మరలి
రాచబిడ్డకు విన్నపం బాచరించెఁ
బెనచి హైదరుజంగు వల్కిన తెఱంగు. 11

శా. ఆవార్త ల్విని రామరాజవసుధాధ్యక్షుండు కౌటిల్యచే
ష్టావైదగ్ధ్యము మానసాబ్జమునఁ దోఁటన్ సాహెబుం గొం
చుతాం,నావిర్భూతమనోవికారగతిఁ బర్యాయంబునం బుట్టు
శో,భావృత్తుల్ గనలేక బొబ్బిలిగడీ పైడించు దుశ్చేష్ట
తోన్. 12

శా. మీతోఁ గొంతప్రసంగసంగతికి నెమ్మిన్ ముచ్చట ల్సేయఁగా
జేతఃప్రీతి జనించి యున్నయది మీచిత్తంబునం దెట్లయ
ట్లే తేజంబున నందు నన్నియును సందేహంబు లేదిందు నేఁ
బ్రాతఃకాలమునం దెవచ్చితమతో భాషించెదన్ సర్వమున్.

గని పునరుత్తరములు వేఁ
గొనిరమ్మన రాయభారి గొబ్బునఁ జనియెన్. 8

మ. చని యారాజశిఖావతంసము సమంచత్ప్రీతిఁ దక్ బంపు ని
ప్పని తీరు ల్సరకారుతోఁ గలజమాబందీవిచారంపు జో
ప్పును దన్నిష్కృతియుక్ దదర్థనియమంబుల్ సమ్మదస్ఫూ
ర్తి నో,య్యన నాహైదరుజంగుసాహెబున కాద్యంతం
బునుం దెల్పినన్. 9

ఉ. హైదరుజంగుసాహెబు రయమ్మున నిట్లనియెక్ వకీలుతో
నాదర మొప్పఁ బైకమున కైనవిచారము లేటికమ్మ దీ
నాదరగా మొలాజుమతునామది రంజిలుఁ దద్ద్రిరంస నే
కా దనరా దవశ్యము శ్రీకాకుళ మానఁగ వత్తు మిత్తఱిన్.

తే. ఇవ్విధంబున నానతీ నవ్వకీలు
లు మలిపిన ప్రతిమనుబోలి మరలి
రాచబిడ్డకు విన్నపం బాచరించెఁ
బెనచి హైదరుజంగు వల్కిన తెఱంగు. 11

శా. ఆవార్త ల్విని రామరాజవసుధాధ్యక్షుండు కౌటిల్యచే
ష్టావైదగ్ధ్యము మానసాబ్జమునఁ దోట్టక్ సాహెబుం గొం
చు తా,నావిర్భూతమనోవికారగతిఁ బర్యాయంబునం బుట్టు
శో,భావృత్తుల్ గనలేక బొబ్బిలిగడీ పైడించు దుశ్చేష్ట
తోన్. 12

శా. మీతోఁ గొంతప్రసంగసంగతికి నెమ్మిక్ ముచ్చట ల్సేయఁగా
జేతఃప్రీతి జనించి యున్నయది మీచిత్తంబునం దెట్లయ
ట్లే తేజంబున నందు నన్నియును సందేహంబు లే దిందు నేఁ
బ్రాతఃకాలమునం దెవచ్చితమతో భాషించెదక్ సర్వమున్.

చ. అని పునరుత్తరంబులు దదాత్మకు హర్ష మెలర్ప దూత నా
కృనిఘను నంచియంచితవికాసమున న్నిదురించి లేచి ప్రా
ద్ధ్రునఁ జని యాప్తవర్గములతోఁ బొడగాంచి యథేష్టగోష్ఠివ
ర్తనలఁ దుర్దుష్ట నేతకు ముదంబొదవం దగురీతి నుండుచున్.

వ. తనయంతరంగంబునం బొడమిన యన్యాయసూచకానసూ
యావిశేషంబునకు నశేషంబునకు ననుకూలంబుగా నస
హ్యజనకంబు లగు నుత్తరంబు లయ్యవనపుంగవునకుం గ
అపువాఁడై ప్రసంగవశంబున. 15

ఉ. భూరితరాభిరమ్యరుచిఁ బొల్పగు నూసరకారులో జమీ
దారులు వెల్గువారు భుజదర్పసమాహ్వతవైరివీరభూ
మీరమణీమనోరమణమేదురరాజ్యరమాంగనామణీ
వారపరిష్క్రియు ల్గల రవార్యులు బొబ్బిలిపట్టణంబునన్. 16

సీ. పాండవేయులభుజాపాండిత్యసామగ్రి
కార్తికేయుని పరాక్రమసమిష్టి
గంగాతనూభవురంగత్ప్రతాపంబు
హరునిదోశ్శౌర్యమాహాత్మ్యకలన
విక్రమార్కునిభూరివిక్రమప్రక్రియ
సంకర్షణుని మహాసాహసంబు
కార్తవీర్యార్జునకలితబాహాశక్తి
పరశురాముని యుగ్రపౌరుషంబు

తే. ప్రమదమున సంగ్రహించి శూరప్రపంచ
కల్పనాకల్పచాతురి గానుపింప
నంచితప్రౌఢిమమున నిర్మించఁబోలు
నలిలభవసూతి బొబ్బిలివెలమదొరల.

తే. ఉగ్రనరసింహమూర్తులై యొప్పువారి
సాహసమ్మున కన్యరాజన్యసమితి
రహి వహింపక యున్నె హిరణ్యకసిపు
లీల లేక నేల దచ్చౌర్యశీల మరయ. 18

తే. అంబరమణిప్రభావవిడంబనంబు
ఘనతరోజ్జృంభితప్రభాకరనిరూఢి
వెలయఁ జూపట్టువా రౌట వెలమవారు
పద్మనాయకు లౌట స్వాభావికంబు. 19

శా. గారా మొప్పఁగ దాదు లుజ్జ్వలరసాంకప్రౌఢిదోశ్శౌర్యపుం
బీరం బాతని కుగ్గుతోఁ బెనచి త్రావింపంగ బోల్పిన్ననాఁ
డారూఢి న్సహజప్రతాపనిధు లాహా వెల్మవా రందు రం
గారాయప్రభుసాహసం బెసఁగు బంగారంపునెత్తావియై.

ఉ. భండనభీముఁ డార్యజనబంధుసముద్రుఁడు భాగ్యవైభవా
ఖండలతుల్యుఁ డర్థిజనకల్పమహీజము భూపలోకమా
ర్తాండుఁడు వైరివీరభటదర్పవిదారణబాహువిక్రమో
ద్దండుఁడు రావురంగవసుధావరుఁ డాతని నెన్న శక్యమే.

తే. అతనిఁ గొల్చినకమ్మకట్టైనబలము
బలమురాంతక గాంగేయపాండవేయ
కార్తికేయ రఘూద్వహ కార్తవీర్య
జామదగ్న్యాదికాంశాభిజాత్యసరణి. 22

మ. అకలంకస్థిరధైర్యనిర్మథితమంథాహార్యుఁ డైనట్టి రా
వుకులాగ్రేసరు సన్నిధానమునఁ జెల్వొంజూప నొక్కొక్కసే
వకుఁడే చాలును ఖాన్మహాలఘవుఁజుల్వంచించి తే ఘోటక

ప్రకటాటోపము వీటిఁబుచ్చుటకు దృప్యద్దోర్విలాసంబునన్.

సీ. కరుగునఁ బోసెనో ఘనభుజాపాండిత్య
భావంబు సవరించి యావిరించి
గనిగాఁగఁ దేలెనో గాఢవిక్రమకళా
కౌశలప్రౌఢి యొక్కంటఁ గూడి
మొలక లెత్తెనో రసాతలవలత్ఫణివాంత
విషవహ్నికీల లుర్వికిని వెడలి
పక్షనాయకులరూపములఁ గైకొనియెనో
నారాయణుని సహస్రారధార
తే. దారుణాటోపదీపితౌద్ధత్య లగుచు
బొబ్బిలిపురస్థలమ్మునఁ బుట్టఁగన్న
వెలమకొమరులవడి యెన్న నలవి యగునె
నలువకైనను వేనోళ్లఁ జిలువకైన. 24

శా. రంగారాయనృపాలసోదరుఁడు ధైర్యస్థైర్యమంథాద్రియౌ
వెంగల్రాయఁడు బారుటీటెఁ గొని దోర్వీర్యంబునం దూ
గినన్, గంగానందనుఁ డైనభీముఁడయినన్ గాండీవియైన
న్వడిన్, భంగం బొందరె ఘోరవీరరణభూభాగంబులన్
వ్రేగుగన్. 25

సీ. చెలికాని వెంకయ్య యలఘుదోర్వీర్యంబు
ధనదుని చెలికాని దాఁటనోపుఁ
దాండ్రపాపయ్యప్రతాపనైపుణ్యంబు
పెఱరాచతాండ్రల పెంపు డింపుఁ
దామరదమ్మభూధవుఁడు మార్తురమోము
దామరసిరులచందము లడంచుఁ

గాకర్లపూడి వేంకటరాయభూజాని
యనువొందఁ జయలక్ష్మి కాకరంబు
తే. ముత్తియము లెల్ల నొకచోట హత్తినట్లు
మగఁటిమిఁ జెలంగు వెలమ లామన్నెపిన్న
వాని బొబ్బిలికోటలో వన్నె మెఱసి
యున్నవా రింక వేయేల యోనవాబ. 26

క. ఆబొబ్బిలిగడిపై తెర
గాబురుజులపై నెసంగు నాగ్నేయకళా
ఢ్యీబదయోమయమైన య
రాబాసాం పెన్న నెన్నరా దెవ్వరికిన్. 27

సీ. క్రొవ్వాఁడి పసియూర్పుగుమిదార గా నిడ్డ
బలితంపు లగ్గదింపుల బెడంగు
మొనలు గామలచి తీర్చినసీలిశానపు
గురిజాతి దంచిన గుళ్ల సొబగు
నూనె కాకలఁ దేఱి జానైన చిగురుటం
బలిఁ గాచు పెనములపదనుతీరు
యీాగకాలంతైన నెత్తిపాఱని గుఱి
నలవోని గుండు కోపుల యొయారు
తే. మారసాతలకలితగభీరనీర
పరిలుఠన్నక్రకమఠాహిభయదపరిఘ
యార బొబ్బిలికోటమాహాత్మ్య మరయ
నబ్బురము నింపదే యేరికైన నహహా. 28

ఉ. బెబ్బులిమీాసమైన మెలిపెట్టి తెమల్పఁగవచ్చుగాని హా
నిబ్బరగండఁడైన ధరణీపతి రావుకులీనుఁ డేలు నా

బొబ్బిలికోటపై నడచి పోరఁగ రాదు కిరీటికైన మా
యబ్బపదంబు లాన నిజ మాడెద హైదరుజంగుసాహెబా.

స. మదదంతావళగండశైలమరిభీమస్యందనత్సోవహం
బుదితక్షిప్రహయావళీహరిణముద్యోతత్ప్రతాపాతపా
స్పదపాదాతమృగేంద్రమవ్వేలమరాజకుమారమంథాద్రివై
ర్యుదధిఀ ప్రచ్చుట వింతయే ముసలిమా నుర్వీపతిగ్రామణీ.

ఉ. నాలుగువేలకాల్బల మనారతముం దనుఁ గొల్వ నాపయిం
జాలిన మేటిమానసులు సాహసధుర్యులు పద్మనాయకుల్
కాలునఁగాలు మెచ్చికొనఁగాఁ దగియుండు సహస్ర మమ్మహీ
పాలునియొద్ద నాఘనుఁ డపారపరాక్రముఁ డెన్నిభంగులన్.

ఉ. కావున బద్మనాయకశిఖామణి యైన మహానుభావుఁ డా
రావుకులాగ్రగణ్యుఁడు దురాగ్రహబాహుబలప్రభూతగ
ర్వావిలమానసుం డయి దివాణమువారలఁ జీరికిం గొనం
డావిభుఁడెట్టిధన్యుఁడొ భయంపడఁడెంతటిఖాన్నిఘూలకున్.

తే. సీమలోపల పితరులు చేసికొనుచు
సిస్తు వడనీఁడు పైకంబు దస్తుగాఁగ
నివ్వఁ డవ్వల నీఁక నేమి అవ్వబలుక
వారు తమజేరు దస్తులో రారు నిజము. 33

మ. అని రాజన్యునితప్పు దాట్లు కుటిలవ్యాపారసంభాషణల్
వినుచో హైదరుజంగుసాహెబు కడు న్విస్మేరచేతస్కుఁడై
నిను ము న్వొందు మమందశౌర్యకలనాని స్తంద్రసైన్యావళీ
ఘనసంరంభి వటంచు నవ్వేలమ నీకన్నఀ బలాఢ్యుండొకో.

మ. అన నారాజవతంసుఁ డిట్లులను నాహోతాంద్రపాపయ్యనాఁ
జనువాఁ డొక్కఁడె చాలు మామకభుజాశౌర్యంబుఁ గో

ల్పుచ్చుతెం, పున కామన్నకుమారుపౌరుషరసంబు ల్వాల్కా
గా నేల న, ర్జునగంగాసుతకుంభసంభవులనేర్పు ల్గావె తద్ద
ర్పముల్. 35

తే. అనుచు నారాజుపలికిన యాగడంపు
ముచ్చటల కబ్బురం బంది మొఱకుతురక
కఱకుఁదన మూఁది కొనవ్రేలఁ గఱచికొనుచు
నాగ్రహమ్మున నతనితో ననియె నిట్లు. 36

శా. ఏలా జేరుకురాఁ డతండు పయికం బేలా దివాణాన కీఁ
జాలం డస్మదపారఘోరనిబిడజ్వాలాకరాళాయితా
భీలక్రూరశతఘ్నికానికరగంభీరారవప్రౌఢిమం
బేలా గుర్తెఱుఁగండుచూతమిఁకఁ దద్భీమప్రతాపోద్ధతుల్.

శా. కీలాభీలము లిప్పరాసులఫిరంగీ లగ్నిమూర్తు ల్మహా
కాలుండైనను గాలుఁడైన నెదురంగా నోప రిచ్చోట మ
న్నీలంచుం బలుకంగ నేటికి పఠాణీల న్హిరాణీతురా
ణీల న్గోటను జిమ్మ లేదె మును బిన్నీ బారులం బోరులన్. 38

సీ. తలఁపుతాళ్ళీళ్ళలో మెలఁగఁ జేసితిఁగదా
శకసింధుఘూర్జరాశ్మంతపతులఁ
జేరుదస్తునకుఁ దెచ్చినవాఁడనేకదా
మరహాట కరహాట మత్స్యపతుల
ధర బందిగీలఁగాఁ దార్చి తెచ్చితిగదా
మాళవ చోళ నేపాళనృపుల
తజివీజులో మొగ్గ రుజువు జేసితిగదా
నానావగైరాల నాఁడునాఁట

తే. ఘాదుషావారి మీరు బరీదు సైదు
ఢక్కను మొగల్గరీబుపఠాణు లాది
ఫౌఁజులఁ బలాయన మొనర్చుపటిమ గల్గు
తురకదొరలము మాకు హిందువులు భరమె. 39

తే. సిఫహాసరదారుగారితో జిష్ణుగొన్న
కవ్వడికి నైనఁ గాండిశీకతగడంగు
మన్నవా రనఁగా నెంత మాఫిరంగి
మండలంబుల ఘుటికా ప్రచండగతికి. 40

చ. అతనిగడీపటుత్వమును నాతనివిక్రమశక్తి తన్మహో
ద్భుతు లగు పద్మనాయకుల దోర్బలవైఖరి యెన్న నేల మ
ద్వితతశతఘ్నికానికరవేగము మమ్ముల మాఫరాసుసం
తతులపరాక్రమక్రమముఁ దల్పఁగ లేవయి తే నృపోత్తమా.

చ. అలఁతుల బోవనేర్తురె దురాగ్రహచిత్తులు నిప్పరాసులు
జ్జ్వలతరధాంధమీనినదసత్వరభూరిభయానకార్భటీ
కలితశతఘ్నికాతతినగాదులు దెల్పుచుఁ గొండలైన బ
ద్దలు వడి వ్రాలఁ జేయఁగల తద్గతి కిట్టిగడీలు లక్ష్యమే.

ఉ. అంగభవారిభూరినిటలాంబకవహ్నికణంబులట్టు లు
ప్పొంగుచు గుండు వ్రాలునెడ భూగగనస్ఫుటనాకఠోరతా
భంగురకాలమేఘరవభైరవరావము లుగ్గడింప కా
రంగులు మాఫరంగుల ఫిరంగుల రంగులు మీరెఱుంగరే.

శా. లాడూఖానుకుమంద మొక్కరుఁడె కిల్లాలెల్ల లగ్గల్గొనెం
గ్రీడాశాలి ఫరాసుతేని కెదురేరీ మున్ను లోకత్రయిం
జూడ న్మాయిశిఫాయి గుంపులభుజాస్ఫూర్జత్ప్రతాపంబు తే
జేడం గన్నవిమాకలక్ష్యములుగా హిందూలదోర్దర్పముల్.

శా. కాని మ్మెంతప్రయోజనం బనుచు న్యట్కారంబుగాఁ బల్కు
నా, ఖానోత్తంసముఁ జూచి రాజు మదిలోఁ గౌతూహలం
బందె యెం, తైన న్నామము దాన భేదములుగా వప్పట్టునం
జూడ నా, భూనాథాగ్రణి దండసాధ్యుఁ డని నీబుద్ధి న్వితర్కింపుమా. 45

మ. అని యాఖానుని మానసం బెఱిఁగె యాఁగ్రాలాపము ల్గో
న్ని ప, న్ని నిజాంతఃకరణంబున న్మెలఁగు దుర్నీతిప్రసంగం
బునే, ర్పున విజ్ఞప్తి యొనర్చు వేళ గలిగెం బోనేఁడుగా మాక
టం, చునుదీర్ణప్రతిభావిభాసితముఖాబ్జుండై చురాజంతటన్.

మ. బలవద్విక్రమశాలినానృపుని మీఁబల్కి న్నివారించి బొ
బ్బిలిలో మమ్మభిషిక్తుఁ జేసి పిదపం బెంపేది తద్రాజ్య మె
ల్ల లసత్ప్రీతిని మాకొసంగినను లీల న్నీకుఁ బండ్రెండుల
క్షలరూపాయలు పాయనంబులుగ రొక్కం బిత్తు నిక్కం
బుగన్. 47

శా. ఆమాట ల్విని ఖానుఁ డర్థకృతమా నత్యాశ దీపింపఁగా
నామీఁదం బ్రభవించుహానికిని బాపాయత్తదుర్వృత్తికిన్
మోమాట ల్గనలేక మంచి దని సమ్మోదంబునం బొందెఁ జా
లా ముఖ్యంబుగ నర్థకాంక్షకుల కేలా యూర్జితాలోచనల్.

మ. అలఘుప్రాభవరాజవర్య భవదీయాశాస్య మెట్లట్ల బొ
బ్బిలిఖిల్లా కధికార మిచ్చి నిను నొప్పింతుం దదావాసులన్
మలలం జొన్పుదు సాహుకారుతసిలీ మ్మాకిచ్చి కట్టంబుతోఁ
గలకార్యంబిదిరూఢిసేయుమన నాక్షత్రాగ్రగణ్యుం డొగిన్.

తే. పారసీకాగ్రగణ్య నీపరమమైన
చారుకారుణ్యరస మిట్లు సంభవించె

దాన విశ్వాస ముదయింపఁ దగినకొలఁది
నమ్మికలు సేయు టిది మాకు సమ్మతంబు. 50

క. పరిధాన మిచ్చుపలుకులు
కొఱఁ గాదన మిపుడు మీరు కోరినవారికి
నెఱతనపుసాహుకారులఁ
గర మరుదుగఁ గూర్చి పూఁటకాఁపులఁ జేతున్. 51

క. విశ్వాసపుట్టునట్లుగ
శశ్వద్గతి మాకు నమ్మఁజాలినరీతిన్
విశ్వస్తుతగుణయవనా
ధీశ్వర ప్రామాణ్య మొసఁగు మి త్తఱి ననుడున్. 52

శా. తేజం బంది తురుష్కనేతతనయు క్తిస్ఫూర్తి దీపింప రా
జాజీ సీమదిలోన నింతవసవాసాసర్వదిఙ్మండలీ
భ్రాజత్సత్యపరాక్రమ ప్రకటితప్రాంచద్యశశ్శాలికిన్
నైజం బొక్కటికాక మారు గలదే నావాక్యము ల్పొల్లులే.

క. హల్లా సేయుదు బొబ్బిలి
కిల్లాతజ్జయము నీకుఁ గీల్కొల్పుదునే
కల్లాడఁ జుమ్మి యిది నా
యల్లాచరణంబు లాన యధిపవతంసా. 54

మ. అని రాజన్యుని పాణిపల్లవము స్వీయంబైన కెంగేల నై
కొని ర మ్మంచును దోడుకొంచుఁ జనుచుం గోదావరీతీర
కా, నన దేశంబున నొంటిపాటున శమే నాలోనఁ గూర్చుం
డి యా,జననాథాగ్రణి యాత్మ మెచ్చఁగ నభీష్టాలాపము

తే. కపట మొక్కింతలేక నిక్కమ్ముగాఁగ
ఖానుఁ డర్థంబుపై దృష్టిఁ గట్టిపఱచి
నృపమణికి నిచ్చె నమ్మిక ల్కృప దలిర్ప
ఘోరతరమైన యొకతరవారు ముట్టి. 56

శా. కత్తిం గొట్టి ప్రమాణపూర్వకముగా ఖానుండు నమ్మించి నం,జిత్తస్వాస్థ్యము నొంది క్షత్రియకులశ్రేష్ఠుండు తౌరుష్కరా,వాలుత్తగ్రామణిమానసం బలర సాహూకారుటీపిచ్చి సో,ద్వృత్తి న్వాని యనుజ్ఞఁ గైకొనుచుఁ జేరెఁ వేల మాత్రీయమున్. 57

వ. ఇవ్విధంబున విజయరామరాజధరారమణ వతంసంబు సంస త్ప్రాకారంబునఁ దనమనోరథంబునకు ననురూపాటోపంబు లాచరింప నిరపాయం బగు సహాయంబున కనుకూలించు కతనం జతనం బగు మనంబున జనించు నప్రతీపప్రమోదం బప్రమాదంబునం బరఁగ నారేయి నిలచి చలిచీమకాటుగా దనయొనర్చు కుయుక్తిచేష్టావష్టంభంబు లోకులకు నించుకించుక సూచించుచు మఱునాఁటియుదయకాలంబున.

శా. రాచక్రంబున మేలుబంతి యనఁగా రాజిల్లు నాగాజుకూచీఁ జేయించి సమంచితాత్మబలవత్సేనాసమేతంబుగా భూచక్రం బదుర్వంగ బూరటిలు విస్ఫూర్జత్సమిద్భేరిస ధ్రీచీనంబుగ మున్నుగాఁ గదలి యర్థిం జేరెఁ బెద్దాపురిన్.

తే. ఖానుఁ డంతట నతులితోత్కర్ష మెఱయ
నుద్ధతులముఱ్కుగారితో నొయ్యనొయ్య
రాజుఁ దానును సలుపు వార్తారహస్య
మంతయును దెల్పె నతనికి హర్ష మొదవ. 60

క. మూసాబూసీవారిదు
బాసీలక్ష్మణసమాఖ్యఁ బరఁగు నతం డు
ద్భాసితమనస్కుఁడై తా
నాసా హెబుపన్ను గడకు ననుకూలించెన్. 61

శా. ఆరాజన్యుఁ డొనర్చు దుర్నయవిచారాలాపచేష్టావిధుల్
మేర ల్మీఱుచు నంతకంత ప్రచురోన్మేషక్రియావైఖరీ
రారాజద్గతి నెల్ల వారలకుఁ గన్గానవ్యాతం బర్వె రం
గారాయప్రభుమాళియున్వివిమోఁదకౌటిల్యవార్తాస్థితుల్.

సీ. ఈరాచబిడ్డని కూర్రకర్మవిచార
మిదియ నూర్జిత మని యెన్నువారు
పౌరుషశాలిరంగారాయనృపమౌళి
వెనుకఁ ద్రొక్కం డని యనెడువారు
ఘనులు వీరుం డొరు లకులహింపఁ దద్ధరా
జనులకుఁ దొర్కటం బనెడువారు
జయపరాజయములచందము దెలుప దై
వాధీన మిది యని యాడువారు

తే. నిర్నిమిత్తవిచార మీదుర్నయంపుఁ
బనులు బలనాశకర మని పల్కువారు
నెవ్వ రె ట్లయ్యెదరొ వీర లిట్టికలత
ననుచుఁ జింతానిమగ్నులై రఖిలజనులు. 63

తే. అత్తెఱంగునఁ దమలోన నఖిలజనము
లిలఁ గలుగువారు పలువురుఁ బలుదెఱఁగుల
పలుకులవిచారములఁ గుంది కలఁతనొంది
డెందములయందు ఖిన్నతఁ జెంది రంత. 64

శా. రంగారాయనిగారు గారుడశిలారంగద్వితర్దీజ్వల
చ్ఛృంగారాయతనంబునందుఁ బెలుచం జెంగల్వ రాచె
ల్వారా,సింగంపుం దనువైన గద్దియపయిం జెల్వొప్పఁ గూ
ర్చుండి న,ప్తాంగప్రాంచదమేయరాజ్యభరణప్రజ్ఞామహోద
గ్రుఁడై. 65

మ. హితులు న్మంత్రులు గాయకు ల్కవులు సాహిత్యప్రధాను
ల్పురో,హితులు న్నాయకులు న్సఖు ల్సహజులు న్మేలా
గతిం గొల్వ న,ప్రతిమోల్లాసవికాసలాలసమనఃపంకేరు
హుండై నిజా,శ్రితతతిం జూచి రసోచితంబుగ వినం బల్కె
న్మృదూక్త్యర్భటిన్. 66

సీ. సరకారుభారంబు వరియించి పెల్లుగా
వడి ఫరాసెకిమీఁదు వచ్చుటయును
విజయరామక్షమావిభుఁ డాదిగా జమీ
దారులెల్లను వానిఁ జేరుటయును
దత్ప్రధానత్వంబు దాల్చు హైదరుజంగు
రాచయేలికపక్షమై చనుటయు
మనమీఁదివైరంబు పెనఁచువతో రాజుఁ
జొప్పించి కొండెము లొప్పుటయును
తే. లక్షలకొలంది పైకంబు లంచ మిచ్చి
రాజు మనపైకి జాతివారలఁ గురించి
వచ్చి కలహించి యీరాజ్యవైభవంబు
తా ననుభవింపఁ దలఁచుట దా నెఱింగి. 67

క. అనిమిత్తవైర మీచా
ప్పునఁ దలపెట్టినవిరోధి భూపతి యాఖా

నని వెనుకొని రాతద్ద
ర్శన మొనరింపంగ మనకుఁ జన నొ ప్పగునే. 68

ఆ. తగు వకీలుఁ బనిచి తన్మనోగతములఁ
దెలిసికొని పోవ వలనుగాదు
ఖానుఁ డర్థకాంక్ష నానరాధీశ్వరు
పిశునకృత్యమునకు వశగుఁ డగుట. 69

క. తనధనబలసంపన్నత
కెన యగువా రెవ్వరనుచు నెంతయు గర్వం
బునఁ బెనఁగొని యుండుట యా
యన మనపౌరుషముతీరు లరయమిఁ గాదే. 70

తే. తగవు ధర్మంబు విహితంబుఁ దప్పనీని
నయవిచారమ్ముచే దివాణమ్మువారు
మనల వారల సమదృష్టి నెనయునట్లు
చూచిరా లెస్స కాదేని సూటిపడదు. 71

ఉ. చూతము మీఁదిదైవగతిచొప్పునఁ గాఁగలయర్థ మెట్లొ త
ద్రీతిని నానృపాలకులదీపకుఁ డాతఁ డొనర్చు దుష్టక
ష్టాతతతంత్రయుక్తుల కొడంబడి ఖానుఁడు నిర్నిమిత్త మే
లా తగ వాలకింపక చలమ్మున నాలపుదొమ్మి కొప్పెడున్.

ఉ. ఖానునిచేత నమ్మికలు గైకొని లంచము లియ్యకొల్పి కా
ర్యానకు వచ్చువాఁ డయి ఫరాసులతోఁ జను రామరాజభూ
జాని ప్రయత్న మెల్లఁ గొనసాఁగఁగ నీని యుపాయ మెన్ని దూ
రాననె తప్పఁ ద్రోచుటయె రాజతనం బని తోఁచు నామదిన్.

చ. ఒరులధనంబుఁ గోరు రిపుయోజనదవ్వులఁ దూలపుచ్చు ని
ర్భరతరమంత్రశక్తికి సహాయము లేనియుపాయ మిప్డు బం

దరుపురి కొక్కనిం బనిచి ధార్మికలోకవతంసమౌ కుమం
దరుఁ బొడఁగాంచి శాత్రవవిధంబులఁ దెల్పి మరల్చు
టొప్పదే. 74

మ. మనల న్భూరికృపానురాగములచే మన్నింతురా రెడ్డినా
యనిగారుం గపితాక్షుమందరును నెయ్యం బొప్పఁగా వారిఁ
గ,న్గొని తన్మూలముగా విరోధిజనులం గుంఠీభవత్కీర్త్యవ
ర్తనులం జేసి తొలంగఁ ద్రోచుటయె యుక్తం బెన్నిచందం
బులన్. 75

మ. మనతోఁగూడినకార్యమెల్ల తమజిహ్మాయున్న దారావువం
శనిధానం బగురంగరాయమహిభృచ్చంద్రుండు మా కిష్టుఁ
డా,యన మేలొప్పనిరాజుమాటలవి మీ రాలింపరా దంచు
ఖా,నునకు న్బూసికిఁ దగ్గ యుత్తరము లెన్నో యన్నియుం
దేఁ దగున్. 76

శా. గోరుం దోరుహితోపదేశమునకుం గొండొక్కటాడండుదు
శ్చారిత్రుండు మియామయావిలుఁడు మూసాబూసి హర్షాద
యో,దారాత్ముం డగు రాజుఁ దల్చు కుటిలౌద్ధత్యంబ సత్యం
బునం,జేరు న్సూర్యకరప్రసారణమునన్ శేషించు మంచో
యనన్. 77

ఉ. హైదరుజంగుతోఁ బలుకనక్కఱ యించుక లేకయుండ
నౌఁ,గా దని సీమతోఁ గల నిఘాసరకారుక్రమంబునం బరి
చ్ఛేద మొనర్చి యందె యరసేయక పూట యొసంగి తగ్గ
తా,ఖీదులు వీరిపేరట లిఖింపఁగఁ జేయుట మంచిదే కదా.

మ. అని మంత్రాంగనిరూఢి యేర్పఱచి ధైర్యస్థైర్యవాక్చాతురీ

ఘనునిం బంతెనవంశ్యు బుచ్చన యనంగాఁ బేర్చువాని
న్వాక్శీలునిజాప్తుం బనిచెం గుమందరుని నాలోకించి కార్యం
బు సం,తనగూడం దగురీతిగాఁ బలికి ఫోక్తా సేయు మం
చు న్వడిన్. 79

శా. చాతుర్యోక్తులఁ బంతెనాన్వయమునన్ సర్వంకషప్రౌఢిప్ర
ఖ్యాతిం గాంచిన కొండమంత్రిమణికిన్ గారాలపుంబట్టివై
సీతారామన వెంకనాహ్వయులకుం జెల్వొంపుసైదోడువౌ
నీతో నీ డెవరంచుఁ బుచ్చె నను మున్నే యన్ని మన్నిం
చుచున్. 80

తే. అనుపమానప్రభావుఁ డజ్జనవరేణ్యుఁ
డనుప మనలక యతనిచే నాజ్ఞ వడసి
అతులితస్వర్ణపల్లకీకాధిరూఢ
గాఢసామ్రాజ్యరమ నేలి కదలివచ్చి. 81

ఉ. ఆపరమప్రగల్భవచనామరదేశికుఁ డావలీలు పె
ద్దాపురిమీఁదుగా నరిగి తత్పురసంస్థితురాజుఁ గాంచి స
ల్లాపము లొక్కకొందడువు లొననచేఁ బచరించి యందుఁ
జూ,పోవమి యాత్మలో నెఱిఁగి యూర్పు నిగుడ్చుచు లేచి
దిగ్గునన్. 82

చ. ఇతనిమనంబు క్రూరతవహించినచొప్పెఱిఁగించుచున్న ది
ష్మృతమిటువంటి దమ్ముసలిమాన్ద్రర మానసవృత్తి యట్టిదో
కతిపయవాక్ప్రసంగములఁ గానఁగ నయ్యెడు నంచు నత్వ
రా,యతగతి నప్పుడేకదలి యాయన లక్కరుచేర నేగు
చున్. 83

చ. కడువడి పిన్నపెద్ద లగుఖానులకు న్నజరు ల్నొయించుచుం

బోడగనియెం దురుష్కజనపుంఖితపుష్టసభాంతరంగునిన్
గుడపరిమిశ్రధూమచయగుంభితభూత్కరణానుషంగునిన్
జడరసమద్యపానమదసంగుని హైదరుజంగు నొయ్యనన్.

తే. గుడిగుడీధూమపానవిఘూర్ణమాన
చకితదృగపాంగు హైదరుజంగుఁ గాంచి
నజరుగుజరానుపఱచె సోన్నాకడాని
జాలె మాతఁడు కూర్నిసాతుచేసి. 85

శా. ప్రాంచద్విక్రమశక్రసూతి యగు నా రంగావనీభర్త దాఁ
బంచె న్వీఁడె వకీలు హాజరుగ రీ ప్పర్వర్తిహార్బాన్ సలా
మంచుం గొంచక చోపుదారు లెదుటన్ హర్షంబునం దె
ల్పఁగాఁ, గాంచెన్ హైదరుజంగు క్రోధరసయుక్తాప్రా
త్ముఁడై యాతనిన్. 86

శా. ఖానుం డట్లతనిం గనుంగొనుచు రంగారావ్ జమీదారు
కే, జానీహేతుమిదల్కమాయ యని యస్తవ్యస్తపున్నై
జభా, షానై పుణ్యముఁ జూపుచుం బలుక హాసాహేంబు
మాటాడకన్, జానేవాస్తెహమా యటంచు నతఁడున్
స్వాలిచ్చెఁ బ్రత్యుద్గతిన్. 87

తే. ఈవకాలతుపసహారహీం వహీంచు
బహుతుగుండాతరాజితుబమ్మ ననుచు
కోపవల్లులు చివురింప గూఢపఱచి
మెల్లమెల్లన నతనితో మ్లేచ్ఛుఁ డనియె. 88

శా. రంగారాయఁడు మామొలాజుమతుకై రాకేటికిం జిక్కె
నా, బంగాళాపురగౌతమీతటనటద్బహ్వాష్ఠధాత్రీశు లె
ల్లం గూర్మిన్ మదనుజ్ఞఁ జెంది హితలీల న్వచ్చు నిష్టాప్తిఁ

జో, క్కం గానం డోకో వెల్లబిడ్డ మములం ఖాతీరుకుం
దేఁడాకో. 89

మ. ధరణీమండలి నుండు నెల్లరు జమీందారు ల్భయం బంది
మా, ఫరమానా శిరసావహించుకొనిరా పాటింప కారా
యఁ డీ, సరణిన్ రామికి నేమి చెప్పదన కేల్ శెంషేరుతా
రీపుచే, నరు దేర న్మదిఁ దల్పఁడేమొ యతఁ డాహా మేల్మి
ఫాయీగదా. 90

చ. తురకలరాజ్య మాట మదిఁ దోచక యున్నదా సాధ్వసా
పహా, ద్ధురరణరంగవిక్రమము దోగెడువారు ఫరాసు
లన్న పే, రెఱుఁగఁడొ రావు రాకునికి హేతువు గానని
మాకుఁ దోఁచె ని, ప్పుఱుసుదనాన మ మ్మతఁడు భావము
నందు ఫసందుసేయఁడో. 91

చ. విపులపరాక్రమాతిశయవిశ్రుతమూర్తి నటంచుఁ దోడిధా
త్రిపులు దొఱంగి పాఱ బెదరించెడిచాడ్పున నిప్పరాసులం
గపటమనస్కతం జులక గాఁ దలపోయుట లెల్ల వేఁడి గా
లపుసిడిగానిగంపసిడిలాగున నుండదు మన్నె ఱేనికిన్. 92

శా. ఫల్లామంచిది రావుగారు తనదోఃపాండిత్యసంపద్బలా
ద్యుల్లాసంబున గర్వితుం డగుచు రా కున్నాఁడు గాఁబోలు
మే, మెల్ల న్నీదొరదర్శనంబునకుఁ గా నే తెంతు మంచు న్స
నా, గ్భల్లుం డై ఖరడాజవాబు నడపెన్ ఖానుండు తద్దూత
తోన్. 93

ఉ. అంతట నవ్వకీలు వినయమ్మున లేచి సలాము చేసి మీ
యంతటిఖానుసాహెబుల నాదరణోక్తులఁ బల్కఁ బాడియే
సంతతధర్మశాలి విలసన్నయశీలి మదీశ్వరుండు గో, రంత

యు వింత నేరనిమహాత్ముఁడు మీకు విధేయుఁ డెన్నిటన్.
చ. కర మరుదైనపేర్మిని శ్రీకాకుళపు న్సరకారుభార మీ
సరణి వహించి యోర్పున ప్రజాహిత మొప్పఁగ ఫౌజుదారి
కిఁ, నెరపెడివాఁడ వెల్ల ధరణీధవచంద్రులఁ గూడ కట్టు నే
ర్పరయక యిట్టులాడఁ దగవా నృగవా పగవానికై వడిన్.
మ. తలితండ్రాదులవంటివారలుగదా తల్పం దివాణంపువా
రలు చూడ న్ధరణీజనమ్ములు కుమారప్రాయు లట్లౌటఁ గే
వలరాద్రోక్తులఁ బల్కఁ జన్నె పితరు ల్వంచింతురే మీరు బి
డ్డలమీఁదం గృపనివ్వటిల్లు కడకంటం జూడ్కిసారింపఁగన్.
శా. మీచిత్తంబున కిట్లసూయ పొడమ న్మ్లేచ్ఛాగ్రణీ యింత
దు, ర్వాచాతంత్రము లెవ్వరెవ్వరలు మద్వైరు ల్వివేదించి
రో, యీచాటూక్తికుయుక్తికల్పనలచే నీబుద్ధి నీకుండెనా
మాచేఁదీఱదు తగ్గవారు దెలుప న్మానేర్పునీధార్త్యముల్.
చ. అని తెగనాడి యాయవనుఁ డర్ధకృతాశలరాచవారికో, పు
నఁ బడి దుర్ణయంపుఁబని బూనినవాఁ డని యాత్మ నెంచి యి
కిఁనుక యణంపఁగాఁ దగినకీర్తిధురంధరుఁ డగ్గముందరుం
డని కృతనిశ్చయుండగుచు నాయన బందరుమార్గగామియై.
తే. అచట నడచినవృత్తాంత మాత్మనృపతి
కంతయు నెఱుఁగఁ బనిచి యనంతరమున
ఘోరకాంతారగిరిగుహాకుంజపుంజ
నదనదీదుర్గముల దాఁటినాఁడు నాఁట. 99
చ. చని చని కాంచెఁ గాంచననిశాతశిరఃపరిచుంబితాంబర
మ్మునులవణాంబురాశిజలపూరనిరంతరదూర్మిమాలికా
నినదసమగ్రజాగ్రదవనీజనబంధురము న్ఫరాసువా

రినిభరియించుబందరుపురీవరముం గరమొప్ప డాయుచున్.

సీ. అభ్రంలిహాదభ్రహరిహయాయుధశిలా
కలితసౌధావళు ల్గాంచి కాంచి
మందురామందిరసందీప్తజవనాశ్వ
సుందరాకృతిగతు ల్సూచి చూచి
వివృతాస్యగహ్వరవిస్తారితాయోమ
యాగ్నేయయంత్రంబు లరసి యరసి.
సమదసామజఘటాచటులగమాగమా
తిప్రసంగములను దెలిసి తెలిసి

తే. రక్తరాంకవకంచుకయుక్తదృప్త
పాణితలచాలితకృపాణపటలజటిల
భీకరకరాళవదను లై పేర్చువారిఁ
గ్రూరులఁ బరానుజనులఁ గన్గొనుచు నరిగి. 101

ఉ. రాయవకీలుకట్టెదుట రాజిలు నొక్కచిరత్నరత్నసూ
త్నాయతనంబునందు గొలువై చెలువైనయొయార మింత
యౌ, రా యనఁ గానుపించి రుచిరాయనకీర్తిధురంధరుండు
నా, రాయణుఁడో యనం జెలఁగు రాయని గాంచెను రెడ్డి
నాయనిన్. 102

తే. కాంచి యాభాగ్యసంపత్తి కౌరవేంద్రు
సాంద్రకరుణాతరంగముల్ సంగ్రహించి
సరస గూర్చుండి తనకార్యసరణి యప్పు
డతని కంతయుఁ దెల్పెఁ బండితవరుండు. 103

చ. అతఁడును నట్టికృత్యమున కద్భుత మంది యనింద్యకీర్తిరా
జతనికి నేమిటం గొఱత యన్యులసొమ్ముల కాస గోరి దు

ర్మతి మునువాని కమ్ముసలిమానున కెవ్విధి కోపముట్టఁగా
నతికెనొ యెట్టిమానవుఁడొ యంచు నహో యని వెచ్చ
నూర్చుచున్. 104

ఉ. రాజున కెంతవెట్టి యపరాజితమూర్తులు వెల్మవారలా
పై జగతిం బ్రసిద్ధు లురుభండనభూములరావు వారల
వ్యాజముగాఁగఁ బ్రోల్దుడిపి రన్నయశం బటు కావునం దదు
ద్వేజకచేష్టలెల్లఁ గొఱవిం దల గోకికొనం దలంచుటల్.

మ. ప్రకటీభూతబలావలేపకలితప్రజ్ఞావిశేషాప్తి గొం
కక నిష్కారణ మిట్టిదుర్ణయపుమార్గం బంట వర్తించు క్ష
త్రకులగ్రామణికిం దెకా దొగినధర్మం బన్న చో సప్పరా
రికి నైన న్వెనుకంజ వైవరుగదా రేచెర్లగోత్రోద్భవుల్. 106

తే. గర్వితారాతిరాజన్యకాండకఠిన
కంఠలుంఠనజాతరక్తాంబుపూర
మజ్జనవ్రతదీక్షాభిమానఘనులు
రావువారలు పట్టివారా తలంప. 107

మ. తమపైఁ గీడొనరించువారలపయి న్దర్పించుట లాఁజన
త్తము లౌ వారికి ప్రీతిలోకులవిషద్వైషమ్యసంప్రాప్తిగా
ర్యములో నడ్డము వచ్చి కాచుటలు క్షత్రాచారము ల్గాన ధ
ర్మ మెయీ రాజకుమారమన్మథున కారావాతనింబోరుటల్.

చ. తురకలునుం బరాసు లతిదుర్మదు లర్థమువీఁది తృష్ణ నె
వ్వరియెడనేని తెంపు తెగువల్గానఁ జూతు రిఁకెందు వచ్చి
యెం, దరుగునో యట్టిదుర్ణయపుటారడి కెంతయు నియ్య
కొల్పుటల్, నెరవరిగాడు రాజనుచు నిష్ఠురవాక్యము లుగ్గ
డించుచున్. 109

క. ఆరెడ్డినాయకుఁడు రం
గారాయవకీలు నతికృపావనలోలున్
గారా మొప్పఁగ రమ్మని
గోరుం దొరదర్శనమునకుం గొనిపోవన్. 110

చ. ముదితమనస్కుఁడై యతఁడమూల్యమణీఖచితంబులైన రా
ట్సదనము లాపణంబులు విశాలశిలామయవేదు లద్భుతా
స్పదవిజయధ్వజావళులు పద్మసరఃప్రకరంబులుం జర [న్.
న్మదవదిభప్రకాండము లమందగతిం గనుఁగొంచు నేగుచు

శా. ఘోరాకారులు శోణితాననులు రక్షోవీరసంకాశులున్
ఘారా గ్రుమ్మరు ద్రిమ్మరీ లెదుర సంభావించుచు న్మంచిశృం
గారం బైనహజారమున్ విధుశిలాకక్ష్యాంతరంబు ల్దృష
ద్ద్వారద్వారకవాటము ల్గడచి సౌధం బెక్కి యాచెంగటన్.

సీ. రత్నపాంచాలికారాజత్కరాంభోజ
కీలితవాలప్రకీర్ణకంబు
మణిపంజరాంతరామానసౌకస్సంఘ
సంఘటితాలాపజనచయంబు
చంద్రోపలస్తంభచకచకద్యుతిమృషా
కౌముదీముదితవీక్షణచకోర
మభ్రంకషాభోగహర్మ్యగవాక్షాగ
తర్క్షప్రతానముక్తావితాన

తే. మగుచుఁ గనుపండువైన సౌధాగ్రభాగ
చంద్రశాలాంతరంబునఁ జందమామ
జాతికురిచీలమీఁద ఫరాసుదొరల
సొంపుదొరలఁ గనుంగొని చోద్యమంది. 113

మ. కుతుకం బొప్పఁగఁ గాంచె నందుఁ గపితు న్గోరుం దొరం
బ్రస్ఫుర, ద్ధృతిసంరంభ నిరస్తమేరు హిమవద్వింధ్యాద్రి రా
ణ్మందరుఁ, శతకోటిప్రసవాస్త్రసుందరురమాచంద్రాననా
పాదప, ద్మతులాకోటిఝుళంఝుళా రవయుతో దంచన్మణీ
మందిరున్. 114

తే. ఇట్లు గనుఁగొన్న మన్నిని హేజుబారి
కప్పరాసులయెకిమీఁడు చెప్పరాని
మెప్పురాఁగప్పురపువీడ్య మప్పు డొసఁగి
కుశలసంప్రశ్న మొనరించి కుతుక మొదవ. 115

క. ఆరాయభూరి వచ్చిన
దూరాగమనంబుఁ జూచి దోడ్తో నడిగెఁ
నీరాక కేమిగత మని
గోరుం దొరతనదుబాసికులమూలముగాన్. 116

క. (మద్దాల రెడ్డినాయఁడు)
తద్దయు నారాచవారిధార్త్యము సర్వం
బుద్ధవిడిఁ దెలుపఁ దెలియుచు
నద్దిఱ యని మిక్కుటంపుటక్కజ మందెన్. 117

ఉ. బందరుపట్టణాధిపతి భాసురభోగపురందరుండు గో
రం ధొరగారు విస్మయకరం బిటువంటిదురాగతంబు రా
జుం దురకాతఁడుం దలఁచుచు న్వెస రావుకులాగ్రగణ్యుపై
కిందిటమూఁదియేగగమకించుటచోద్యముగాదెయారయన్.

ఉ. మానితకీర్తిఁ గాంచు నభిమానధను ల్ధర రావువారు స
న్మాన మొనర్ప నర్హు లసమానపరాక్రము లట్టివారిపైఁ
బూనిక చేసి కార్యగతి పొంకము సేయుట లెస్సగాని దు

ర్మానితమూను నమ్మసలిమూనును రాజును బుద్ధిమంతులే.

మ. మును రాచాతఁడు వెల్మబిడ్డఁడును మమ్ముం జూడఁగా వచ్చి
వా,రును వారు న్వివరించుచోఁ దగదు మీరు న్మీరు చూపో
పకుం, డని వైరంబునఁ బోరు పెట్టుకొని యిట్లాడంగ
రా దంచు నా, కినుకల్మానిపిపుచ్చినారము మృదూక్తి న్వారి
నత్యంతమున్. 120

మ. అభిమానంబె ధనంబుగాఁ గలుగువా రారావువారల్మహో
విభవుం డీతఁ డటంచు నోడరు రణావిర్భూతమై పేర్చు ప్రా
ణభయావేశము లేశమైనఁ గనుగాన న్రాక రేచర్లగో
త్రభవు ల్భావనుజంప రాజున కయుక్తంబిట్టిచో వైరముల్.

తే. రావువారిగడీమీఁద రాచవారి
పనుపునఁ బరాసువారు కోపంబు జేసి
నడచినా రనుదుష్కీర్తి పొడమకున్నె
మామకీనుల కిదియ ధర్మంపుఁ దెరవు. 122

తే. నేర మొదవినచో నెట్టి క్రూరమైన
కర్మమున కొప్పు టిది జగత్ఖ్యాతిగాని
నిరపరాధులపై నిట్టిపరుసఁదనఁపుఁ
బని యసంభావ్య మని దూలఁ బలికికొనుచు. 123

శా. భీమాటోపుని నాభిజాత్యపురుషున్ భీమప్రతీకాశు మూ
సామర్త్యేనుసమాఖ్యునిం బనిచె లమ్మర్గోనికిం బోయి మ
త్సామర్థ్యం బెఱిఁగించి ఖానునకు మూసాబూసికిం దెల్పి ర
మ్మామాయామయుఁ డైన రాజుపలుకు ల్మన్నింపరా దం
చొగిన్. 124

తే. రాజుపిశునోక్తి చెవి నాని రావువారి

తెరవు బోరాదు మనకుఁ దద్దేశరాజ
కార్య మెల్లను మేమె సౌకర్యపఱచి
యర్థ మొసఁగూర్తు మిది ముఖ్య మనుచుఁ బలికి. 125

మ. మన కత్యంతహితంబుఁగూర్చినజగన్మాన్యుల్సుమీ రావువా
రనియు న్వారు కుటుంబసంగతులరై యచ్చోఁ బ్రవర్తిల్లువా
రనియు న్వారికి రాచవారికినిఁ బ్రత్యాసక్తివైరంబు ము,న్న
నియుం దెల్పుఁడిచేసియీవిషమకార్యంబున్నివారింపుమీ.

చ. అని నియమించి రావుకుల జాగ్రణి పంచిన మంత్రి వెంట మ
ర్తైనుఁ డను జాతివాని నతితీవ్రముగాఁ దగు నుత్తరంబులె
ల్లను లిఖియించియిచ్చి కుశలంబుగఁ బొండనిపంప నంతవా
రును బయనంబు సాగి చని రుగ్రతరత్వరగాఁ జరించుచున్.

తే. ఇట్లు చనుచుండ రాజమహేంద్రపురముఁ
గదలి పెద్దాపురమున లస్కరు వసించె
వారు కలియకమున్నె దుర్వారఘోర
వితతచతురంగసైన్యసంగతముగాఁగ. 128

మ. అటఁ బెద్దాపురిపట్టణంబుననె మున్నావాసముం జేసి మీఁ
దటికృత్యంబు కృతప్రయత్న మయి చెంద న్జాగ్రదాలోచన
స్ఫుటవైషమ్యమనోవికారుఁ డగుచున్ జూపట్టుచున్ ఖా
నుఁడ, చ్చటికి న్వచ్చు బెటింగి డెందమున హర్షం బందె రా
జెంతయున్. 129

తే. ఖానుఁ డచ్చట నిల్చి నిఖా రొనర్చి
పోలునాఁ డాది యగు సర్వభూమిపతుల
రాజ్యములు వారివారికిఁ బూజ్యఫణితిఁ
దేరుగడ జేసి యిచ్చుచు ధీరమతిని. 130

తే. అచట నొకరెండుదివసంబు లధివసించి
కదలి చేరెను లష్కరు కసిమికోట
యందు గలసిరి వచ్చి కుమందరనుపు
మర్తె నాహ్వాయుఁడును రాయమంత్రిమణియు. 131

ఉ. వచ్చినవానిఁ గాంచి చెలువంబున బూసియు నెమ్మనంబునన్
హెచ్చిన కౌతుకంబున నహీనయశుండగుమందరుండు పెం
పచ్చు పడంగఁ బంపిన మహామహుమర్తెను గారవించుచున్
ముచ్చట సల్పి యంతటఁ గుముందరుపల్కు హితోక్తి మె
చ్చుచున్. 132

ఉ. ప్రాదరుజంగునిం బిలిచి యాయనకుం దెలియంగఁ జెప్పి య
త్యాదరణీయుఁడైన సుగుణాఢ్యుఁడు మాకు గురూప మా
నుఁడున్, సోదరసన్నిభుం డతనిసూక్తులు లెన్న గ్రహించు
టుత్తమ, స్వాదుసుధారసైకపరిచర్యలు సుమ్మని సమ్మదంబు
నన్. 133

చ. అదియునుగాక రావుకులజాగ్రణితోడి నిఖానమస్తమున్
మదుపరినిష్ఠితం బతని మన్నన సేయుట మంచిమాటరా
జుదితవిరోధబద్ధుఁ డయి యోర్వక చేయు కుయుక్తి నీరబు
ద్బుద మని వ్రాసి పంపె నిది బుద్ధిపరం బని యెంచి చూ
డుమా. 134

తే. ఇంక మన మిట్టు బొబ్బిలి కేఁగుపనికిఁ
గారణం బేమిగనుక సికాకులంబు
మార్గమునఁ బోదమనుచు సమ్మతిగఁ బలికె
నొడఁబడియె ఖానుఁడును బూసియుక్తి కపుడు. 135

తే. అప్పటికి మంచి దని వచ్చి యాత్మలోన

ఖానుఁ దూహించెఁ దమ్ములఁ గణుతిగొనక
బందరుకుఁ బంపి యచ్చోట బట్టుసేసి
యుత్తరము దెచ్చినా రన్నయు త్తలంపు. 136

తే. క్షత్రవర్యుండు హైదరుజంగుఁ గలిసి
చూచితిరె మి మ్మొకింతైన సూటిగొనక
రావుకులసంభవుం డైన రంగనృపతి
కార్య మితరప్రపంచంబుగా నొనర్చె. 137

మ. మును నే నెంతయు విన్నవించు పొరపు న్మచ్చట్లకు న్వారుచే
సినతంత్రంబునకు న్సమాన మయి మీచిత్తానకుం దోఁచి
యుం, డెనో లేదో తమచేరుదుస్తునకు రా డీరావువంశో
దయుం, డనుమాట ల్నిజమేకదా యనుచు రోషావేశ
మెక్కించుచున్. 138

క. ఎక్కడిబందరుపట్టణ
మెక్కడిబొబ్బిలిగడీ మరెటగోరుందో
రికార్యము వడి మించం
ద్రొక్కెటె మే లనుచు రాచదొర పల్కుటయున్. 139

తే. ఖానుఁ డట మున్ను జ్వలితకృశానులీల
నుండుటకు దోడు నారాజునుడువు లంత
వన్నియ వహించె మిగులఁ బ్రవర్గ్యఁజల్లు
బాలచందంబుఁ దెలుపుచు భగ్గురనఁగ. 140

మ. కలితక్రోధరసాంతరంగుఁ డగుచున్ ఖానుండు దర్పించి చా
రులఁబంచె న్బహుగూఢపూర్వగతుల నూర్ధ్వంబుగానేగిబొ
బ్బిలిఖిల్లానలుదిక్కు లారసి తదాభీలస్థితిస్ఫూర్తిజం, గలు
ఝాడీమయిథానులం దెలిసి రంగారాయనిం గాంచుచున్.

తే. ఖాన్ఖహాః మిమ్ము రమ్మని కాగితంబు
వ్రాసినాఁ డని చూపి శీఘ్రింబుగాఁగ
వర్తమానంబుఁ దెమ్మన వారు నట్ల
నరిగి గిరికాననమ్ముల తెఱఁగు లరసి. 142

మ. హరకాలా లిటువచ్చినారు భవదీయాలోకనేచ్ఛారతిం
దురకాతం డనిపించినాఁ డనిన సంతోషించి రంగక్షమా
వరచంద్రుండును గొల్వుగూటమునకు న్వారిం గడు న్వేగ రా
నరు నంపించిన వారు వచ్చిరి మహానందంబు సంధిల్లఁగన్.

క. హరకాలా ల్గొనివచ్చిన
ఫరావానా చూచి హర్షపరవశుఁ డగుచు౯
శిరసావహించికొనుచుం
దిరమగు బహుమానజలధిఁ దేల్చె న్వారిన్.. 144

మ. తగు ప్రత్యుత్తరము ల్మహావినయసంధాబంధురస్ఫూర్తిమై
నగధీరుం డగురంగరాయనృపుఁడు న్వ్రాయించి పంపించె
నిం,పుగ నావచ్చినవారిసంగతముగా భూరిప్రతాపైకర
మ్యగుణాలంకృతుదామెరాన్వయునిదమ్మన్నప్రభుగ్రామణిన్.

మ. అతఁడుం దగ్గబలంబుతో నరిగి ధూమ్రాక్షప్రతీకోద్ధతా
కృతియా హైదరుజంగు నుగ్రతమదృగ్వల్లద్రుపావకో
ద్ధతకీలాముఖవిస్ఫులింగుఁ గని యాత్మ న్నివ్వెఱం గందు
చు౯, హితముం దెల్పుచు నర్జుదాస్తుగుజరాయించె న్న,
మంచద్గతిన్. 145

తే. అట్టు లరుదెంచి పొడఁగనునంతలోన
నెరపరము కన్నుదోయికి నెగరఁబాఱి
యెఱ్ఱడా లూ్నప ఖానుసాహేబుగారు

అలిగి దామెరదమ్మన్నవలనుఁ జూచి. 147

శా. ఏలా రాఁడు భవత్ప్రభుం డిటకు రాఁడేనిన్ మఱిన్ మేల్గడీ
ఖాలీ చేసి యథేచ్ఛ నేగు మని మీఖావందుకున్ వ్రాయు
మీ, వాలాయంబుగ నిప్డు డీవని జ్వలద్వైశ్వానరుండో
యనం,జ్వాలాకోపముతోడమండిపడి పాశ్చాత్యుండు పల్కె
న్వడిన్. 148

తే. అట్టిపలు కాలకించి దమ్మన్న యనియె
కోట ఖాలీ యొనర్చుట కేటిసబబు
మావలన నేర మేమి మారావుగారు
తమ్ము దైవంబుమాఱుగాఁ దలఁచుచుండు. 149

ఉ. నేరము లేనివారి మము నిష్ఠురవాక్యము లాడ మీకుఁ జ
న్నె రుచిరాంతరంగుఁ డవనీధవచంద్రుఁడు రంగరాయనిం
గారు భవన్నిరీక్షణనికామమనఃప్రమదంబె కైకొనం
గోరినవాఁడతండు తమకుం గరుణింపఁగ నర్హుఁ డన్నిటన్.

ఉ. ఓపిక లేక యిట్లు దగు నోటు భయోక్తులు పల్కు మీరు
హా, క్రిములి కించుకేని పరికింపక యస్మదరాతిరాజులే, మేమి
వచించినారొ యవనేశ్వర వారలు పల్కినట్లుగా, మీమన
స్సిట్టిదైనఁ దరమే యెదురాడఁగ మాకు మీయెడన్. 151

ఉ. రాయనిగారివద్ద నపరాధ మొకించుకయేని లేదు ము, న్నె
యిటు వచ్చి మిమ్ము రమణీయగతిం బొడఁగాంచు యుక్తి
కిన్, మాయకుఁ దైన యస్మదరిమానవనాయకుఁ డిందుఁ
గల్గుటన్,రాయడి పుట్టునన్న విధురం బగు బుద్ధిని రామి
తక్కఁగన్. 152

తే. మాయెడల నిట్టితక్సీరు మాపుచేసి

కౌలు దయచేసినను రావుగారి నిపుడు
తావకీనావలోకనోత్సవము నెఱపఁ
బిలువ నంపింతు ననవుడు నలుక వొడమి. 153

చ. తరమిడి చూచి దమ్మనృపుధర్మనయప్రకటప్రసంగముల్
కరమును గర్ణశల్యములు గాఁగఁ బొరింబొరి నాటిన న్స
హో, ద్ధురగతి ఖానుఁ డిట్టు లను దోర్బల సంపద విఱ్ఱవీఁగి
యు, ప్పురుషుఁడు మాకు మార్మ నలిపోరఁ దలంచినచూ
డ్కిఁ దెల్పెడిన్. 154

శా. కౌలుఁ వ్రాయము తాను రా వలవ ద్దంకం గోటబై
ల్వెల్లి జా, గాలో నుండక లేచి పొమ్మనుచు లేఖ ల్వ్రాసి
పుత్తెంచు మీా, వేళం గూడక యుండెనేని నిఁక నీవే పో
యి వేగంబ ఖి, ల్లాలో నుంచి వెడల్పు మంచు నతఁ
డల్కం బల్క సెల్వొందుచున్. 155

ఉ. బొబ్బిలివచ్చి దమ్మనప్రభుప్రవరుం గని ఖానునొద్ద నా, గు
బ్బకొనం జనించు పలుకు ల్సెవి నించిన ధైర్య మూఁది
లో, నుబ్బెడు నర్థమోహమున నుక్కమెయి న్బెదరించు
నేరుపుల్, దబ్బర సుద్దులాడుటలు తల్ప దివాణపువారినైజ
ముల్. 156

మ. గరిమం జూపి దివాణ మర్థకృతకాంక్ష న్వంచనాపూర్వభీ
కరచాటూక్తులఁ బల్కనంతనె గడీ ఖాలీయొనర్ప న్ప్రిపూ
త్కరము ల్నవ్వఁ బలాయనంబు మదిలోఁ గావింప నెంతా
టపా, టరుపాదర్పితుఁ డత్తురుష్కుఁ డనుచుం దక్కొడఁగా
నేటికిన్. 157

ఉ. కోరినయర్థ మెంతయినఁ గొమ్మని యీా నొడఁబాటుఁ జెంది

యు,న్నారము నేర మించుకయు నాయెడలన్ సరకారుప
ట్లలే, దూరక కూరికర్మమున కొప్పి వధూజనతానమేతు
లౌ, వారల మైన మాపయికి వారలు వత్తురె ద్రోహ
బుద్ధికిన్. 158

మ. అపరాధం బనుమాట లేనియెడ నర్థాపేక్షచే భీకరా
లపనంబు ల్బచరింతు రింతియ రణోల్లాసంబుచే నెత్తివ
చ్చ్పపను ల్వట్టవు బైక మెంతయిన నజ్జోడింప కర్పింతు మ
ర్థపుటాసం గమకించువారలక యుక్తంబు ల్దురంపుంబనుల్.

ఉ. కావున నిందుకై జడియఁ గాఁ బని యేమని యాత్మ వర్గ
చిం,తావలమానసంశయకృతాఖిలచింతలు మాన్చి పుచ్చి
థై,ర్యావసథాయమానహృదయాంబురుహుం డయి రంగ
రాయధా, త్రీనరుఁ డుండె నంత రుషదింద్రిలఖానుఁడు
బూసి చెంగటన్. 160

తే. చేరి యిష్టానులాపము ల్సేసికొనుచు
రాచకార్యంపుసరళిలో రావువారి
ముచ్చటలు కొన్ని దెచ్చి సమ్మోదమొదువఁ
దాను రాజును డాసి మంతనము సలిపి. 161

మ. మనకున్ బందరునుండి వచ్చిన సుధామాధుర్యవాక్సంగ
తుల్, వినతిగ్రాహ్యము లిందుమీఁద నొకఁ డావెల్మాతఁ డ
ర్థాధ్యుఁడా,యనచేఁ గట్నము పేరువాడుకొని యర్థాకృష్టిఁ
గావించి పైఁ,జనుట ల్నాటియ నా నతండు మది హర్షం
బందెఁ దద్రీతికిన్. 162

ఆ. అంత నపుడు వార లఖిలసైన్యములతోఁ
గసిమికోటఁ గదలి కడురయమున

నొప్పు మిగుల నడచి యొడ్డాదిమీఁదుఁగా
బోయి దేవులపలిపొంతఁ దిగిరి. 163

చ. మనసరిహద్దునన్ ముసలిమానుఁడు రాకొమరుండు బూ
సియున్, మొనకొన వచ్చి డిగ్గి రను ముచ్చట లందెను రా
వుగారి క,య్యనుపమధైర్యుఁ డప్పుడు రయంబుమెయిం
జెలికానివంశజున్, ఘనయశు వెంకభూధవశిఖామణి నంపఁ
దలంపు వేడుకన్. 164

ఉ. పోడిమి మీఱ రాముఁ డనుపూరుషుఁ జెట్టెలవంశజుం గ
డుం,దోడుగఁ గూర్చి సమ్మదముతోఁ దగు నుత్తరము లి
చించి యా,జేఁ డనిచెం బ్రతాపవిధురీకృతసర్వదిగంతవై
రిస,మ్రాడుదయున్ దయామయుసమగ్రయశోహరిణాంకు
వెంకయన్. 165

చ. అతఁడును నేగి యయ్యవను నానతిఁ గట్టెదుట న్నివణ్ణుఁడై
హితము నయమ్ముదోఁపఁగ నొకించుక కొంచక యుగ్గడించు
చో,నతఁడును గోపఘూర్ణితహృదంతరుఁడై నడపె న్వెసన్భవ
త్తి తిపతికోటఁదా వెడలిశీఘ్రమె పోయెనొ లేదొ నావుడున్.

ఉ. హైదరుజంగుతో ననియె నప్పుడు వెంకనృపాలమౌళియు
న్నాదొరగా రొకింత యనుమానములేక కృపార్ద్రమైన మీ
యాదరణ న్నొలాజుమతుకై చనుదేరఁ దలంచినాఁడు స
మ్మోదముచేత రమ్మనెడి ముఖ్యముగాఁ దమకౌలు వచ్చినన్.

తే. వచ్చినయనంతరమ్మున వారు తమరు
గలసి ముచ్చటలాడెడు గారవమున
వ్యగ్రత యనంగరాక మీవచనసరణి
నడపఁ గలవాఁ డతం డని నుడువుటయును. 168

క. అవరోధజనముఁ దోడ్కొని
భువిజనములు నవ్వఁ గోటఁ బోనిడి పో హే
తువు మాకు నేమి నీ కీ
యవివేకపుఁ దెరవు బుట్టనగునా ఖానా. 173

మ. అధికారంబు వహించివచ్చిన సుబావామీఁద ఖావంద వె
వ్విధి నైన న్నరకారుశిస్తుఫణితిన్ వి త్తంబు చి త్తంబురా
వ్యథలం గొల్పక కొందు నే ననక మీరాకోటఖేటింపుఁడన్
పథము ల్దప్పినపల్లు వల్కఁ దగు నే పాశ్చాత్యలోకేశ్వరా.

చ. ఇఁక నొకమాట కోట వెడలించెద నన్న ప్రతిజ్ఞ నీకుఁ బూ
నిక యయి యుండె నేని ధరణీధవచంద్రునిఁ జిన్నవారితో
నకలుషవృత్తి బైట దిగునట్టుగఁ జేసెద నీవు వచ్చి కొం
కక బలుకోటలో డిగు సుఖంబుగ నన్మదరాతి దక్కఁగన్.

చ. పొగలుచు మీర లిట్వాడలిపొ మ్మను సుద్దులు కోటలోన
మా,పగతురఁ దెచ్చి డింతు మనుభాషణము ల్వివరించి చూ
డఁగాఁ, దగవులు గావు స్వార్జితపథమ్ములు గా వవి మీకు
నిట్టి వి,య్యగణితపౌరుషాధికుల మా మముబోంట్లకు గావు
నర్హ ముల్. 176

శా. సాహంకారుఁడవై మదీయరిపువాచాపద్ధతిం బోయినన్
ద్రోహంపుం బనిఁ గూఁడఁ బెట్టుకొను టెంతో నిక్కమా
నీకు సం,దేహం బే మిఁకఁ గోట పీడుటలు మా దేహాలతో
నొప్పు లే, మాహాయిట్టిదురాగ్రహంపుఁబను లేలా ప్రేల
ఖాన్ సాహెబా. 177

ఉ. నాయము దప్పి మీపయి రణంబొనరించుట కెత్తి రాము మా
యాయతనస్థలు ల్దొలఁగి యన్యగృహంబులఁగోరి పోము మీ

చేయఁ గలంతచేయుఁ డజుచే మును నెన్నుదుట న్లిఖించునం
తాయువు దప్పనేరదని యాయనరాయనిఁ జేరెఁ గ్రమ్మఱన్.

క. రంగారాయనృపాలుని
చెంగటికిం జేర నరిగి చెలికానికులుం
డంగీకృతార్వానిధి యై
సంగరమె ప్రధాన మనుచు సర్వముఁ దెలిపెన్. 179

తే. తెల్పి యచ్ఛిద్రకర్ణుని తెఱఁగుఁ జూడ
బవరమున కోహటింతు నప్పలుకె కాని
సంధి కొడఁబడుమాటల జాడ లేదు
మీఁదటి ప్రయత్న మొనరింప మేలు మనకు. 180

మ. కలనైన న్ననకు న్దివాణముపయిన్ ఖడ్గంబు సారించుటల్
కలలోన న్విహితంబు గానియది నిక్కం బింక స్త్రీబాలవృ
ద్ధుల దూరమ్ముగ నంచి పొంచికొని యస్తోకస్థితిం గోటలో
పలనిల్తామటుగానిచో ననిపడన్ భంగంబు వచ్చున్నృపా.

ఉ. క్రూరత రాజు ఖానుమతిఁ గోమలమై చిగురొత్తఁగా మహా
వైరముఁ బెంచుచున్నెడ దివాణమువారు నయమ్ము దప్పి దు
ర్వారగతిన్ శతాంగహయవారణ ఘోరచమూశతఘ్నికా
వారముతోడ మిన్నొఱయువైఖరి రానిటులుండ యుక్తమే.

ఉ. వెయ్యనవేల రంగపృథివీవర జాగ్రత నొంది యుండుశే
తియ్యము నెయ్యమైన మదుదీరితనీతి గ్రహింపు మంచు వెం
కయ్య వచించుడున్ నృపశిఖామణి యిట్లను డాగియుండినన్
దయ్యము నెత్తికోల్తలఁపు దప్పదుపో మన మెట్లు చేసినన్.

ఉ. వానికచేరి భీకరత వానిజవాబులు వాని చెయ్దముల్, కానిక
గావు మీఱ లవి గన్గొని భీతిలనేల యర్థమె,కైన గ్రహిం

పఁగాఁ దలఁచి యాడెద రిందుల కెంతవింతమిా, కై నవిచార
మేమి చనుఁడా యని యించుక యూఁరడించుచున్. 184

క. విమతతగాని యొక్కడివా
ణముపా రెక్కడికి దూగి నడచిరయేనిఁ
సమయానుగుణ క్రమమే
గమనాగమనంబు లెన్నఁ గా నుచితంబుల్. 185

ఆ. మనవిరోధి రాజుఁగాని వారువచ్చుచో
వెనుకఁ ద్రొక్కిపోవు టనుచితంబు
వీరవర్యు లయిన వెల్గోటిశాసనాం
కులవిధంబు గాదు తలఁగు చూడ్కి. 186

చ. మనగడిదుర్గపుంబలుపు మత్కులధర్మము మమ్ముఁ గొల్చుని
మ్మైన గలయట్టిపోటరుల మొక్కలుపోనిమగంటుము ల్భళీ
యన కిటులాడ నీకుఁ దగునా మృగనాభియలంది చంక లె
త్తనికఁ బనేమి యాత్మబలదార్ఢ్యముఁదాగణుతింప నేటికిన్.

తే. ప్రథనభూములఁ బిరుదీక పగఱ నోడిచి
జయముఁ జేకొన్న సత్కీర్తి జగమెఱుంగు
రణము గుడిపిన వీరులు రావువారు
మార్తురకు దాలఁ దొలఁగుట మంచిపనియె. 188

చ. వెలమ లమోఘవిక్రములు విశ్వధరాస్థలినందు నెల్ల ది
క్కులవినకారు రేచరల గోత్రులపౌరుషమందు రావువా
రల భుజశక్తి యద్భుతకరం బటుగావున నట్టిదైన యి
క్కులమునఁ బుట్టి రంగనృపకుంజరుఁ డోరసిలంగ నొప్పునే.

తే. వేపిఁ జేపట్టి గజరాజు విడిచినట్లు
గత్వరము లైనప్రాణముల్ గాచికొనుట

కామ్యగాంకార్క తారాగ్రహంబుగాఁగ
వెలయు సత్కీర్తిగోల్వొవ్వు వెట్టిగలఁడె. 190

శా. లాసూముఖ్యులకెల్ల నొద్దుగరసాలావారిమెల్గోల్తుపా
కీసామానుగు జాలపౌఁజునకు రాఁకొసర్యపాలంభదో
ర్వ్యాసంగంబు వరింపఁ దాండ్రకులజున్వ్రంబరాబాకుగా
జైసాచక్ బురికొల్పి శాశ్వతయశస్సంపాదినై పొల్చెదన్.

ఉ. ఆదిమవీరయోధతతి నైన వెరం గొనరింపఁజాలు మ
త్కోనదరుఁ డల్లె నావిమతశూరవరేణ్యులు వల్లతంబులా
నాదినిశీలతత్తదధిపాగ్రణు లైనఘరాసువారి నా, హైదరు
జంగు నొక్క మొగి నాహుతిసేయఁడె రోషవహ్నికిన్. 192

ఉ. ఈగడిదుర్గ మీఁగయితలీతెలగాబల మీఁతుపాకిబా
రీగజవాజిరాజితతులీమనబాంధవవర్గ మీఁయరా
బాగమి యీఁముకుందపురిబల్లెపురాణువ రిత్తబోవునే
భూగగనంబు లొక్కటరి బొక్కిపడ జగడంబుఁ జూపకన్.

తే. ఇంత సామగ్రి గలిగి మీఁయంతలేసి
మడమ దిరుగనిమగటిమి మారుమసలు
పద్మనాయకబలముతోఁ బగతు రెదుర
మార్గమము జూప బాపురే మనల కగునె. 194

చ. అని బహుభంగులం దనబలాబలదర్పవిజృంభణంబునే
ర్పున వివరించి పైనవియె భోరున నాచెయి మించె నాధరా
జనము నుతింప నిప్పుడమి సర్వము నేలుదు వారిచేయి మిం
చిన సురరాజ్య మేలుదుఁ బ్రసిద్ధముగా సకుటుంబినై కడున్.

క. మాతోఁ బాటున కొడఁబడి
భీతిల్లక నిలుచువారిఁ జేకొనఁ నేలా

యీా తెఱఁ గొప్పనివారలు
చేతఃప్రమదంబుగొలఁది సేయుం డనుచున్. 196

క. ఆజికి పై కాపని యా
రాజున కెదురొడ్డఁజేసి రాజాంకోటం
దేజమునఁ దాండ్రపాప
ఱ్ఱాజానిం గుదురుగొలిపి సంభ్రమ మెసఁగన్. 197

సీ. నక్తందివంబును నాదుపాదుగొనంగ
సాహేబునౌబత్తు చరుపఁబనిచి
కడుగడీపై నలంగముచుట్టు నెల్లెడ
గస్తు గ్రుమ్మఁగునట్లు గట్టిపఱచి
బురుజులమీఁద నిష్ఠురతరాయోధన
సాధనసామగ్రి పాదుకొల్పి
బిరుదువస్త్రాదులఁ బేర్వేఱ నాడాడ
ముస్తాదుగా నిల్వఁ గుస్తరించి
తే. యసి ముసల కుంత పరశు పట్టసముఖాది
పరుషహేతిచ్ఛటల కెల్ల బదను దీర్చి
తగుబలస్తోమములతోడఁ దగినరీతి
రావుకులహేళి యుండె బీరమున నంత. 198

సీ. తురగరింఖాముఖోద్ధూతభూతలరేణు
జాతంబు దివికిఁ బ్రచ్ఛదము గాఁగఁ
గరిఘటాపటలఘీంకారనిర్ఘోషంబు
గర్జారవమ్ముల గారవింపఁ
జటులధ్వజానీకఝుంపాప్రకంపన
ప్రతతియభ్రావళిఁ బాఱఁదోల

రథచక్రనేమిపరంపరాఘాతకా
తదితమై పాతాళతలము బెగడ

తే. నగణితాయుధచయధగద్ధగితకాంతి
సవితృబింబంబు నొరఁబట్టుజాడఁ దెలుప
రాజమణిసంగతముగా ఫరాసుబలము
లగ్గడీడగ్గరకు డాయ నరుగుదెంచి. 199

క. గవ్యూతిమాత్రనికటత
లవ్యుత్పాదితవినిర్మలస్థలసరసీ
దివ్యోదపానవిగతప
థవ్యథులయి సేద దేఱి తద్దయుఁ బ్రీతిన్. 200

సీ. జలజపత్రాంచలచ్ఛాయావినిద్రిత
కమనీయకోకస్తనములదాని
శైవాలనీలరోమావలీవళితని
మ్నాభిరామావర్తనాభిదానిఁ
జంచరీకోత్కరచ్ఛదరుచికజ్జలాం
తరితాంబుజాతనేత్రములదానిఁ
గాదంబవలయకాంచీదామవేష్టన
ప్రబలసైకతనితంబములదానిఁ

తే. గంటి కింపైన నెచ్చెలివంటిదాని
నచ్చెరువు గాంచి యచ్చెరు వందుకొనుచు
నిలిచె నచ్చెరువన నవనీపకుటజ
తరువరశ్రేణినీడలఁ దురకబలము. 201

ఆ. రాచపుడమిఱేఁడు రాజిల్లి తత్తటీ
కాంతసీమ నొక్కకాంతమైన

రాతిగుట్టయెడ నరాతిభయమ్మున
నండ యిది యటంచు దండు విడిసె. 202

తే. అట్లు విడి మట్టుసేయ దిగంతదంతి
కర్ణకోటరపాటనక్షమ వహించి
మన్నెహంపీరుకోటలో మిన్నువగుల
మొఱయు సాహెబునౌబత్తుకరము దనరె. 203

తే. కఱకుములుకులచాడ్పున నుఱకమొఱయు
నాదువీన్గవడాసి నోనాఁటిపాఱఁ
బారసీకవతంస మపారరోష
భీషణారుణితాత్ముఁడై బెదరి లేచి. 204

మ. వితతోద్వృత్తికనీనికాభయదదుర్వీక్షోత్కృశాను న్విని
ర్జితహిందూవసుధాధిపవ్రజమహాసేనావధాను న్సము
ద్ధతమాయామయవాఙ్నిధాను నతిరక్తశ్మశ్రుసంతానవే
ల్లితవక్త్రపరిదోర్విధాను హసనల్లీఖాను నీక్షించుచున్.

సీ. ప్రళయకాలపయోదపటలీపరిస్ఫుర
ద్గర్జాసమూర్జితాఖండశక్తి
శైలశిఖాతటస్ఖలితగండోపల
జనితనిర్ఘోషప్రచండపటిమఁ
బురభిదుద్యత్కరాంభోరుహోచ్చాలిత
కల్పాంతఢక్కానికామకలన
మందరక్షోణిభృన్మథితమహార్ణవ
ఘుమఘుమారభటికాగుంభనంబుఁ

తే. దెలుపునిదియేమి కలకలం బలుకు నినుచు
ననుడు రా జడ్డగోలుగా నగ్గడీని

తే. హర్షమగ్నాంతరంగుఁడై నానృపాలుఁ
డతని కెదురేగి కౌఁగిట నామతించి
తోడుకొనివచ్చి యొక్కయస్తోకచిత్ర
కంబళావృత మైనకూటంబులోన. 212

క. ఆసీనుఁ జేయ నాతం
డాసారసుధారసాయితాసారసము
ల్లాసంబు నెఱపు నిష్టక
థాసల్లాపములఁ గొంతదడవు వసించెన్. 213

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రొద్దు జరపి యిష్టకథాప్రసంగంబులవల
నను గణికానికాయనటన చమత్కారజనితాభంగురవిలా
సతరంగంబులవలనను నంతరాంతరంబుల నయ్యానంతాకాం
తుం డొసంగు నుడుగరలవలనను గుతుకం బంతరంగంబునం
బొడమనీని యంగీకారానంగీకారంబులు కార్యసౌకర్యా
నంతరకరణీయంబులుగా నెఱుంగం బలుకుచుం దనయే
లిక యనిపిన రాకరాకానిశాకరప్రతీకాశుం డగు నమ్మన్నె
దొరకు నెఱుకపఱచినం గనలి యతం డతని కిట్లనియె.

చ. ప్రబలతరప్రభుత్వమున భాసిలుఘాదుషహా యొసంగఁగా
నిబిడతమప్రభావమున నేర్పుమెయిం గొనినాముగాని సా
హెబునవుబత్తుదీని నెవరేని యెఱుంగక యుండ దొంగకై
డబమునఁ దెచ్చికొంటిమె తడంబడ కిట్టు లనంగ న్యాయమే

మ. బలవంతమ్మున నన్యులం గదిమి యప్రామాణ్యదుర్నీతిచే
నిలు వెళ్లించుచు నాక్రమించుకొనలే దిచ్చోటు గాణాచిగా
నెలవై యుండెడుతావు మాకిదియ యెన్నే నాపద ల్వచ్చినఁ
వలసల్పోయి యెఱుంగ మేమిపనిగా వంచింప నిప్పల్కులఁ

తే. ఏడుమూఁడుతరంబుల నిండెయుండి
యాపదలు వాపికొనుచు భాగ్యానుభవము
గొన్నవారముగాని యీకోట వదలి
పోవుట యెఱుంగ మకట యీపూటదనుక. 217

శా. మా కత్యంతవిరోధిరా జతని సన్మానించి చేపట్టి మా
రాకున్నట్టి దినాబతు ల్సలుపుట ల్ప్రాధాన్యము ల్గాగ న
స్తోకప్రోథిని నీరుకాకినెపము ల్జోడించి పల్కా అయో
హాకీము ల్దమ రిట్లు పల్కుటకు నర్హంబె విమర్శింపకన్.

శా. లక్షద్వాదశశుభ్రదానకలితోల్లాసంబున న్సీమనం
బక్షీణప్రభచేఁ జెలంగ భవదీయాంచత్కృపాపాంగస
ద్వీక్షావైభవ మంది మద్విమతపృథ్వీజానిమాకోట నేఁ
డక్షుద్రోద్ధతిఁ గైకొనం దలఁచెఁ గాదా భూరివైరంబునన్.

ఆ. మమ్ము గెలిచికాని మాకోటఁ జేకొన
నేరఁ డెంతయేని వీరుఁడైన
శూరధర్మమునకుఁ జొప్పడు నగురీతి
బారుదీర్చి నడచి పోరు టెందు. 220

చ. నలువదివేలకాల్బలమున న్బలవత్తరుఁ డైనవాఁడు రా
ట్కులమణినాల్గువేలుదళ గొల్వఁగ నుండెడువార మేము వా
రలపసమత్ప్రతాపము దురమ్మున బారునఁ గాని కానరా
దలఘుమనోవినోదగతి నారసి తారసిలించి చూడుఁడీ. 221

క. ఆరాచవారి మమ్ముఁ
బాఱునకుం దీర్చి యొక్క పసిమినిశానీ
వారలచేతికి నిచ్చిన
ఘోరాహవ మోర్చి దానిఁ గొంటిమ యేనిన్. 222

చ. పదపడి మాయధూర్తలికిఁ బాత్రులఁ జేయుఁడు మమ్ము లేకయు
క్కడనమునందు నోడి తిరుఁగంబడి చచ్చితిమేని మీర లె
య్యది యపరాధ మూన్చినఁ దదర్హత మాజ్ఞకునియ్యకొల్పి
యుం, డెద నిరువాగువారల కడిందిమగంటిమి కాన నయ్యె
డున్. 223

మ. అదిగాదేని యతం డొసంగుధన మెంతొ నంత కే నిబ్బడి
చ్చెద నారాచకుమారుఁ డేలు పురితత్సీమాసమేతంబుగా
మదధీనం బొనరింపుఁడెంతయును ధర్మప్రక్రమం బంచు నె
ల్లిదమా సాహసిరావు పల్క హసనల్లిఖానుఁ డాపిమ్మటన్.

ఉ. మన్నెకుమార నీనిరుపమానవచోనియమంబు నీతిసం
పన్నతగల్గు వారిచెవిఁ బట్టెడుఁగాని దురాగతోద్ధతిం
జెన్నెసలార మీపగతుచే మునుపల్కఁగనైన కొండెముల్
విన్నకృతఘ్నుఁ డెవ్విధిఁ జెవిందవిలింపఁగ నోపునన్యమున్.

చ. అకలుషసాగరాంతవసుధాధిపుఁ డయ్యుఁ దురుష్కుఁ డయ్యుఁ
బై, నొకరిదురుక్తి డెందమున నొప్పిదమై ప్రసరించి యుం
డియుం, బ్రకటితవైరబద్ధుఁడయి భాసిలునప్పుడునిప్పుడ్రొక్క
కోఁ, తికి శివమెత్తుచంద మది ద్రిప్పుట కేరితరంబు భూవరా.

చ. భవదభియాతి కిచ్చెనఁట బాసపదార్థపుటాస మున్న గై
దువుఁగొని ముట్టి తప్పడనితోఁచుచునున్నది దాని నింక న
య్యవనుఁడు దుష్టమానసుఁ డహంకృతిచే నభిమాన మూది
పై, నెవరును జెప్పిన న్వినఁ డదెట్టిమతంబకొ రా దెఱుంగఁ
గన్. 227

మ. ఇది దుస్తంత్రము దీని కియ్యకొని నీ వీపద్ధతి న్రాచవా
రిదురాలోచన వింట మంచిపనియే రేచెర్లగోత్రీయుఁ డే

మి దివాణానకుఁ దప్పుఁ జేసె గతమే మీవారి వేధింప నీ
యుదితక్రోధరసంబుడింపుమని వేయుం జెప్పినా రందఱున్.

చ. పనివడి వారితో డిచలపాదితనంబు వహింప నేల పై
కొని చనెనేని త్రొక్కటముగూడును వైచినయట్లు వైచినన్
మొనకొని వేదురైనను నమోఘముగా జయమందు నంద్రె
గా,వున ధరణీశముంటములు వుచ్చిన మేలుసుమీ తలంచి
నన్. 229

చ. విను మిసుమంత మామనవి వింతయొనర్పక యొక్కమాన
మీ,వనుపమధైర్యమంది చని యంతట నంతట యుండి తేని
యే,నినుఁ గొనివచ్చి క్రమ్మఱను నిల్పెద నీదగు కోటలోన నీ
మనమున సంశయింపకుము మన్నెకుమార శిరోవతం
సమా. 230

ఉ. వారు దివాణమాట బలవంతుల రింతటి కెన్నఁగా జమీ
దారులు మీర లట్లగుట దాప్టికమెల్లను వారిసాహ్మహం
కారము మీకుఁ జెల్లుబడిగా నొరగొడ్డెము లాడి యోర్వ
గా,లే రెవరేని వారి కదళీదళకంటకసామ్య మాటచేన్.

సీ. కేకయాత్మజచేయు కృత్రిమంబునఁ గాన
బాములఁ బడఁడె శ్రీరామమూర్తి
గడుసుయోధనుచేత నిడుములఁ గుడువఁడే
ద్వైతవనంబున ధర్మసూతి
కలికృతం బైన దుష్కరబాధ నొందఁడే
లలనాసమేతుఁడై నలవిభుండు
గాధిసూనుఁ డొనర్చు కష్టికి నోర్వఁడే
సతియుఁ దానును హరిశ్చంద్రనృపతి

తే. యక్కటా యంతవారి కొక్కొక్కవేళ
గ్రహగతులు దప్పి వచ్చును గష్టపడియు
దుద శుభం బందరొక్కొ యాపదల కోర్చి
సంపదలఁ గాంచు మనెడుశాస్త్రంబు దలఁచి. 232

ఉ. కాన నృపాలవర్య తురక ల్బలవంతులు వారితో విరో
ధానకుఁ బోవఁగూడ దది తథ్యము సామము దాన మాదిగా
నైన నయమ్ములన్ విజయ మందఁ దలంచుట మేలగు న్నయు
ద్ధేనకథాచనేతి బుధుడేయనె శాస్త్రము మీరెఱుంగరే.

సీ. బ్రాహ్మణద్రోహంబు పరమధర్మవిచార
మన్యాంగనాసక్తియాత్మశుద్ధి
వృత్తివిచ్ఛేదంబు విహితసదాచార
మన్యాయవర్తనం బధికతపము
నిత్యకర్మము మేదినీజనక్షోభంబు
ధార్మికపీడ హితవ్రతంబు
దుష్టభాషణము లభీష్టదైవస్తుతు
ల్కేవలనియమంబు దేవఘాత

తే. మ్లేచ్ఛులరు నిక్క మందులో మెఱుఁగుపాటి
పాటిదప్పిన దుర్గుణప్రాణి యైన
వానితో నీకుఁ జలమేల వలదు వలదు
తొలఁగి చనుటయె మిగుల సంతోషమనుచు. 234

చ. నయము భయమ్ము దోఁప యవనప్రభుదూత వచించుడుం
గడున్, రయమునఁ గోపచిత్తుఁడయి రంగనృపాలుఁడు నిట్ల
నున్ జయా,జయములు దైవవేద్య మని శౌర్యముఁ గల్గిన

మంతయేకాని పౌరుషహాని కొప్పి
వెడలనోపము దీనికి నడల ననుచు. 241

మ. నయసంధాయకచాతురి న్నెలఁగుశాణావైతివా యర్థని, ర్ణయ మేర్పా టొనరించి సంధియ యొనర్పం జూడు మీవింక దు,ష్క్రియకుం బూనిన వానిడెంద మదిచక్కం జేర్పతే మన్నచోఁ, బుయిలోడం జనదంతమాత్రలకు మీఁబోం ట్లిందు రాఁజెల్లునే. 242

క. మంచిది మాకర్మము వై
రించనకృత మెట్లొ యట్టిరీతిని జరుగుం
గొంచకచనుఁడీ యన మే
లంచు న్హాసనల్లిఖాను డరిగెం దిరుగన్. 243

శా. రాజీవాననవంశసంభవశిఖారత్నంబు నాఁ బొల్చు నా, గోజీరాయఁడు రాజుమేటితురక ల్గూర్చుండఁగా నోలగం, బైజంభాసురుపోల్కి నుండెడు సుబాపజ్జం ప్రవేశించి కే, ళీజైవాతృకుఁ డైనవాఁడు హాసనల్లీఖానుఁ డుత్సాహియై.

మ. ధన మెంతైన నొసంగువార మని యాథార్థ్యంబుగాఁ గోట యీ,మని నౌబత్తుసడల్ప నోప మని యన్యాయంబుచేనె త్తివ,చ్చినఁ బ్రాణంబుల గొనఁజెంద మని నిశ్చింత న్మముం జంపఁ జూ,చినఁ జచ్చే మని పల్కినా, రవల మీఁచి త్తం బనం గ్రుద్ధుఁడై. 245

తే. తోఁకఁ ద్రొక్కిన యురగంబుతో సమత్వ
మూని హైదరుజంగు దుర్మానగరిమ
రాజు వినుచుండ నంతంత రాఁజునగ్ని
యట్టుల రవుల్కొనుచుఁ బల్కె నిట్టు లనుచు. 246

క. ఫల్లా కానిమ్మిపుడా
ఖిల్లాకిల్లాకు నడఁచి కించిన్మాత్రం
హల్లాకు నాలుకోలుపుచుఁ,
జెల్లాకుం జెదరఁ జేతు శీఘ్రమె వారిన్. 247

ఆ. అనుచు నుడువునంత హసనల్లిఖానుఁడు
హసితవదనుఁ డగుచు నతని కనియె
నీకుఁ దగునె యిట్టినీతిశూన్యం బైన
జాడ పలుకుఁ బలుక సాహెబేంద్ర. 248

మ. పయికం బీమనిరో దివాణముపయి న్బాహాబలోద్వృత్తిచే
నయము ల్దప్పినచెయ్దము ల్నడచిరో నమ్మించి రమ్మన్న ని,ర్భ
యులై రాక పరాకుచేసిరో శిరోభారంబు నీకేమి దు,ర్ణయ
ము ల్రాజు వచించుకొండెమున నన్యాయంబునం గ్రమ్మఱన్.

మ. వెలమల్వా రభిమానవంతులు జగద్విఖ్యాతచర్యు ల్వివి,స్తు
లశౌర్యోన్నతు లాపయిన్ నిరపరాధు ల్వారిపై నిర్నిమి,త్త
లసత్క్రౌర్యవివర్ధమానవిపు లౌద్ధత్యంబు వాటించి ని,శ్చల
వృత్తి నీచలమూదుటెల్ల నివి నీసర్వాధిపాహం క్రియల్.250

ఉ. తప్పులు లేనివారియెడఁ దప్పు ఘటించి నిరర్థకంబుగా,నొ
ప్పని పూనికం గినుక యూనినఁ జేకుఱు టెట్లు నీతలం,పప్పు
రుషప్రతాపవిజితాఖిలవైరి నియుద్ధులైనవా,రెప్పగిది న్వ
శం బగుదు రెందఱ నోంచెదరో దురమ్మునన్. 251

మ. బలవంతంబున వారిపై నడచి చంపంజూచిన న్వార లెట్టుల
నిన్నోర్తు రనేకవృద్ధశిశుబంధుప్రాణశుద్ధాంతకాం, తలతో
నుండెడివారిగీములపయి న్దర్పించి యుద్ధార్థివై,నిల కిట్లగుదు
వన్నమీఁదట ఖోదా నిన్నెట్లు గావించెడిన్. 252

మ. గడిదుర్గం బది వానిపై నడరు రంగల్లోహనాళావళుల్
పిడుగుల్గ్రాసినయట్టిపిట్టలముగా భీమోద్ధతి న్వేఁడి గు
ళ్లడలింపంబడిపోవవే పిడుక వేట్లాటాసు బావన్న నీ
చెడుగు ల్వైరికి నోడునే యరుగునే చిచ్చమ్ము దాకిమ్మహిన్.

తే. ఎదిరిచావును దనచావు నెఱుఁగకుండ
వెలమవర్ణంబు తెఱఁ గేగు వెఱ్ఱిగలఁడే
భీతిలఁగఁ బైకి వారిట్టి బెడద డాసి
వచ్చుచో నిల్తురే పిన్నవారితోడ. 254

ఉ. వారలు ధర్మమార్గ మెడఁబాయక పైక మనేక మిచ్చుచు
న్నారమ నాయనాదరమున న్గ్రహియింపక పండువంటిసం
సారులయింటిమీఁది కతిసాహసవృత్తిని జంప నేగు దు
ర్వారతరాఘమిప్పుడ యవారితమై నినుఁ జుట్టుముట్టదే. 255

క. కులహానిపాపహేతువు
కలహం బరయంగ యశము గలుగదు దీనిన్
వల దుడుగు మంచు నెంతయు
నలుక న్మానసల్లిఖానుఁ డాడినపిదపన్. 256

తే. కొలువునం గలవారు నాగోజిరాయఁ
డాదిగాఁ గల్గువారు న్యాయంబుదొరల
నట్ల పల్కిరి యుదుటురా జంతలోన
చిరివినవుమాట ఖానుని చెవినిసోఁక. 257

తే. వీరుసరకారుతాజమీఁదారుఁ డరయ
నెదిరిసత్వంబు తనసత్వ మెఱిఁగికొనక
హుకుముచొప్పున నడవక వికటమతిని
దిరుగఁబడి యుంట సరసంపుఁదెఱఁగె యనియె. 258

తే. అట్టిపలు కాలకించి యయ్యార్యులెల్ల
విన్నవై మిన్నకుండి రాసన్న యెఱిఁగి
చెన్ను మిగిలెను ఖానునిచిత్తవృత్తి
మంటకును వాఁడిపెట్టి నట్టంటరాక. 259

ఉ. అంతటఁ గొల్వు వారలు నిజావసథంబుల కేగి రుగ్రతాక్రాం
తమనోవికారు లయి ఖానుఁడు రాజును లక్ష్మణాఖ్యుఁడాచెం
త వసించు బూసికి వచించిరియాయనయాప్రసంగమాద్యం
తము వించు నప్పుడె దురాగ్రహుఁడై సెల విచ్చె నాజికిన్.

ఉ. సూరిజనస్తవార్హత నుశుభ్రియశోజితపుండరీకడిం
డీరమరాళనారదపటీరమహేశ్వరహీరతారకా
సౌరతరంగిణీదరతుషారహిమాచలశేషశారదా
శారదచంద్రచంద్రహరిచందనకొండలరాయనందనా. 261

క. దివ్యద్రుమకుసుమసమ, ప్రవ్యక్తసుగంధసారభాసురకీర్తి
ద్రవ్యార్జనాతివికస, న్నవ్యమనఃపద్మపద్మనాయకతిలకా.

మాలినీ. శ్రుతశిఖరిగుడాద్రిక్షోణిభృచ్చక్రవర్తీ
సతతనిఖిలధర్మస్థాపనోదారకీర్తీ
వితరణకృతసద్యోవిద్వదాశాప్రపూర్తీ
శ్రితజనవశలీలా సేవధీభూతమూర్తీ. 263

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చ
నామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చర
ణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధాన
మణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను
మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

రంగారాయచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకామినీపదాబ్జతు
లాకోటిస్ఫుటఝళంఝళారావయుత
శ్రీకరనిజమణిమందిర
రాకాచంద్రోపమేయ రామారాయా. 1

వ. అవధరింపు మవ్వలికథావృత్తాంతం బెట్లుండె నని నిలింప
భర్త యత్తాపసప్రవరు నడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 2

శా. మూసాబూసియనుజ్ఞఁగైకొని మహామూర్ఖాత్ముఁడై ఖానుఁ
డుల్లాసం బేర్పడఁ బారుదెంచి రణలీలావ్యగ్రచేతస్కుఁ తా
లాసూముఖ్యుల గొప్ప గొప్ప సరదార్లన్ వేగ రప్పించి య
త్రాసాటోపవిజృంభితాగ్రహసముద్యన్మూర్తియై యిట్లనున్.

క. ఆహవమున ధైర్యరసో
త్సాహంబు వహించు సాహసప్రాణులు మీ
బాహాబలంబుఁ జూపుఁడు
మోహీ మరుదెంచె నిదె సమున్ముఖ మగుచున్. 4

చ. మొనఁగలమేటిమానిసు లమోఘపరాక్రము లద్రిధైర్యులి
య్యనుపమదుర్గసాధనరణాయతసంయదుపాయశాలి వం

చనఁ దగువారు మీరలని సన్నుతిఁ జేసి తదర్హవస్త్రవా
హనబిరుదప్రధానములనందఱఁ దేల్చెముదంబురాసిలోన్.

వ. ఇవ్విధంబునం జాంబూనదాంబరాభరణతాంబూలంబు లొసంగిన నంగీకరించి సంగరరంగప్రసంగంబునకుం గుతూహలంబు వొడమి సన్నద్ధులై పరఁగుచు. 6

మ. ముహురన్యోన్యవిలోకనప్రభవసమ్మోదాతిరేకస్పృహా
రహితాత్మీయవిచారసూచకపరిమ్లానాననాంభోజులై
రహిఁజూపట్టియు వారలొప్పి రతిదుర్వారాస్త్రశస్త్రసిసం
గ్రహణావ్యగ్రరణార్భటీపటుతరక్రౌర్యాతినిశ్శంకతన్. 7

తే. అపుడ రంధ్రశ్రుతిప్రభునాజ్ఞ వడసి
తడసి కొనకేగి పడవాళ్లు దండువెంట
గడిఘిరాయించి సైనముల్ గండటంచు
సైనికులకెల్ల మోహీముసాటి రపుడు. 8

చ. అతనియనుజ్ఞచొప్పునన యాహవకేళికి నెల్ల సైన్యముల్
జతనములై జతల్పడి విశాలముగాఁ దగు మందుగుండు న
ద్భుతతరలోహనాళవితతుల్ జిసీదిసుసాఫిరంగు లా
యిత మొనరించి యశ్వముల నేనికలం గయిచేసి రేర్చెఱన్.

వ. మఱియునుం జమూసమూహంబులు శిరస్త్రాణకంకటంబులును శరశరాసనఫలకంబులును పరశుపట్టిస ప్రాస ముసల ముద్గర పరిఘ కరవాల ఛురికాచక్రప్రముఖనిఖిల ప్రహరణప్రకాండంబులును భండనోచితమండనంబులును ప్రచండగతిం బొలిచి రణపాండిత్యంబుఁ దెలుప సన్నద్ధులై తమతమవాహినీనాయకులచెంగటం గుతుకంబు నినుపుచు నిలిచియుండి రయ్యవసరంబున.

ఉ. బాహుజచక్రవర్తిపరిభావితగాండివధన్వుఁడై రణో
త్సాహముతోఁ దురంగమగజవ్రజవీరభటోత్కరంబు లు
గ్రాహవదోహళంబయిన కాంచనరత్నకిరీటముల్ సమి
త్కాహళరాజియుఙ్ మెఱయ ఖానుఁడు మెచ్చఁగ వచ్చెఁ
గ్రచ్చఱన్. 11

శా. సారాహంకృతిమన్నిరంకుశగతిన్ సంగ్రామరంగస్థలిన్
రారాజన్నవవిక్రమార్కు లనఁగా రాజిల్లువారెంద తే
వేరు ల్గాంచి వెడందరొమ్ములపయిన్ పిస్తో ల్తుపాకీలతో
శూరాగ్రేసరులైన మూసలు ఫరాసుల్ వచ్చి రుగ్రాకృతిన్.

చ. జవజితవైనతేయములు సాహిణము ల్నలతానుచూడ్కికిన్
దవిలిచె నత్తరిన్ ముదము ధారితరేచితవల్గితప్లుత
ప్లవనపులాయితాదిగతులన్ కలికాముఖవల్గువల్గన
ప్రవణమనస్కసాదిజనభావపదంబుల నాశ్రయించుచున్.

మ. ప్రతిపక్షప్రబలావలేపహరణప్రజ్ఞాసమగ్రంబులు, ప్రతిమ
ప్రస్తుతగండమండలమదాంభఃశ్లేషశామ్యచ్ఛమూ, ద్ధుత
రేణూద్గమముల్ ప్రతప్తకలధౌతోద్దీప్తభూషావరి, ష్కృత
ముల్ మత్తకరీంద్రముల్ మిగులరాజిల్లెన్ సుబామెచ్చఁగన్.

చ. పృథురభసంబున న్మొఱసె భీషణఘోషణదూషణక్రియా
బధిరితదిక్పరిఘూణములు భర్మమయావయవాతిరమ్యము
ల్మథితవిపక్షపక్షబహుళప్రతివీరవిభంగరంగముల్
రథముల సంఖ్యసంఖ్యలు ఫరాసులయేలికచూడ్కికింపుగన్.

చ. అతులనిశాతహేతిరుచు లాకస మెల్లను నాక్రమింప ను,ద్ధత
గతి నేల యీనినవిధమ్మున లెక్కకు వెక్కసంబుగా,నతనికి

వేడ్క నించిరి సితాసితపీతపిశంగకంచుక,ప్రతతులఁ దాల్చు
చున్ యవనబర్బరమల్కపుళిందపుల్కసుల్. 16

మ. కదనక్షోణికి నిత్తెఱంగున మొనల్ గట్టాయితంబై నదు,ర్మదుఁ
డాసాహెబు సర్వసైన్యములలో మాద్యద్భుజావిక్రముం,డు
దృఘాటోపియితండటంచు నొగిలాడూఖాను నేమించె స,మ్మద
మొప్పన్ దళవాయి వీవ యని సన్మానింపుచున్ గ్రచ్చఱన్.

శా. లాడూఖాను కుమందముం బటురణాలంఘ్యప్రతాపోజ్జ్వల
త్క్రీడాదర్పితు నివ్విధంబునన నీకిన్యగ్రణిం జేసినన్,వాడున్
జూడగ నొప్పె రావణబలవ్రాతంబులో తొల్లి య,ప్రిడన్ గ
న్పడు మేఘనాథుని మహోద్వృత్తి న్విడంబించుచున్. 18

మ. మదదంతిప్రతిమాన దేహలతికామం దేహుజండ్రాల్మహా,మ్మ
దుహుస్సేనుమయూరుశాత్ర వచ మూ మత్తాహిదృప్యన్మ
యూ,రుదవాగ్నిప్రతిమల్లువిగ్రహసమగ్రున్ ।వానిదోర్వీర్య
సం,పదకున్ బొసటగా నమర్చె సమరప్రారంభసంరంభియై.

ఉ. శుంభనిశుంభులన్ దెగడు శూరులు వీరల నా జెలంగి య
స్తంభపరాక్రమక్రమవిశాలతమై జతగూడి వారు దో
స్తంభవిజృంభితాసిముఖదారుణశస్త్రపరంపరాసము [న్.
త్తంభితధీధితుల్ దివికిఁ దార్కొన నుక్కనఁ బేర్చి రెంతయు

శా. లాడూఖానుని నివ్విధిన్ సమరలీలాకేళికిన్ ముఖ్యుఁగా
నీడం బోవక నూలుకొల్పుచు లడాయీకిన్ వడిన్ మొగ్గరం
బై డాయన్ సమకట్టి జోదులఁ దదీయానీకినీశ్రేణినా [ద్ధతిన్.
డాడం బేర్కొని మార్కొనన్ నిలుపువాఁడై ఖానుఁ డత్యు

మ. నుతసత్త్వాధరితోగ్రసేనజనుజానూఖానుమీర్జానుజా
నుతలోత్సారితసర్వపర్వతసమానున్ మానకౌరవ్యు ని

ర్జితనానాహితవర్గదుర్గనిచయుఁ డ్సిద్దీబిలాలానుతో [డై.
జతగా నూల్కొలిపెఁ మహోగ్రరణదీక్షాదక్షిణక్రౌర్యుఁ

శా. లీలాభర్త్సితదుస్ససేనుహసనల్లీఖాను నాయోధనా
భీలప్రక్రమవిక్రమాతిశయవాగ్భీతారిదుర్గానులా
లాలోలాయతవక్త్రుఁ డైన షుకురుల్లాఖానుతో జంటగా
నోలి న్నిల్పె నరాతినిగ్రహకరోద్యోగక్రియాధుర్యుఁడై.

శా. అత్రాసాత్మవరూధినీనికరబాహాహంక్రియాసారచా
రిత్రధ్వస్తసమస్తశాత్రవనృపశ్రేణీభుజాగర్వునిఁ
క్షత్రగ్రామణి నుగ్రవిగ్రహుని మూసాబూసి దోట్పాటుగాఁ
జిత్రక్రోధరసాగ్నిభుగ్నతనుఁడై చేర్చెఁ రణేచ్ఛారతిన్. 24

శా. లాసూదొట్టిఫరాసుమండలము లోలస్సేనుతో జోడుగా
లాసుఁ లాసుకు ధన్నిధన్నికిని కుప్లామంటికుప్లాముతో
మూసుఁ మూసుకు కుప్పి కుప్పికిని నైమత్తేను నీరీతిగా
మూసాపూర్వ్వలశృంఖలాకృతిని గుంపుల్ దీర్చి తోరంబు
గన్. 25

వ. యివ్విధంబున నానావిధసేనానాయకుల సమకట్టి యం
దగ్రభాగంబున లాడూఖాను కుమందమును బిఱింది దెస
జంబ్రాల్మహమ్మదు,హుస్సేనుమయూరును వారలకు దక్షిణ
పుదిక్కునఁ గన్నాకుగా జానూఖానుఁమిర్జాసిద్దీబిలాల్ఖాను
లును దదుత్తరదిశను హసనల్లీఖాను షుకురుల్లాఖానులును
బశ్చాత్ప్రదేశంబున ఛత్రపతి రామచందురుప్రముఖరజపు
త్రసమేతంబుగా బాంహ్లీక ఫారసీక యవన బర్బర
పుళింద మల్కపుల్కసాదు లగు సాదులును మధ్యప్రదే
శంబున విజయరామరాజన్య తిలకంబును నుద్ధతులము

లుక్కును వారల కిరుగెలంకులం బొసట గాలాసూపురోగ
మఫరాసుమండలంబును బాదుకొల్పి నాసీరంబునం జినిసీ
ఫిరంగు దాదులును తెక్కమొనల నుక్కుగల జిరాగుతా
లఫౌజును దాని కంతటికి జక్రవలయాకారంబులుగాఁ
జెకిముకితుపాకీబారుగడిదీలను దత్తదుచితక్రమక్రియాను
గుణ్యంబుగా నీలపీతారుణగౌరకడారపిశంగవర్ణస్ఫీతకేతన
వ్రాతంబులును భల్లూకవ్యాఘ్రచర్మభర్మమయవర్మ
విశేషంబులును భండనోద్దండమండనప్రకాండంబులునుం
గీలుకొలిపి దండాకారశకట. క్రౌంచపద్మవ్యూహప్రకారం
బులుగా మొగ్గరంబులుదీర్చి గడీదిరుగువా రంఘిరాయిం
పు మని యనీకినీనికరంబుల కనుజ్ఞ యొసంగినం గదలి యు
త్తుంగమత్తమతంగజ బృంహితంబులును సంగరాభంగుర
తురంగమ హేషానిర్ఘోషంబులును శతాంగనేమీవిరావం
బులును నానాయోధనోద్భటభటోత్కరక్ష్వేళారవంబులు
ను శింజినీటంకారంబులును కేతనపటపటాత్కార ఘోరని
స్వనంబులును నరబ్బీబాజార్ఝాంకరణధ్వనులును డమారం
పుటోకుల రవలియు నేకీభవించి సర్వపర్వతప్రపంచంబు
నాక్రమించి పఱతెంచు యుగసమయవిఘూర్ణమానచతు
రర్ణవకలకలంబు ననుకరింపుచుం గోలాహలంబుగా విశ్వ
విశ్వంభరానభోంతరాళంబు నిండి దిగంతదంతావళశ్రవణ
కోటరవిపాటనద్రఢిమంబు రవకట్ల బొబ్బిలిగడీచుట్టు ముట్టి
నిలిచె నంత నచ్చట. 26

ఉ. హైదరుజంగుపంపున మహాహవకేళికిఁ గోటచుట్టి బా
హాదృఢవిక్రమోద్ధతి రయమ్మున సైన్యము వచ్చి నిల్చె ని

మ్మాదివిచార మెట్లని యమేయపరాక్రము రంగరాయధా
త్రీదయితుం గుఱించి విచరించిరి యచ్చటిపెద్దమానసుల్.

క. అంతట రంగారాయఁడు
చింత యొకింతయును లేక చెన్నగు ధృతి మ
త్స్వాంతమ్మున బురుజెక్కి త
దంతికగతఖానుసేన నంతయుఁ గాంచెన్. 28

తే. చూచి తలయూఁచి తద్బలస్తోమభీమ
సమరసన్నాహసాహసోత్సాహములకు
నబ్బురం బంది వీరంద ఱస్మదీయ
లోహనాళంపుగుళ్ల వ్రేలుదురుగాక. 29

చ. అని కృతనిశ్చయుం డయి నిజాశ్రితవీరభటప్రతానముం
గని కనుసన్నలో మెలఁగఁగాఁ దగురీతిని నియ్యకొల్పి మీ
రును జతనంబుగాఁ గరసరోరుహకీలితలోహనాళులై, సుని
శితకుంతసంతతులు శోభిల నుండుఁ డటంచుఁ బల్కుచున్.

తే. మనయరాబాసమిష్టిభీమంబుగాఁగ
మందుగుండును గట్టించి పొందుపఱచుఁ
డెందు నెందుల ననవుఁడు గ్రిందుకొనుచుఁ
దత్తదధికృతపురుషు లందఱును జెలఁగి. 31

సీ. నక్రప్రదీపనిర్వక్రశుక్రాభీల
కీల లొల్కెడుఫిరంగీలవారు
కాలకూటంబులు జ్వాలాముఖంబులై
క్రాలెడు జభరుజంగీలగుంపు
కాలకాలాయసాకారఘోరమ్ములై
పొలుపొందు గుంటికోపులబిడారు

బాడబానలశిఖాపటలీనిరాఘాట
 కీల లీనెడు జర్ఘాయీలగుంపు

తే. గండుమిగిలిన రేకలాతండములును
లగ్గడింపులు దించె నాలగ్గలముగఁ
గోట నలుచుట్టు లురువడి మాటులందు
బురుజులందును నిలిపి రద్భుతముగాఁగ. 32

మ. జిగురం బల్లె పెనంబులున్ దిలరసస్నిగ్ధోష్ణకుంభంబులున్
పొగబాణంబులుఁ జిచ్చుబుడ్లు వసియార్పుం దారుఖండం
బులున్, మృగచర్మంబుల మందుతిత్తులును మొద్దిబెల్ సిలా
యంత్రముల్, జిగిగా నుంచిరి కోటకొమ్ములపయిం జెన్నా
సుతారమ్ములన్. 33

సీ. కొనల నింగిలము గీల్కొలిపి జానకి త్రాళ్ల
 వలయముల్ కూర్పరస్థలులఁ జేర్చి
కటిసీమ నెఱ్ఱడాల్ కాశలపై మందు
 సచిలాతిముసుగుదస్తా లమర్చి
వలకేలు పిఱిఁదికి వంచి డాకేల్సాచి
 వెడఁదరొమ్ముల నంట మడమ లూది
గుజిదప్పనీని యుబ్బురపుఁజూడ్కులు వాతి
 యుక్కుటీగలమీఁద నూలుకొలిపి

తే. శాత్రవభయంకరోద్దండచండపటిమ
మెండుకొనుచుండ నెలగోలు గండుమెఱసి
గండికోటతుపాకీలదండిబారు
బారుగా నిల్చె నురువడిఁ బై గణంగి. 34

మ. పులితో ల్జల్లులబారుటీటియలగుంపు లుల్కాఁటాకంచుటం
డెలపల్లెంబులుబాకులుం దుముకుకత్తీలుఁ గొలామూఁకటా
రులు జందాళులు బేజుమాలు పనిదీర్పుం గప్పువాల్గుజ్జుక
త్తులు నిమ్చాలు ధరించి వీరభటులందు న్నిల్చి రుజ్జృంభ
తన్. 35

క. బులుగారుపేటివాలా
జిలుగుసిలేబ క్తరులును జికిలీతరవా
రులు సింగిణీతరకసం
బులుదాలిచి నిలచి రెల్ల బురుజులరౌతుల్. 36

సీ. ఘనభుజాబలశాలి కాకర్లపూడి వేం
కటరాజు కొంతసంఘంబుతోడ
నరనుతశౌర్యుఁ డిన్నంటిధర్మారాయ
భూకాంతుఁ డొకకొంతమూఁకతోడ
స్థిరతరధైర్యుండు చెలికాని వేంకట
క్షితిపాలుఁ డొకకొంతసేనతోడ
శాత్రవముఖసరోజాతారిదామెర
ధర్మరాయఁడు గొంతదళముతోడ
తే. బశ్చిమోత్తరదక్షిణప్రాగ్విశాభి
భాగకుడ్యంబులకు నెక్కి ప్రబలబలస
మృద్ధిసన్నాహములతోఁ బ్రసిద్ధగరిమ
బారుదీర్చిరి కోట నల్బాజులందు. 37

మ. ధృతిని న్గంటినృసింహరాయఁడను పృథ్వీభర్తయొంతేసము
ద్ధతమై బాజులయేటు లాడుప్రజకుం దగ్గైన మొగ్గైన మ

ద్ధతుగాఁ బ్రకటించుచు న్నిలిచెఁ జెంత న్పాండవశ్రేణి కి
ష్టతము న్నాజికి సైన్యనాథుఁ డగు ధృష్టద్యుమ్నుచందం
బునన్. 38

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాల్బలముల్ సమరోచితక్రియా
సరణి నలంకృతంబు లయి సత్వరగా నరుదెంచె నంత ని
ష్ఠురభుజసాహసప్రథిమ జొప్పడ జాగ్రతతోడ దానునుం
గురుతరలీలమై (పసపుకోకలు) దాలిచి నిల్చె నాజికిన్. 39

శా. రంగారాయనృపాలుఁ డిప్పగిది వీరగ్రామణుల్ మెచ్చ స
ర్వాంగాలింగితశాలిబాసిచయహృద్యత్కంచుకభ్రాజియై
వెంకళ్రాయుని కాత్మసోదరున కుర్వీభార మర్పించి సూ
నుం గౌతూహల ముప్పతిల్లఁ దదధీనుం జేసి యాపిమ్మటన్.

క. చెలికాని వెంకభూవరు
నలఘుస్థైర్యంబు మెరయ నవరోధజనం
బుల నాలోకనయాత్రకు
నలువొందఁగ నీయ కొల్పు మని దృఢమతియై. 41

చ. అపుడు ధరామరాగ్రణుల కానతుఁడై తిలభూహిరణ్యగో
కపిశపిశంగవస్త్రతురగప్రకరాదులు చాల నిచ్చి ని
శ్చపలమనస్కతఁ వివిధసారతతిఁ భజియింపుచుఁ త్రివి
ష్టపపదవీసమాక్రమణసంభవలగ్నవిచారమగ్నుఁడై. 42

క. ఖానునియడకు జిరాయ
త్తానాబాయన్న ననిచె కడువడి రంగ
క్ష్మానేతయమరలోక
ధ్యానారూఢాత్ముఁ డిట్లు తగదని తెలుపన్. 43

చ. అతఁడును నట్ల యేగి యనయ మ్మిది వారలు పిన్నవారితో
హత మగువారు మీరు తెలియ న్బలుక న్వివరించు కేని
యు,ద్ధతమత్తులై దురం బగు విదారణపుం బని పూని
యిట్టిదు,ర్మతి విడవేని పైనుసురుమానదు నీకు నిజంబు
ఖానుఁడా. 44

తే. కోట విడిచి పోవ రాటోపములు జూపి
తిరుగబడి దురంబు నెరపనోప
రాత్మఘాతవలన నభిమానరక్షణం
బనుమతించువార లకట వారు. 45

మ. నయ మింతేనియు లేక మీర లటు లన్యాయంబుచే రాగని
ర్భయతం దాల్చుచు మేము మానుషపువర్ణం బౌట మీ
కిట్లు ని,ర్దయ యొప్పన్ విధి లేదు చావక యధర్మవ్యాప్తి
చేకూరు మీ, పయి చైఁ జేసెదు బుద్ధి లే దిది మనోవా
క్కాయకర్మంబులన్. 46

చ. మరణము డాసినప్పు డసమానపరాక్రమశక్రసూతిభూ
వరతిలకంబు రంగనృపవర్యుఁడు పోరున నోల మాన చే
కురఁ డటమీఁద నెందఱనుఁ గూల్చునొ చచ్చెదువాని
కుర్వి సా,గర మది జానుదఘ్న మగు గా యని యాయన
యేగె క్రిమ్మరన్. 47

తే. అంత నచ్ఛిద్రకర్ణుఁ డుద్వృద్ధవాగ్ని
పగిది మండుచు నిప్పుడ బవరమునకు
నూలుకొల్పెద నని లేచి మ్రోలనుండు
పసిడిజలపోతఖాతి నీపైవి దొడిగి. 48

శా. బంగారంపుఫరంజుక్రొంజికిలివాల్పట్టైనడాలుఁ జిరా,సింగా
ణిందోనలఁ వహింపుచు సిరాజీఫారసీదేశపుఁ, టాంగన్గు
ఱ్ఱము నెక్కి వచ్చెను నిజాంతః క్రోధవాఃపూరముల్, పోం
గఁ హైదరజంగు జంగ మనగంబో నాచమూభూమికిన్.
శా. సేనావారముఁ జొచ్చి వచ్చి యతఁ డక్షీణానురాగంబుతో
నానాసైనికనాయకప్రతతిలో నాసీరదేశంబులం
దేనుంగుంగముల న్దురంగమములఁ యేయేనిశానీలతో
జానౌజోదుల నెల్ల నారసి సమిజ్జాగ్రత్త్వరోదగ్రుఁడై. 50
శా. జానూలాడుఫరాసుసిద్ధిరజపూర్జండాల్రిల్ల హమ్మాదుము
ఖ్యానీకినృధినాథయోధులసముద్యద్దర్పసందీప్తులఁ
గానిండాలము చాల మేలయిన లగ్నం బంచు రావించె న
న్నానింప న్ద్వర నేగి వారును రణోన్మాదానుమోదాత్ములై.
శా. డేరీజాకెదుటఁ ఫిరంగులగముల్ ఢీకొల్పి ఘోరాహవో
దారస్వైరవిహారసారకలవాదర్పాంధబంధూ భవ, న్నీరం
ధార్రిదృతవీరపాణులు కృపాణీప్రస్ఫురత్పాణులుఁ,గ్రూర
ప్రాణులు నైన దాడుల రవుల్కొల్ప న్నియోగించినన్.
మ. జినిసీదీర్చి ఫిరంగుదాదులు సముక్షిప్తాంశుకస్తోములై
యనలజ్వాలలు కోలల న్గమిచి హాహారావ ముప్పొంగఁ ద
ద్ఘనవప్రోరుకవాటపాటనకళాగాఢోద్యముల్లక్ష్యదృ [లన్.
ష్టిని యొక్కుమ్మడి నాదుకొల్పిరి దిశాశ్రేణుల్ కదుంబెగ్గ
చ. అపుడు ధరాతలం బదరె నద్రులు మ్రొగ్గతిలెఁ దిశాతల
ద్వీపములు దిర్ద్రిరం దిరిగె దీర్ణము లయ్యె హరిత్పరంపరల్
తపనహిమాంశు లొత్తిలిరి తారలు డుల్లెఁ బయోధు లింకె
ని,ట్లపరిమితంబుగా మొఱయునాజినిశీనినదంబుడంబునన్.

శా. రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రతతిభీరూభూతభూరివ్యథా
ముద్రాముద్రితచిత్తతంబొరసి గుంపుల్ గూడె మింటన్ జగ
ద్విద్రావద్రఢిమైకభీకరతమావిర్భూతధూమధ్వజో
న్నిద్రోగ్రప్రద్రవక్త్రచ్ఛతఘ్నిపటలీనీరంధ్రనాదార్భటిన్. 55

తే. కటకటా యిట్టిదుస్తంత్రకార్యమునకుఁ
బూనినయతండు మూఁడవపూటయందుఁ
గులిశధారానిహతిఁ గూలు గొండకరణి
గంతుగొనఁగలఁ డని పల్కె గగనవాణి. 56

క. నెత్తురులజోనవాన వి
యత్తలమున నుండి తొరఁగె నవనీస్థలిపై
మొత్తంబు లగుచుఁ గడువడి
నుత్తలపడి రాలె నపుడు నుల్కాతతులున్. 57

సీ. తట్టిగోటయగల్చి దారుణోష్మలు గ్రమ్మ
వంకదారుకు డాసి వ్రాలునవియు
నినుపతల్పులు ఘణిల్లునఁ దాకి పిఱిఁదికి
రవలిపై వచ్చి నెట్టవియు నవియు
ద్వారబంధపుఁగమ్మి దూఱి యవ్వలికంట
డుస్సి పాఱఁగ నోడి డొల్లునవియు
గుఱిఁ దప్పి పఱతెంచి కోటముంగలిహస్తి
నఖపుదుమ్ములరేచి నక్కునవియు

తే. నగుచు నొండెడ నెడయాక నంటి తూఁగి
బంతు లాడినపగిది గుభాల్గుభాలు
నినదభయదార్భటులశతఘ్నిప్రయుక్త
తాళఫలసన్నిభాయసగోళతతులు. 58

సీ. గంధాశ్మనికరదుర్గంధధూమస్తోమ
సంఛాదితాఖిలాశాచయంబు
బహుళశతఘ్నిగుభాల్గుభారభటికా
బధిరీకృతేంద్రసభాతలంబు
కేతనాతతమరుద్వ్రాతఝాంకరణప్ర
కంపితసకలలోకవ్రజంబు
భేరికాధ్వానాదభీతావనీధరా
గ్రస్థలస్థాయి మృగప్రకాండ
తే. మశ్వఖురకోటిఘట్టనాయాసచకిత
ధరణిధరణాత్తమాత్రభూత్కరణభగ్న
మానశేషాహిరాట్ఫణామండలంబు
తొలుఫిరంగులజగడంబుకలన నిలిచె. 59

శా. జెట్టిం జీమలుబట్టిన ట్లపుడు నిశ్రేణుల్ శిరస్త్రాణముల్
కట్టుం గోలలు పాఱచిప్పలుసురంగంపుం సుతారుల్ జురా
తొట్టుల్ కుంజరపుంజముల్ మడుపుఁగత్తుల్ మొత్తమై రాగడీ
జిట్టుం జిట్టున లగ్గకెక్కుటకునై చేరె న్బలస్తోమముల్. 60

మ. రణఘాటీలును దంధమాలు గడిమోర్చాలుం ఫిరంగీలు చి
క్కణమౌ సూరతుమందుగుండ్లు పొదులుం గాఢంబుగా
కోటచుట్టుమాత్రం బెడయాక యీకవిడిన ట్లంతంతకుం
డాసి రాఁ, గణఁకం గాంచి తదంతరస్థభటసంఘాతంబు
నిర్భీతమై. 61

ఉ. వచ్చెను హద్దు తప్పి బలవర్గ మనర్గళవిక్రమోద్ధతిం
హెచ్చియగడ్త డాసి యని హెచ్చరికం గడిమన్నెవీరుతో
నొచ్చము మాని తెల్పనపు డుక్కున హాయని సన్న కొల్పి

మీా, యిచ్చకు వచ్చినట్టు లేక నేయుఁ డనె జ్జనపాలమాళి
యున్. 62

తే. సంధి పొసఁగమి నిట్టి దుస్సంధి గూడె
నింకఁ బోదని యొండొరు లెచ్చరింపు
కొనుచు బురుజులఁ దగు ఫిరంగులన గాదు
కొలుప సాగిరి వేనవే ల్గుములు గూడి. 63

చ. చొరఁబడి వచ్చువారి గుఱిఁ జూచుచుఁ గొంకక జేరుగళ్ల
లో,నురువడి వంచిపట్టి యెడ యూదక పై నెలగోలురగ్గడీ
యురువడి వెంబడి న్నిలిచి యోర్చుచు నేయఁగ మూఁగి
పెల్లుగాఁ,బరువడి నొక్కపెట్టునఁ దుపాకులు ఢాముఢమీా
ఢమీాలునన్. 64

శా. వాసిం బేర్కొను రంగరాడ్జనుదవ్యాసంగము ల్గాని యీా
మూసాబూసి ముఖాహితాననవాంభోజాతగంధగ్రహే
చ్ఛాసంరంభనిగుంభితారవములై చంచద్గతి న్వచ్చు భృం
గీసంఘుంబు లనంగ వార్చెను దుపాకీగుండ్లు రివ్రివ్వునన్.

సీ. కోటపేరిటిశక్తి గ్రుడ్లెత్తగావింపఁ
బోరిఁబోరి రాలునిప్పులో యనంగ
రణదుర్గమీాద సీరంధ్రంబుగాఁ జల్ల
రాజిల్లు నాచార లాజ లనఁగ
గడిదుర్గ మనియెడి కాలాహి గ్రక్కిన
క్ష్వేడిమివిసంపుగుళిక లనఁగ
రంగరాయకుమారరమణాభ్రమునఁ బుట్టి
దొరఁగెడు పిడుగుకుక్కుతునక లనఁగ

తే. లెక్క కెక్కుడుగాఁ దూగు రేకలాలు
గుంటికోపులు జబరుజంగులు ఫిరంగు
లొక్క మొగి గాతు గావింప నుక్కు మెఱసె
గుండ్లగుంపులు జడివాన గురిసినట్లు. 66

క. ఇరువాగుదొరలదళములు
మొఱసె నగారాలు మేరుముఖపర్వతముల్
దురమున కొండొరు దారసి
యురువడి ఢీఢిక్కులాడు నొఱపునఁ దఱుచై. 67

శా. భేరీభాంకరణంబులుం గరిఘటాబృందిష్ఠఘీంకారముల్
ఘోరాటోపవిజృంభితారిజనతాకోదండటంకారముల్
వీరవ్రాతభయంకరారభటిమద్విఖ్యాతహుంకారముల్
నీరంధ్రంబులుగాఁగ రెండుదెసలన్ నిండెన్ బ్రచండోద్ధతిన్.

మ. తమప్రాణంబులు వైరికోటులును దత్ప్రాణప్రతానంబులుం
దమకుం గైకొనకుండ మార్పులకు నై దార్కొన్న యా
యోధనో, ద్యమలీలావసరంబునం దెగర నేయం దోఁచు
పిష్టాతక,క్రమమై వైచె ధరారజంబు హయరింఖాసంఘసం
ఘాతమై. 69

తే. అట్టియద్భుతరసదిదృక్షాతిశయము
చొక్కగ విమానతతు లెక్కి నిక్కినిక్కి
చూడసాగె వియచ్చరస్తోమ మప్పు
డభ్రమున నుండి తముఁ దాఁకు ననెడుభీతి. 70

తే. అంత నేనును గలహాశి నగుటఁ జేసి
కుతుక ముదయించి వచ్చి భారతరణంబు

నాఁడుగాఁ గూటిపేదనై నేఁటి కిందు
గంటి నని కుంచవిసరుచు నుంటి మింట. 71

మ. అపు డన్యోన్యజయాభిలాషలరణాహంకారహుంకారపూ
ర్వపరిస్ఫీతనిజప్రతాపకలనావైదగ్ధ్యముల్ మీఱఁ దో
రపుఁ గిన్కన్ రిపుకోటిబి ట్టదుర దుర్గస్థాయులుం గోట బో
ర్కి పడంగా యవనోగ్రసైన్యముఫిరంగీల్ గుప్పి రొక్కుమ్మడిన్.

మ. ఇరువాగుందళముల్ ఫిరంగులగముల్ హేరాళమై పర్వ ని
ట్లురువేగంబున నేయుగుం డ్లెగిరి యొండొంటి న్వడిం దాకి ని
ష్ఠురనిర్ఘోషముతోడమిన్నొరయుచున్ క్షోణిస్థలిన్ వ్రాలి క్ర
చ్చఱ పాతాళతలంబు ముట్టనరిగెన్ సంగ్రామరంగంబునన్.

మ. గజముల్ ఘోటకముల్ బడల్పడిచనంగా వారువప్రం బోగిన్
రజమై కుప్పలు గూడి రాలి పడ సంరంభంబుచే వీరలున్
భుజగర్వం బనివార్యమై పొదలఁగాఁ బోరాడి రమ్మన్నెరా
డ్ధ్వజినుల్ మ్లేచ్ఛభటుల్ పరస్పరజయాధ్యాసీనభావంబునన్.

శా. ఈలామండనముల్ జటిల్పడ జజాయీ లేకలాలున్ ఫిరం
గీలున్ రువ్వినగుండ్ల పెన్పొగలు నింగిం గ్రమ్మె నిమ్మై తమో
జాలంబుల్ సమరాంగణంబు మెఱసెం జాలంగ పీనుంగు పెం
పైలూనాకృతిఁ గాంచె బొబ్బిలిగడీయాలంబు సోలింపుచున్.

మ. పరుషాంభోధరమండలం బురువడిం బ్రస్ఫీతగర్జాసము,త్క
రమై క్రాలు మహాశనిప్రతతి నాఁ గారామసింగీల ఘో,రర
వం బొల్కెడు వేడిగుం డ్లురల హోరాహోరిగాఁ బోరిరి, ట్లి
రువాగుం దొర లంత భీతికరమై యేపారె నాలం బొగిన్.

చ. బలముల నెచ్చరింపుచుఁ దుపాకులమూఁకలు దంధమాలు
ని,ట్టలముగ మోరిజా ల్బురుజు డాయఁ గిలార్పుచు లాడు

మ. మనలాడూచెరలాడు సైన్యములతో మాద్యద్గతిఁ గోడఁ గై
కొనఁ దా లగ్గకుఁ దూగె నంచు విని యత్యుద్రాత్మవర్గంబు నె
క్కొనఁగా రాజవతంసుఁ డుద్ధతులముల్కుం గారునిస్సాణని
స్వనవిస్ఫోటితదిక్ప్రఘాణు లగుచున్ సన్నద్ధులై తోడ్పడన్.

మ. తనకుం బాసట గాఁగ నిల్చిన భుజాదర్పాధికప్రాణులన్
ఘనులన్ వారలఁ గాంచి కయ్యమునకుం గాల్ద్రివ్వుచున్
బిచ్చలించిన తోడ్పాటున కుబ్బి బొబ్బిలిగడీఁ జేకొందు నే
నిప్పు డంచును లాడూతనదోఃప్రసంగగరిమల్ శూరుల్
వితర్కింపఁగన్. 84

చ. గజఘరజంగు పెంపున నికామతరత్వరఁ గొల్చుచుం జమూ
వ్రజముల నూలు కొల్పి పురి వాయక యుండ మఱల్చి
కొంచు భూరజము మఱుంగుగా నుఱక రౌతులబాసటఁ
దూఁగి డాసె లాడజినము నెత్తి నత్తమిల నత్తమికందఱుఁ
దన్నుఁ జూడఁగన్. 85

శా. మూసాబూసియురాజు నాశ్వికబలంబుల్ ఫారసీకాగ్రణుల్
లాసూదొట్టిఫరాసుమండలము కిల్లా బెగ్గటిల్లంగ ధా
రాసంపాతము గాఁగ నొక్కమొగి గర్ణాలుం దుపాకీలు సం
త్రాసం బానఁగ గుప్పి రెల్లెడల నీరంధ్రంబుగా నత్తఱిన్.

వ. ఇట్లురువడింపుచు లాడూఖానుండునుం దనయిరుగెలం
కుల నుఱక మొఱయు ఢక్కాహుడుక్కాపటహాత్మటభే
రీభాంకారంబుఁ గరిఘటాఘీంకారంబులుఁ బ్రమత్తరా
హుత్తప్రకాండ కుండలితకోదండ మౌర్వీటంకారంబులుఁ
బదాతిజనహుంకారంబులు బిట్టుఱికి జెట్టిమగలలో నొం
డొరులం బిలిచికొను నెలుంగుల కలకలంబులుఁ దుములం

బులుగా బురుజులపై నుండి వాౢిలు లోహనాళప్రయుక్త
భయదాయకాగ్నేయమయఘుటికాపరంపరల తుంపరలకుఁ
జెదరక తురంగమఖురాహతధరాపరాగపటలంబు రోదసీ
కుహరంబు నిండ మెండుకొని నిశ్శ్రేణికానికాయాదిసాధ
నంబులతోఁ గిలార్చుచుం గదియబలు తెంచు నవసరంబున.

మ. పటహధ్వానవిఘూర్ణితాఖిలదిశాబ్రహ్మాండభాండంబుగాఁ
బటుసంరంభముతోడ బొబ్బిలిగడీపై నుండు జోదుల్ నిజో
ద్భటదోఃప్రాఁడిమిఁ జూచి మింట సురబృందంబుల్ వెరం
గంద నో, క్కట మ్రోయించిరి రామసింగులు ఫిరంగీల్
గుంటికోపు ల్వడిన్. 88

సీ. తోలుదొల్త బాడబజ్వాలనకణాలోల
ఖేలనల్ గల తుపాకీ లమర్చి
యావెన్క నుద్వేలదావపావకశిఖా
భీలంబు లగు జజాయీలు దీర్చి
యాపిఱుందయు గాంతయమదంష్ట్రికాచయో
త్తాలంబు లగు రేకలాలు నిలిపి
యాపిమ్మట నటద్విరూపాక్షఫాలాగ్ని
కీలలీనెడు ఫిరంగీలు నించి

తే. జబరుజంగులు బెనచి బిట్టుబుకనేయ
బదరికామలకామ్రజాంబవకపిత్థ
తాలకూష్మాండసన్నిభోత్తాళగోళ
జాల మయ మయ్యె యావనసైన్య మపుడు. 89

సీ. కత్తళమ్ములు చించి బత్తళమ్ములు ద్రుంచి
వెడఁదరొమ్ములు డుస్సి వెడలిపాఱి

కండలు తెమలించి గుండెలు గమలించి
    కండనగాయలు గాడిపాఱి
తలలు ముక్కలుజేసి దాడ లుక్కఱ డాసి
    మెదడు బైలురుకంగఁ బొదువఁ బాఱి
పీనులు వదలించి జానులు విదళించి
    తిత్తులు దిగదీయ హత్తిపాఱి
తే. పిక్క యంకిలి చంకిలి ప్రక్క డొక్క
మూపు వీ పనఁ గా ళ్లేలు ముక్కుఁ జెక్కు
కన్ను వె న్ననకుండఁ జీకాకుపఱచె
నుడుసుడులు గట్టి యగ్గుండ్లసోనవాన. 90

మ. కరియూధమ్ములు మొగ్గి బెగ్గిలెఁ దురంగశ్రేణిపై వ్రాలెఁ ద
త్తురగస్తోమము కాల్బలంబులపయిం దూలాడుచుం గూలెఁ
ద,త్త్వరపాదాతిచయంబు బాఱుగ గడితండంబుపై సోలెఁ
జెం,దిరపుం గొండలువోలె నెత్తు రొలుకన్ ధిక్కారముల్
మానుచున్. 91

వ. అది మఱియునుం గాక కాకోలకబళనారంభసమయ సంరం
భ విజృంభిత శాంభవ ఫాలఫలకవిలోకన జ్వలన కరాళాయ
మానకీలాకలాపంబులం బోనిశతఘ్నికాపరంపరలు వఱపి
నం దెఱపి యాక మంటలు గ్రక్కుచుం గ్రిక్కిఱిసి చుఱు
కుచుఱుక్కనం గాడిపాఱం బోఁడిమి చెడి పుడమిం గూలు
మాతంగంబులును మతంగజవ్రజంబుల తిరుగుడులం గుది
వడివడి దప్పి దప్పిగొని కుప్పలుగా నొఱగు తురంగంబు
లును దురంగమనిపాతవేగంబునం గొందలం బంది క్రిందం
బడి నలిగి బొందులు వదలు రాహుత్తులును రాతులనం

దడిం బడి కాలు చే యాడక వ్రాలు కాలుబలంబులును
బాదాతిజాలంబులు పలువలుకం బాఱినజజాయీగుండ్ల
తాఁకునం దేకువ సడలి వడి దరగి తొఱఁగు గడిదీసమూ
హంబులును రేకలా రాకరకు మైమఱువులు రువుల్లుగా
డుస్సి పాఱినం గాయంబులవెంబడిం బాఱు నెత్తురుటేరు
లం దేలియాడు యవనపుల్కసాదికళేబరంబులును దుపాకీ
ఢమాఢమీకారంబులకు నాకులం బంది డిందం బాఱి
కొఱప్రాణంబులతో విలవిలం గుదులుకొను రాజన్యమండ
లంబులును దండధరపురోన్ముఖులై యాత్మవర్గంబులం ద
లఁచి నెవ్వగలం బొగలు రజపుత్రవ్యూహంబులును
పరాసు లగు ఫరాసులును గాందిశీకు లగు ఫారసీకులును
శరణాగతవింధ్యపక్కణు లగు ధక్కణులును బలాయ
నాయత్తు లగు డలాయత్తులును నొగిలిన వీరభటులును
సాధ్వసస్వాంతు లగు సార్జంతులును నిగూఢప్రచారు
లగు మయూరులును నధిగతార్తప్రణాదు లగు సోలుదా
దులును విహ్వలితాకారు లగు సుబేదారులును దెగిన
కుత్తికలును జిమ్మనగ్రోవులం జిమ్మిన వడువున న్వేడలు రక్త
ధారాపూరంబులును వండం దఱిగినట్లుండు కండలకొండ
లును బ్రేవుల ప్రోవులును బిండిలిపిండు లైన గుండియలును
ఖండంబు లైన కాలఖండంబులును రజంబు లైన భుజం
బులును జెక్కుచెక్కై నడొక్కలును బరెవరె లైన పుఱె
యలును దుత్తునియ లైన మేనులును బగిలిన యురంబు
లును దుమ్ము లైన యమ్ములును లుంఠితంబు లైన కంఠంబు
లును దుండంబు లగు కోదండబులును నిసుము లైన యసి

ముసలంబులును సంజాతవినిపాతంబులగు కేతనంబులునుం గలిగి రౌద్రరసాతిరేకంబునకు సూచకంబై లులితకేశ జాలంబు శైవాలంబుగా గళితమణిభూషణమణివిసరం బిసుముగాఁ దేలి యాడు చిందంపుపరువు నురువుగా నడుగునఁ జేరిన మెదడు కర్దమంబుగా నంతరాంతరంబులం గనుపట్టు ప్రపదంబులు కూర్మంబులుగా ముక్తాహారవారంబులు జలవ్యాళంబులుగాఁ గరవాలచక్రంబులు నక్రంబులుగా నవిరళంబుగాఁ బ్రవహించుశోణితతరంగిణీగణంబులవలనం దలంపను విలోకింపను దరంబు గాక భీభత్సాత్మకంబై కుత్తుకబంటిగా నెత్తురులు గ్రోలి మొత్తంబులై నృత్తంబులు సలుపుచుం బాతరలాడు భేతాళంబులును గ్రొవ్వుముద్ద లుద్దవిడి దద్దయు దనివిదీఱ నారగించి గుఱ్ఱునం ద్రేచుపిశాచంబులును గండలు మెసఁగి కొటికలు గొఱికి కందనగాయలం గలిగిన చవులు వరికించి గుండియలు దిని పిండుఁగట్టి తాండవం బొనరించు భూతంబులును పీనుంగులై పడియున్న నేనుంగుల ఫాలంబులు గద్దియలుగాఁ గులంబు పెద్దల నాసీనులంజేసి కపాల పాత్రంబుల నతిహితంబు లగు లోహితజలంబులు దెచ్చి యర్ఘ్యపాద్యంబులం దేల్చి ఖేటకంబులు పళ్లెరంబులుపఱచి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జాదిపదార్థంబులువడ్డించిచుట్టంబులకు విందులువెట్టుఢాకినీలోకంబులును కుణపప్రతానంబుల పయింబడి యాంత్రంబు లురలం దిగిచి మెసఁగు సృగాల కంకగృధ్రంబులుం గలిగి భయానకంబునకు దానకం బై

దురవలోకనీయం బగుతత్సంగరం బభంగురభంగిం గను
పట్టె నయ్యవసరంబున. 92

శా. చెల్లాకుం జెదరైన సైన్యసమితిం జేఁ జాఁచి రావించి యా
కిల్లా లగ్గల కెక్కు టొక్క గణనా కేడించి పోరా దటం
చల్లాడూ మొదలైన జట్టిమగలయ్యాజిన్ విజృంభించుచున్
ఫల్లంబుల్ గొని గోడపైఁ దాడరి దోఃపాండిత్యముల్ జూ
పుచున్. 93

చ. బురుజుల నిచ్చెనల్ బెనఁచి భోరున నైతలు లంప తాలుభీ
కరగరిమన్ గిలార్చుచును గత్తులుఁ గేడెములుం గరంబులన్
శిరమునఁ జూచి పట్టి తనచేతికరామిడి మించునట్లుగాఁ
గరమరుదొప్పఁ జిల్లపరిగా నడిపించెను లాడు గోడకున్. 94

ఉ. తగ్గఘరాసుమండల ముదగ్రతమై బిరుదుల్ వచింపుచున్
లగ్గల కెక్కి రాబురుజులన్ దగు మన్నెకుమారసైన్యముల్
వెగ్గల మైన కోపమున వెన్కొనుచున్ నురుమాడు వీఁకచే
నగ్గలికన్ దుపాకులఁగిలార్చుచు నేయుచు రోయుచు న్వడిన్.

సీ. పొంగులు రాఁ గాగి పోరలు నూనియ ముంచి
గరిగెల వంచి యుక్కరగఁ జల్లు
జిగురుటంబలి వేడి దిగుపాఱజాఱగాఁ
గుండలకొలఁదిగాఁ గుమ్మరించి
వసియార్పు దారుయంత్రసముత్కరంబులు
మేను లుచ్చి చనంగ మీటివైచి
యొండొంటిఁ దోడుగా గుండియ లొదలల్
గుటి చేసి తెర్లించె నాగుండ్లు దొలిపి

తే. బిరుసులఁ దెరల్చి క్రొంబొగల్ గురియ నినుప
గొట్టములు రాల్చి మొద్దిటెగుములఁ గ్రుచ్చి
చిచ్చుబుడ్ల నగల్చి నిస్త్రింశతతులఁ
బొడిచి పడఁద్రోచి రాసేన కడిమిదొరఁగ. 96

ఉ. బాకుల మొద్దుటీటియల బల్లెములం జుఱకత్తులం గటా
రీకయి జారులం బొడిచి క్రేళ్లురుకం బడఁ ద్రోచి రేఁచి ఖి
ల్లాకరు దెంచు నయ్యవనులం దృటిమాత్రములోన నంత న
మ్మూఁకలలోనల్లాడు తనముఖ్యతఁ గొంచెము వచ్చెనంచొగిన్.

ఉ. కేడెము నెత్తి నుంచుకొని కేవలరౌద్రరసంబు పొంగి రాఁ
బ్రోడ యితం డనంగ నధిరోహిణి వెంబడిఁ బెళ్కు రాతులం
దోడుగ నెక్కి రాఁ దొణఁగె దుర్దరరోషవిఘూర్ణమానుఁడై
లాడుతుపాకిదెబ్బలఁ గలంకక కైదువఁ గేలఁ ద్రిప్పుచున్.

మ. తనదర్పం బిరువాగువారుగన నౌద్ధత్యంబునం బేర్చి ని
చ్చెన వెంటన్ బురుజెక్కు నప్పు డదె వచ్చెన్ వ్రేయుఁ డం
చొక్కగుం,డున వ్రేయం దలవ్రక్కలై చెదర లాడూఖా
నుఁ డల్లాన బీ యనుచుం బిల్లమిరంబు వైచెను గతాహం
కారుఁడై యుర్వికిన్. 99

సీ. దంభోళిధారావిదారితంబై డస్సి
యవనిపైఁ గూలు కులాద్రిపగిది
హర్యక్షఖరనఖరాంకురచ్ఛిన్నమై
తొరఁగెడు మత్తకుంజరముకరణి
వైయాఘ్రనిశితదంష్ట్రాయాసితంబయి
పొడ వణంగెడు నాలపోఁతుభంగి

శాతపరశ్వధాఘాతనిర్దళితమై
కడువడి నొరగు వృక్షంబుమాడ్కి-

తే. బురుజుపై నుండి వాలియు నిష్ఠురతరంపు
దెంచె నాగుంటితాఁకు నుదీర్ణమైన
నెత్తిచేఁ దూలి యిలఁ బడి నెత్తు రొలుక
లాడుఖానాఖ్యుఁ డూడఁ గలంగిరంత. 100

శా. హాహాక్రందననిస్వనాకులము భీత్యావేశసంత్యక్తచే
తోహంకారము విస్మృతప్రహరణస్తోమం బుదారస్పృహో
రాహుత్తాశ్వచయంబు విహ్వలితవీరవ్రాతముత్సారితో
త్సాహాందోళితరాజకంబు నగుచుం దత్సైన్య మార్తిం
గనెన్. 101

చ. పిడుగులు రాలినట్లు లతిభీషణవేగసముద్గమంబులై
పడియెడు లోహనాళముఖభాంకృతి మద్ఘుటికావరంపరల్
కడువడి మేను లుచ్చి చనఁగా వెర గాసిలి నిల్వరించుచో
ప్పుడరమి వీఁగి పాఱె యవనాధిపసైన్యము దైన్యమందుచున్.

చ. విశకలితాశ్వికావలియు విహ్వలితోరు చమూసమూహ
ముల్,భృశపరిధావమానకరిబృందముసై వెఱ పేది యిట్లు
క,ర్కశుఁ డగు లాడుపాటుఁ గని గాఢవిషాదమనస్కతం
జతు,ర్దిశలకుఁ బాఱు సైన్యసమితిం గని ధైర్యదశావశా
త్ములై. 103

చ. కనుకనిఁ బాఱు సైనికులఁ గ్రచ్చఱ హైదరుజంగు సాం
త్వన,ధ్వనులు నిగుడ్చుచుఁ బహువిధమ్ముల ర మ్మని క్రమ్మ
రించి త,ద్ఘనరథినీపరంపరకుఁ గాపులుగాఁ బురికొల్పి

కొండఱక్, మొసల నమర్చె లాసుముఖమూర్ఖఫరాసుల
శౌర్యరాసులన్. 104

మ. నిబిడక్రోధరసంబు జొబ్బటిల ధన్విలానుకుప్పీముఖుల్
శిబికావల్గితకాయులై నిజభుజాసివ్రాతరోచిచ్ఛటా
శబరీభూతదిశాదశాంతు లగుచున్ శౌర్యంబు దీపింప కో
టబురుంజుల్ గదియంగ డాసిరి గరిష్ఠం బైన వేగంబునన్.

తే. ఇత్తెఱంగునఁ బుదికొల్పి హెచ్చరింపఁ
గొత్తడములకు లగ్గ కెక్కుటకు నేగి
యాత్మవర్గంబుఁ దోడ్తోడ నరుగుదేర
మార్కొన గడంగెను ఫరాసుమండలంబు. 106

తే. ఇత్తెఱంగున గదియంగ నేగుదెంచి
తన్మహావప్రదుస్సాధ్యదార్ఢ్య మరసి
మొఱకులయ్యును నొచ్చెడివెఱవుదొట్టి
గరిమ దమలోన నొండొరుఁ గాంచికొనుచు. 107

ఉ. ఎక్కుడికయ్యపుం దమికి నేడ్తెర మార్కొనుటబ్బుపౌరుషం
బక్కట యెట్టులైన వెడయాసల గెల్తు మటంచు నిగ్గడీ
కెక్కఁ దలంచి కొండపయి కెక్కుపిపీలిక లట్లు ప్రాకుచో
నుక్కరవ్రాలుగుండ్లజడి నొక్కట రూపరకుండ వెట్లకో.

మ. అనుచుం గొండలమందు డెందములతో నాందోళనోద్వృ
త్తి గైకొనుచుం గొత్తల నప్పరాసులు ననేకుల్ ఖిన్నతం
జెంది ఖా,నుని నిందించి రితండెపో మనల నుస్మాలంబుగా
నొంప వచ్చిన దుశ్శీలుఁడు కారణంబ యని తచ్చేష్టావిధు
ల్ దల్పుచున్. 109

చ. రణధరణీతలంబుల ఫరాసు లజేయు లటంచు నెంతయుం
బ్రణుతి వహించి యుత్తఱి నపాకృతవిక్రము లన్న దుర్యశో
వ్రణము భరింప నోపమని వారలు గోడకు లగ్గ కెక్కఁ గా
రణమునఁ గాలు ప్రోలి కెదురం గమకించిరి చంచలాత్ములై.

ఉ. అప్పుడు పూసపాటికులజాగ్రణి రాజు ఫరాసువారి కిం
పొప్పఁగఁ దోడు వచ్చి సమరోచితకృత్యములైన యుద్ధతుల్
ముప్పిరిగాఁ గిలార్చి బలముల్ బురికొల్పి తుపాకి నాదుచే
నుప్పరవీధి బిట్టదుర నోహరిసాహరిగాఁ బెనంగఁగన్. 111

సీ. పొగబాణములగముల్ నిగుడింప గ్రమ్మెడు
ధూమంబు పెనుమొగుల్ దొంగలింప
నోరనెడలించిన తరవారుమిసమిస
ల్లోలుకాఱుమెఱుపుల చెలువుఁజూప
రామసింగులభీకరము లైన మ్రోఁతలు
యురువడియురుముల తెఱఁగునింప
బారుతుపాకుల మేరమీఱినగుండ్లు
వడగండ్లపాటున వడువు దెలుప
తే. వీను లానంగఁ దిగిచిన విండ్లపెంపు
లింద్రధనురాకృతిస్ఫూర్తి నీనడింప
వాడివాలంపుఁదుంపరవానగురిసె
రామరాజన్యసైన్యధారాధరంబు. 112

ఉ. దానికి వన్నె వెట్టినవిధమ్మున దర్ప మెలర్పఁగా శత్రుఘ్నని
చయంబు రంజకము నించుట యేయుట కన్న ప్రాల్చినం
తైన యెడంబుఁ జూపక రయంబడిగి రీతిపులాములాసుమ
ర్తేనుముఖుల్ ఫరాసులడరించిరియార్చి గుభాల్గుభాలునన్.

ఉ. చూపఱ కిట్టిబెట్టిదముఁ జూపు ఫిరంగులతాఁకులన్ గడీ
రూపఱకుండునే యని నిరూఢముగా మదిఁ దోఁచనయ్యె న
ట్లాపటువేగదర్పితమహాధ్వనికి న్వెఱఁ గంది నిండి తా
రాపథమధ్యసీమ నమరప్రకరంబు కరంబు మొత్తమై. 114

ఉ. ఒండొరు లెచ్చరించుకొని యుక్కున గోడకు డాయ నేగి రు
ద్దండతమై ఫరాసులును ధాత్రిపసైన్యము లొక్కపెట్టునన్
గొండకు నేడ్తెఱన్ గదియు గోత్రపహాళిఁ దెఱంగున న్వియ
న్మండలిఁ బీట లెత్తు గరిమన్ మొరయించురణానకార్భటిన్.

చ. బురుజులవెంట నిచ్చెనలు పూనిచి చీమలు వ్రాకినట్టు లు
ద్ధురగతి నెక్క రమ్మగలు దుర్వహగర్వహృతిప్రచండని
ష్ఠురతరలోహనాళముఖశుంభదురుస్వననిస్సరన్మహా
త్తరఘుటికానికాయపరితఃపతనంబున కళ్కుపూనకన్.116

ఉ. అంతట రంగరాయవసుధాపతిచంద్రుని వీరయోధుల
భ్రాంతసమున్నతిం జెలఁగునట్టిబురుంజులమీఁద నుండి ది
గ్దంతిచయశ్రవఃపుటవిదారణకారణదారుణాయసా
త్యంతవిశాలనాళగళితామితగోళము లార్చి రుప్పినన్.117

సీ. వడివాఁట్ల కెక్కి వెన్నడితాఁకు రేకలా
లగ్గలం బైనచో డిగ్గ నుఱికి
బెదరక పైనెక్కి బెడిదంపు టడిదంపు
పోటుల బెగడొంది పుడమిఁ గూలి
సాబాలు మిడిమించి సాగిరానురవడి
క్రొవ్వాడి కైదువుల్ గ్రుచ్చ డుల్లి
కోటకొమ్మలు డాయఁ గుఱుచయీఁటెలనూటి
పడఁద్రోయఁ జదికిలపాటుఁ గాంచి

తే. రక్తధారపరంపరాసిక్తమైన
ధరణినరుణితకాయులై పరిణమించి
పొరలుచుండియుఁ గ్రమ్మఱ నురువడించి
లగ్గలకు దూగిరి ఫరాసు లగ్గలికల. 118

శా. వేలారుల్ పటుశౌర్యవిస్ఫురణచే వీఁకన్ గడీ కెక్కి రాఁ
గేలిం బెట్టుచు రేకలాజబరుజంగీరామసిం గీఫిరం
గీ లాక్కుమ్మడిఁ గ్రందుకో నురవడిం గిల్లాపయి న్బ్రేల్చువా
రాలంపుం గినుకం గిలార్చి ఘనలక్ష్యస్ఫూర్తి బైల్వెల్లినన్.

శా. అంగాంగంబుల వ్రయ్య నుక్కరిపుళిందానీకినీశ్రేణిత
ద్రంగల్లోహవిశాలనాళనిగళద్రాఘిష్ఠగోళావళిన్
భంగంబందుచు వ్రాలె నయ్యహిమరుగ్భానూష్మలంగ్రాఁగిఖ
ట్వాంగశ్రేణుల రాలు మత్కుణగణవ్యాపార మేపారఁగన్.

మ. డిగి లీలాసుముఖు ల్ఫరాసుదొర లుడ్డీనాభియానోత్పత
త్ఖగవేగంబున గోడపై కెగరి రాకల్పాంతవేళానట
న్మృగభృచ్ఛేఖరశూలసన్నిభములౌ నిస్త్రింశముల్డుస్సి యా
పగఱం దాఁకి ఘుసుక్కునం బొడిచి చంపం గూలి రుర్వీస్థ
లిన్. 121

చ. ఉరువడి నోహటించి నిజయోధవరు ల్పరవాహినీసము
త్కరముల నీటెపోటులను గైదువపోటుల గుండ్ల యేటులం
బరిపరులై పడం జదుపుపాటవము ల్గనుఁగొంచు రంగభూ
వరతిలకంబు మెచ్చెఁ బెఱవారల ధైర్యవిజృంభణోద్ధతుల్.

చ. అరిమురిరావువంశమణి యక్కజమంద ఫరాసువారిఁ గొం
దఱ బురుజెక్కి పాలకిపదస్థుల దన్నియు దొమ్మిపేరు నా
బరఁగిన జోదుల న్మెఱుఁగుపారినకత్తుల నోదివంపఁగాఁ

గఱుకుకఱుక్కున న్నరికి గండలు జేసిరి పద్మనాయకుల్.

చ. ఎడయిడ కయ్యుసిళ్లు తెర యెత్తినచాడ్పున నగ్గి చాయకు
న్మిడుతలు వోలిమెక్కి మిడిమించుచు మాయిశిఫాయిగుం
పు న్రగ్గడలఁ గిలార్చి నాదు దుముకత్తుల సాగుల చిప్పటీటె
లం,బొడిచి పడంగఁ ద్రోచిరి రిపుప్రతతు ల్వేరఁ గంది చూ
డఁగన్. 124

శా. శ్రీరామాస్త్రనికృత్తరావణశిరశ్శ్రేణీక్రియ న్రావురం
గారాయప్రభువీరయోధవరదోఃఖడ్గప్రహారంబులన్
ఘోరాకారతురుష్కసైనికులు చెక్కుంజెక్కు లావారు ప
ల్లాఱుఁ మార్గానువారు నై యరిది గ్రమ్మం బోరి రాగుబ్బఁ
గన్. 125

వ. మఱియు నిత్తెఱంగున నం బవరంబున కెదిరి యదరుగుండె
యుం బిక్క చెదురు లేక యగ్గడీఁపై గగ్గోలుపడ నడిచి
పొడిచి వైచినం గెడలుకొనుచు బిలుకుమార్పం దక్కిన
జోదు లెదురెక్కుచుం దనివినక యోల మాసగొనినవీకం
బెనంగువారును నై నయప్పద్మనాయకానీకినీప్రకరంబు లడి
దంబులం గ్రుచ్చియు గదాఘాతంబులఁ దెరలించియుఁ
గటారంబులఁ గ్రుమ్మియుఁ జిప్పయీటెలం జిమ్మియు లగ్గదిం
పులం బొంపిరివోవునట్లు వైవం జేవ సడలి యడలుచుం
బురివిచ్చివిస్రస్తశిరస్త్రాణంబులును విధ్వస్తకంకటంబులును
విశీర్ణతనుత్రాణంబులును విగళితకరవాలంబులును విదారి
తకోదండంబులును విభ్రష్టఖేటకంబులును విలుంఠితకంఠ
నాళంబులును విఖండితభుజాదండంబులును విచ్ఛిన్నఫాల
ఫలకంబులును విసున్నకర్ణపుటంబులును వినిపాతితకేతనం

క. తెప్పిరి లేచి బిరాలున
ముప్పిరిగొను కినుక విత్తు మోసులు చూపన్
దెప్పరపుదిటముఁ దాల్చుచు
కప్పిరశివసత్త్రిపోల్కె ఖానుం డంతన్. 131

వ. తత్కాలంబున. 132

సీ. బిరుదువక్కాణించి భిన్నిని వేనవే
త్రేజీలు గొలువ సిద్దిబిలాలు
సూరెల సమకట్టి బారుతుపాకుల
తండము ల్నడువ నుద్ధతులముల్కె
పాలకీ యిరువంక బలసి యీటెలవారు
పరపంజికొన పూసపాటిరాజు
డాసిరావుత్తులు డాల్తరవారులు
డుస్సిరాపీఠీని హస్సనల్లి

తే. ఛత్రపతిరామచందురుజానుఖాను
లాదిగాఁ గల్గుజోదు లంతంత నరుగ
నరుఁ గవియవచ్చు కురుబలోన్నతి వహించి
తురకదళకోటి లగ్గల కురువణించె. 133

తే. జలజబంధుండు దాఁ గర్మసాక్షి యయ్యు
దారుణము పుట్టఁగలదని తపనుఁ డగుచుఁ
జూడ నోపక తొలఁగె నాశోభ దొఱఁగి
చరమగిరిగహ్వరముఁ జేర నరిగె నపుడు. 134

తే. అరసి చూడ రజోరుణావరణదీని
నంటఁ గాఁ గూడ దనక లోలాత్ముఁ డగుచు
బగలు పద్మినిఁ గూడిన పాతకంబు

దివసమణి కప్రకాశతఁ దేకయున్నె. 135

చ. రణహతవీరయోధతను రక్తతరంగిణులం బరాంతరాం,గణ
ములు ముంచి పాఱె నన గాఢరుచిం బొలు పొందె యాత్ర
జ్యం,భణము వెలార్చుచుం గడుజపాకుసుమప్రతిమానశోణి
తా,గణితనవీనకాంతికలికాకలితమ్ములు సాంధ్యరాగముల్.

సీ. అరుణకంఖాణరింఖాఘాతమై మించు
నస్తగిరికరజోవ్యాప్తి యనఁగ
సమయవసంతము తమిరాలియవ్వని
సొబఁ గొందు చివురాకుజొంప మనఁగ
నినని వేశంబున కిడుప్రతీచీశైల
రక్తరాంకవకుటీరం బనంగ
రవిహారిత్వముఁ దాల్ప రహిఁ గొల్వ నేతెంచు
గరుడుని ఱెక్కల కళ యనంగ

తే. నపుడు మూర్తిత్రయీమయుఁ డైనలోక
బాంధవునిరాక కెదురేగు పశ్చిమాచ
లాశ్రమర్షికషాయవస్త్రాంశు వనఁగ
సంజకెంజాయ తారకాసరణిఁ బొదలె. 137

చ. కొలకొలఁ గూయుచుం గుములు గూడి కులాయగృహాం
గణంబులన్, మెలఁగెవిహంగమావళులుమిత్రశిలాతతియుం
గవోష్ణమై, చెలఁగె మరీచికాప్రభలు జీర్ణములై నిబిడాభివృ
ద్ధులుం, దొలఁగె మలీమసస్థితులతోఁ దులదూఁగె దిగంత
రంబులున్. 138

చ. దినమను పెండటాక మతితీవ్రగతిం దెగి కాలనీర మె
ల్లను జనఁగాఁ దదంతరవిలక్షితకోకనదంబు తూలి వ్రా

లినగతివ్రాలె హేళి కడలిం దదుదారసరోరుహోన్నమ
ద్ఘనతరభృంగసంఘములకై వడిఁ బెల్లగసెన్ తమచ్ఛటల్.

సీ. గగనతమాలవృక్షము తమోంబుదలీలఁ
బాలుపొంది పూచినపువ్వు లనఁగఁ
గటికచీఁకటిపేరికాళిందిలోపల
మొనలెత్తు వెలిదమ్మిమొగ్గ లనఁగ
స్వర్లోకమానులు సాంధ్యార్చనకు సేయు
గంగౌఘసైకతలింగము లన
భయదశతఘ్నికార్భటులకుఁ జదలేటి
నదటు నేచినయంచకొదమ లనఁగ

తే. ఘోరసమరస్థలీహతవీరవార
పరిణయావసరాప్సరోభామినీప్ర
కల్పితవితానకలితముక్తాగుళుచ్ఛ
బంక్తులనఁ దారకాతతుల్బలసె మింట. 140

మ. తమిసాయాహ్న విరోధిహేళిపయి సంధ్యారాగరక్తప్రవా
హముగాఁ బోరుచుఁ బట్టి యస్తగిరిదుర్గాంతంబున న్వైవఁ
ద,త్క్రిమ మాలించి వియోగచింత నతికార్శ్యం బొందు
చుం బద్మినీ, రమణీరత్నము నించు నూర్పు లనఁగా రాజి
ల్లెఁ గ్రొంజీకటుల్. 141

సీ. జంభారిపురిసరిద్దుంభనం బెదఁగోరి
వర్ధిల్లు యమునాప్రవాహ మనఁగ
గమకించి చక్రవాళము దాఁటి యుద్వృత్తిఁ
బొదలినతిమిరంపునది యనంగ
నస్పంద మగుచు మేరుస్పర్ధఁ బెరిగిన

గజ్జలాచలవలత్కాంతి యనఁగ
గగనలక్ష్మీతనూస్థగితమై నిబిడత
దులకించు పచ్చికస్తురి యనంగ
తే. దండధర గదాదండ వేదండ తుండ
నీల నీరద నీలిమ లాలితంబు
జారిణీజారసమ్మోదకారి యగుచు
నంధతమసంబు పర్వె రోదోంతరమున. 142

తే. అట్లు ఘోరాంధకారమాయావరణము
రణ మొనర్పఁగఁ దివురువారలకె కాక
యఖిలజనులకు నిమ్నోన్నతానభిజ్ఞ
తావిచారంబుఁ గలిపె నత్తఱి గణంగి. 143

ఉ. నెక్కొని కర్కశుం డయిననిష్ఠురపుందురకాతఁ డెంతయుఁ
వెక్కసమైన కోపమున వెన్కొని తమ్మొగి హెచ్చరింపఁగా
నెక్కొనుకోట నల్గడల నిక్కడ నక్కడ నాక తేకువం
గ్రిక్కిఱియంగఁ బాఱి పరికింపఁగ రానిబలం బసంఖ్యమై.
శా. దట్టంబై యపసవ్యసైన్యచయ ముద్ఘాటించుచు న్మించి తా
రిట్టట్టై కరదీపికాతతు లిలాయీలు న్మతాబా ల్గడీ
చుట్టు న్నిల్పిరి వేనవే ల్వేలమరాజోదు ల్రయాయత్తులై
లట్టా ల్గట్టిగఁ బట్టి బిట్టడచి రా రాహుత్తుల న్బొత్తిగాన్.
ఉ. వెన్నెల దీర్చి కాచినచవిం గడుచందురుజోతి వెల్లువల్
చె న్నెసలార విస్ఫురదసిప్రముఖప్రకరాదిసాధనా
భ్యున్నతి నొంచి చించి రిపుయోధతతిం బదివేవు రన్యమా
సన్నత లైకభాగవినిమగ్నులఁ జేసిరి మన్నెసైనికుల్. 146

తే. కోటచుట్టును బ్రతికోట గొలిపినట్లు

బిట్టులముఁ గాఁగఁ బీనుంగుఁ బెంట లయ్యె
నట్టులయ్యును బిరుతీక యవనబలము
లక్షలకొలంది పొదువుచు లగ్గ కెక్కె. 147

శా. అర్ణోరాశితరంగమండలభరన్యాయంబుగాఁ బైపయిన్
గర్ణాన్గండులు నిండి మెండుకొనుచున్ గాఢోద్ధతింబర్వినా
కీర్ణాంతర్గృహపంక్తి నంగడుల ముంగిళ్ల న్హజారంబులన్
నిర్ణిద్రంబుగఁ గోటలో రిపుభటానీకప్రయుక్తంబులై. 148

ఉ. అప్రతిమాభిమాననిధి యైన మహాగుణశాలి రావువం
శప్రభుమాళి యిబ్బల మసంఖ్యము దీని వధించు టెట్లు భీ
మప్రదరంబునం బిలుకుమారియు నోటమిలేక మించి యీ
వప్రము నిండఁబారె ననివారణమై యిఁక నిల్వ వోవునే.

ఉ. వేలకొలంది చచ్చుచును వీఁగుచు దక్కినవీరు లెక్కుచుం
బోలినకిక్కచే మిగులఁ బోరుచు నుండెద రిట్టిపట్టునన్
నాలుగువేలకాల్బలమునం దిట మూఁది యపారమైన యి
య్యాలమునన్జయించుటడియాననిజంబని తావితాకుఁడై.

సీ. తనతమ్ము నవనిభృద్ధైర్యమహాశౌర్యు
వేంగళరాయభూవిభుని నొకనిఁ
దనదుమామ నమేయదర్పదర్పాధీశు
చెలికాని వేంకటక్షితిపు నొకనిఁ
దనబాంధవుని రిపూత్కరవనీఘోరద
వాగ్ని దామర్లదమ్మన్న నొకనిఁ
దనసైనికాగ్రణి ననుపమదోర్వీర్యు
నినుగంటి నర్సావనీశు నొకనిఁ

తే. బిలిచి యసమానకక్షు యిబ్బలము పెంపు

తెంపు సైరింపరా దింకఁ దెగువ జేసి
మనల శుద్ధాంతకాంతా ప్రమాపణంబు
నెఱపి యభిమానధనమె మన్నింప లెస్స. 151

మ. బలవంతుం డగువైరిపైఁ దొడరిదోఃపాండిత్యముల్జూపిరే
విలసత్ఖ్యాతియు మానరక్షణము సద్వృత్తిం బ్రవర్తిల్లిరే
కులముం బెద్దలు మెచ్చికొంటయును గల్గున్నీఁద నాతారకా
జలజాతాప్తనిశాకరం బగు యశస్సంపత్తియుం బర్వెడిన్.

ఉ. మానము గాచుకోఁదలఁచుమానుషము ల్గలవారు పౌరుషే
యానకు భూషణంబుకుల మారడిఁ బుచ్చక సాహసించి నా
కీనిపుణప్రతాపధృతి యెన్నిక గావున నస్థిరంపుఁబ్రా
ణానకు డాగి శాశ్వతధనంబు యశం బది మాపుటొప్పునే.

చ. అనిబహుభంగులం దెలియ నాడినమీఁదటఁదత్సహోదరుం
డనియె విరోధిదుష్టమతి యైన దురాత్ముఁడు రాజు యావనా
వనిపతితద్వశుం డగుచు వర్తిలుఁ గావున వారి నోర్చుచిం
తనమును దాలదవ్వ లన తారసిలం గల దంచుఁ దెల్పితిన్.

క. వినవైరెతి రిట్టిహేతువు
జనియింపఁగ వలసె మనకు సాంఘూతికమై
మొనకొనియె మరణకాలం
బనుమానం బింక నేమి యనవుడు నంతన్. 155

క. చెలికానివంశసంభవు
నలఘుతరస్థైర్యు ననిచె నవరోధవధూ
కులకంఠనాళకృంతన
కలనాదారుణవితానకఠినత నెఱపన్. 156

తే. అతఁడు నభిమానరక్షణార్థప్రచార

దారుణాకారసాహసౌద్ధత్య మమర
నంతిపురి కేగ మొఱసె దిగంతరములు
ధరణి వడవడ వడఁకె భూతలము బెగడె. 157

తే. రాయమణి రాణితనకుమారాగ్రయాయి
నపుడు కొండొకదాదికి నప్పగించెఁ
గోట వెడలించి బ్రతికించుకొమ్మటంచు
నట్లు గావించె నద్దాయి యడలువోడమి. 158

తే. మఱియు నారాయమన్నినిమానవతియుఁ
బాణితలమున శాతకృపాణిఁ బూని
దానిచే మేను దొరఁగె మద్వైరివంశ
మకట నిర్వంశ మగుఁగాక యని శపించి. 159

తే. అపుడు పశుపక్షిమృగములు నవనిజనము
లభ్రవాణియు విస్మయం బందికొనుచు
నమ్మహావీరపత్నిశాపమ్మువలన
నట్ల కాఁగల దని కొనియాడి రంత. 160

క. ఘననిశితఖడ్గధారకా
మొనకొని చెలికానివంశమూర్ధన్యుఁడు పెం
పున వడివడి నంతఃపుర
వనితాజనతాతిచిత్రవధ విధి నడపెన్. 161

తే. తక్కఁగల యట్టి యభిమానధనులు వెలమ
లొక్కనూరిండ్లవా రనలోగ్రశస్త్రి
నిహతులై రంగనాశిశుసహితు లగుచుఁ
దద్విదారణ మెంతని తలఁపవచ్చు. 162

తే. దేవతిర్యఙ్మనుష్యులం దీవిధంబు

పెంపు గనలే దటంచు నిలింపులెల్ల
వెలమవర్ణంపుసాహసవిక్రమములు
భళిభళీ యని పొగడి రభ్రమున నుండి. 163

మ. అప్పు డాశాకరికర్ణకోటరపుటాహంకార నిర్వాపణా, నుప
మస్వానవిఘూర్ణమానపటహం బొక్కంట మ్రోయించి
రో, షపరీతం బగు మానసంబున ధరా జంభారి రంగ
క్షమా, ధిప రత్నంబు బురుంజు లెక్కిన విరోధిశ్రేణిపై
మార్కొనెన్. 164

శా. దివ్యాస్త్రప్రణిపాతనంబునకు నుద్విగ్నంబుఁ గైకోకప,ద్మ
వ్యూహం బభిమన్యుఁ డేత్తెర విభేదప్రౌఢిమై చొచ్చిన,ట్టవ్వా
జోద్ధతి నేకవీరుఁడయి ఘోరారాతివిభ్రాంతిశ,స్త్రవ్యాపా
రము చీరికిం గొనక యాశౌర్యాఢ్యుఁ డూలొ్కంటయున్.

ఉ. సింగపుఁబిల్ల బారిఁ బడి చిందరవందరలైన కొమ్ముటే
నుంగులుపోలె బెబ్బులిఁ గనుంగొని పారెడులేళ్లపోల్కినా
రంగనృపాలుధాటి కెదుర న్నిట నించుకయేని లేనిపే
ర్మిం గడుభీతి నొందియును మేటిమగల్తు రకల్మషోగ్రులై.

చ. పలువురుగూడి యొక్కమొగి బాణకృపాణపరంపరానము
జ్జ్వలతరచాకచక్యము దిశావలయంబుల కెక్క పాఱ నూ
ర్పులు నిగిడించుచుం జెలగి పోరికిఁ దార్కొనునంత వాలునుం
బలుకయుబూచిపట్టెనరపాలశిఖామణియాహటించుచున్.

చ. తరమిడ ప్రతాపదర్పితులుఁద ద్రిపుయోధుల నూచముట్టుఁగాఁ
గరములు పెందొడ ల్దలలు కంఠతలంబులు చెక్కుచెక్కుగా
నరకుచు దూగి పాఱ వడి నల్వురమువ్వుర హత్తికుత్తుక
ల్దరగెఁ జలంబు చేధుమికి లాఘవలంఘనలక్ష్యచాతురిన్.

వ. పరెవరలైన మేనుల నపారములై ప్రవహించుచుండ నె
త్తురు జడిసోన వెల్లువలు తూములు వెట్టినయట్లు వచ్చి పె
న్నురువులు గట్టిపాఱ యవను ల్వెగ డందుచు వీఁగి వచ్చియు
ద్ధురశరజాలము ల్వఱపి తుంచిరి రాయకరాగ్రఖడ్గమున్.

ఉ. ఉక్కున మిక్కుటంపుఁ దమి నొక్కట నుక్కుటలుంగుటీలె
కెం,పెక్కుఁ గనుంగవం దొరఁగు నింగిలపు వ్రజ ముప్పతిల్లఁ
గాఁ,గ్రక్కున బూచి పట్టి భుజగర్వసమున్నతు జానుఖాను
నిఁ, డొక్క యగల్ప వాఁ డవనిఁ ద్రెళ్లను రాయనికుంత
సంహతిన్. 170

మ. ఉదితక్రోధమునం బెనంగు నృపవర్యుం జూచి జంద్రాల్మహా,మ్మ
దుహాలుస్సేనుమయూరుదారుణరణోన్మాదంబునం డాసి యు
న్మదుఁడై యమ్మరిఁ బోసి రేఁచి తునిమె న్రావ న్వయోత్తంసు
చే, తిదృఢంబైననిశాతకుంతము హఠాద్వేగంబుచేనత్తఱిన్.

ఉ. రావుకులాగ్రగణ్యుఁడవురా భళిజోదువునీవె యంచు వీ,రా
వలి మెచ్చఁ గ్రచ్చఱ శరాసనముం గొని యంబుఁ గూర్చి నీ
చేవ యణంతుఁ జూడు మని శాతశరంబునఁ ద్రుంచె నిష్ఠురా
రావ మెలర్ప వానితల రౌతులు భీతిల జాతశౌర్యుఁడై. 172

చ. అది గని రోషరూషితహృదంతరుఁడై తరవారు దుస్సి దో
ర్మదము వెలార్చుచుం బిలుకుమార్చి ననేకులయోధవీరులం
గొందగొని సంకెల ల్గెడపుక్రొల్బులిపోలిక నీతఁ డింక నే
జడిపెద వీరినం చెదిరి సాహసశాలిబిలాలురాయనిన్. 173

తే. అట్లు చనుదెంచువాని దురాగ్రహాగ్ర
హాగ్రసితచిత్తు నతిమత్తు నప్రవర్గ్య
ఘోరరథినీయుతునిఁ జూచి యోరవీని

సాహసోత్సాహ మని కడు సరభసమున. 174

మ. చలముప్పొంగ నభంగసంగరకళాసంరంభియై యిట్లు మి
న్నులు ముట్ట న్గరులంటఁ దూపుగముల న్నో నేసి యే నేసి
యమ్ములకు మ్ముల్వాడి రొమ్ములెమ్ములగల న్మ న్నేసి యన్నేసి
మూఁ,ఱులుచే వెళ్లినపోటు లోటుగని తీరుఁ బాకు సారిం
చుచున్. 175

మ. అరివర్గంబులు జుట్టిముట్టి తనబాహాహంకృతిస్ఫూర్తిఁ జూ
పఱు లగ్గింప నిలింపకోటిచదలం బైపై నిరీక్షింపఁ ద
త్కరవాలమ్మున రంగరాయవసుధాకాంతుండఖండోద్ధతిఁ
శిరముం ద్రుంచెఁ గరీంద్ర మబ్జముబలెం శిద్దిబిలాల్ఖానునిన్.

వ. ఇట్లమ్మహీమండలాఖండలుం డుగ్రవేదండంబు శుండాదం
డంబునం గమలషండంబు డెమల్చినపగిది నిజభుజాగ్రజా
గ్రన్మండలాగ్రంబున నుదగ్రభంగిం గదిసి సవ్యాపసవ్య
ప్రచారంబులం జెలంగి సెలగి వైచుచుం బ్రచండగతి నఖం
డదోఃపాండిత్యంబు నెఱపునప్పు డుప్పరం బెగసి ఛత్రపతి
ప్రభృతిరజపుత్రవ్యూహంబును షుకురుల్లాదిసాదినికురుంబం
బులును బహుపదాతివిసరంబులుం బ్రసారిత కరవాల భిం
డివాల నిశిత విశిఖ జాల ప్రముఖ నిఖిల సాధనులై యా
యోధనంబున నయ్యశోధనుం బొదివి పదివేవు రేదు వెఱ
కినకరణిం గఱకుటంప జల్లుజల్లునం బయిం జల్లుటయు గా
యమ్ము గాయమ్ముల వఱ్ఱుగా నోనాటినం దొరఁగు శోణితా
సారంబు మేర మీఱం గుసుమితకింశుకాకారంబు పూని
యుం దిటంబు సడలక కొంతసేపటికిం బడలిక గ్రమ్మం గ్రమ్మ
ఱఁ జముదాడు వెఱికి జళిపించుచుం బ్రత్యాలీఢపాదస్థుం

డయి నిలిచి హుంకరించుచుం దఱముచుం గదిరివయిచు
చుం గొంతదడవు పోరి యనంతరంబ బలిమి దఱిగి మైసోలి
తొరఁగి మింటికెగయు తగరుజక్కోలికపోలికం బ్రద్యోత
మాన జ్యోతిర్మయస్వరూపమ్మున నమ్మహావీరపురుషమూర్తి
మూర్తిత్రయీమండలుం డగు మార్తాండునిమండలంబుఁ
జించుకొని యభ్యంచితప్రకారంబున నిద్దివిజపురి కరుగు
దెంచె నప్పుడు. 177

ఉ. అవ్వల నెట్టులుండెను దదాత్మజుఁ డాధరణీశుసోదరుం
డెవ్విధిఁ గానరై రి దుర మిట్టి విదారుణవృత్తిఁ బర్వుచో
నెవ్వగ మానె నిట్టికరణిం ధరణీజనకోటికాత్మనం
చవ్వెయిగండ్ల వేల్పడుగ నాలపుదిండ్ల యగార లిట్లనున్.

వ. అంత నగ్గడీదుర్గంబునందుఁ గ్రందుకొని యమందమంద
రాచల విఘూర్ణమానార్ణవమధ్య ప్రభూతభీతికర కాలకూ
టానలజ్వాలాభీలంబై దవానలావేశితకుత్కీలంబుచందంబు
నం గీలిలీలాకలాపం బపారంబై ప్రళయకాలానలంబై ప్రవ
ర్తితవై శ్వానరప్రతాపంబులం దిరస్కరించుచుఁ జిటచ్ఛిట
చటచ్ఛటార్భటీనిర్దళితదిక్కోటరం బగుచు నుద్దండ దండ
ధరమండలాగ్రంబులం బోని చండ జిహ్వామండలంబులు
పుండరీకప్రభవాండభాండంబు మండిపడం జేయ భూయః
ప్రకారంబున నిండికొనుచుం గండు మిగిలి యనేకప్రకార
విధ్వస్తస్త్రీబాలవృద్ధాది బహుప్రాణిలోకభీకరంబై తొంటి
కాలంబునాఁటి ఖాండవదహనంబుచందంబున నిర్ధూమ
ధామంబుగా మండం జొచ్చె నప్పు డుప్పరం బెగసి బురుంజు
లెక్కిన ఘరాసుమండలంబు లుద్దండ వేణుదండ మండలా

ఖర్వపర్వపటపటాత్కారంబు ఘోరంబై యనేకశతఘ్నీకా
నికాయనికామ భైరవారావశంక ననుకరింపం జంకు వోడ
మి పుడమికిం దిరుగ నుఱికి మహాద్భుతరసవిభుగ్నమానమా
నసులై గడీక నతిదూరంబునం దిరుగువారం బరువకట్టి
నిలిచి రాసమయంబున. 179

తే. దాది గొనిపోవు రంగరాట్తనయమణికి
నడ్డ మేతెంచికొని పోయి యవనపతికి
నప్పగించిరి తద్భటు లాదరమున
నతఁడు నబ్బాలు నతికరుణార్ద్రుఁ జేసి. 180

ఉ. ఆదొరసోదరుం డగు బలాఢ్యుఁడు వెంగలరాయమౌళి తా
హైదరుజంగులష్కరున కై నడవం దలఁచె న్యుగాంతవే
ళాదవపావకాకృతి నలంఘ్యపరాక్రమదర్పితాత్మసే
నాదృఢబాహుసాహస మనంతవికాసము నింపఁ దృప్తుఁడై.

ఉ. భాసురశౌర్యుఁ డాంధ్రకులపావనుఁ బాపనృపాలవర్యు ము
న్నే సమకొల్పె రంగధరణీధవమౌళి మదగ్రజుండు దు
శ్శాసను నోహటింపఁ దగు సాహసవంతుఁడు భీమసేనుఁ డే
కానడి సన్నవాఁ డనినకై వడి రాజు బలంబు డింపఁగన్. 182

ఉ. కావున నింక లష్కరుచి కాకుపడ న్జగడం బొనర్చుశే
చేవ యటంచు నెంచి నృపసింహ మఖండితరోషఘూర్ణమా
నావిలమానసుం డగుచు నాహవదోహళకాహళానకా,రా
వము మి న్నగల్ప నగరాజితగోపుర మెక్కి యుక్కునన్.

తే. ప్రకటబలుఁ డందు నిలిచి నాలుకలు గోరియు
నుగ్రతకుకకరోత్కటకోపమాన

మాననీయశతఘ్ని కామండలంబు
నాదుకొలిపించె లష్కరుమీఁదఁ బెనఁచి. 184

సీ. ఒకఫిరంగీగుండు నికటస్థలీవల
ద్బహుసామజములఁ గుప్పలుగఁ గూల్చె
నొకజజాయీవ్రేటు ప్రకటధాటీనట
ద్వరఘోటకములఁ జుప్పర మడంచె
నొకరేకలాదెబ్బ యుద్ధతారాతిరా
ట్పటకుటీరములకంబము లగల్చె
నొకతుపాకీతాఁకు సకలారిసైనిక
నికరాంగలతికల వికలపఱచె

తే. మాటుమఱుఁగున గుఱిఁ జూచి వేటకాండ్రు
మెకములఁ దెరల్చుచాడ్పున నొకట నొకట
లష్కరు చికాకుపడ నేయ లలి దొరంగి
రాజుశిబిరంబు లేచి దూరంబు దొలఁగె. 185

చ. అపు డుదయాద్రిమీఁదఁ గన నయ్యె సుధాంశుఁడు దచ్ఛ
తఘ్నికా, విపులరవార్భటు ల్దెలియు వేడ్క నధోభువనం
బున న్సరీ,నృపపతి లేచి పూర్వశిఖరీంద్రము పేరిటి పుట్ట నె
త్తున,చ్ఛపుఫణ మట్ల తత్కలిత శార్ఙ్గపదం బనఁ దోఁచు కం
దుతోన్. 186

క. నెలపొడిచెం జెంగలువలు
నలివిడిచెం జక్రవాకనయనోదకముల్
జలజలవిడిచె న్వెన్నెల
జిలజిలదిక్కులకు నొడిసెఁ జీఁకటు లెడసెన్. 187

వ. తదవసరంబున. 188

సీ. కదనరంగస్థలి కలియుగార్జునుఁ డన
నలరారు రావుచిన్నయ్యగారు
కాకర్లపూడివెంకటరామరాజాది
తేజోదివాకరుల్ రాజవరులు
యినుగంటివంశపావనులు ధర్మారాయ
నరసింహారాయభూనాథముఖులు
పరుషాభియాతిభీకరసాహసోద్ధత్య
బాహుశౌర్యులు కంది బండవార

తే. లాదిగాఁ గలశూరాగ్రయాయులెల్ల
బలసి యిరుదెస నడతేర నలఘుపటిమ
భర్గభార్గవవిక్రమపరిక్రమంబు
డంబు నెఱపంగ గదలి బీరంబు మెఱయ. 189

సీ. బిన్నినిఁ బఱతెంచు బిరుదు రాహుత్తుల
కత్తులతళతళ ల్క్రొక్కొనంగ
నిరుచక్కిగనుపట్టి యెలగోల్తుపాకుల
మూకలకలకలంబులు చెలంగ
బారుగా నిలిచిన పందీటిమొనగాండ్ర
కనుగాండ్రతనము భీకరత నెఱప
నురువడిఁ బఱతెంచు నొంటివస్తాదుల
ముస్తాదు లంతంత మురువుఁ జూప

తే. వెలమదొర లెంద ఱేని దోర్వీర్యకలనఁ
గలనఁ బిరుతీనిమగఁటము ల్దెలుప నుఱక

కఱకుదన మొప్ప నపుడు లష్కరున కెదుర
వెంగలనృపాలమణి కోటవెడలి నడచె. 190

ఉ. ఏనిక దోయిమీఁద నెనయించు డమారపుటోకు లాకసం
బానఁ బ్రభాసమానసముదార్భటిమద్భటకోటిసింహనా
దానకు దానకుంఠితమదద్విరదాకృతి గాంచి శత్రుసం
తానము భీతిలన్నడచి దార్కొనె వెంగళరావు లష్కరున్.

మ. అవనిం బెల్లుగఁ బద్మనాయకులు దృప్యద్వైరివర్గంబుపైఁ
గవియం దానును బద్మనాయకసమాఖ్యం బూని యిట్లుం
డుట, ఖ్యావె యంచు నృపచే మహోన్నతగజారూఢస్థితిం
బొల్చె నా,రవిబింబ ముదయాచలేంద్రశిఖరాగ్రం బెక్కె
శోణద్యుతిన్. 192

ఉ. దృప్తనిరోధియూథములతో నెదిరించుటకై చతుస్సహ
స్రాప్తబలంబుతో నెదిరి సాహసధుర్యుఁ డితండు జూడ సం
సప్తకకోటిపైఁ దొడర సాగిన క్రీడియె కానిచో సము
ద్దీప్తము లక్షపాయదళ దీని నెదుర్పఁగ నోర్ల కొప్పునే. 193

చ. అని యవనీజనంబులును నభ్రచరుల్వేరఁ గంది చూడము
న్మనుజనిశీకిమార్కొనుట ముఖ్యముగాఁ దలపోసి తూగునె
క్కొనుకినుక న్నిజాప్తభట ఘోరశరాగ్నులఁ జుట్టుముట్టి క్ర
క్కన రవళించుచుం దదధికారి పుళిందవని న్దహించుచున్.

చ. అతులితబాహువిక్రమసమగ్రత నిట్లరుదెంచు వెంగళ
క్షితిపుబలంబుమీఁద జినిసీపయి కాపు వసించు యోధసం
తతులు ధమాధమీనినదదర్పితభూరిశతఘ్నికప్రయో
ద్ధతి నిగిడింప నప్పుగఱఁ దాకి మగంటిమిచూపు తెంపునన్.

సీ. బహువీరభటవారకహాకహార్భటులకు
రణభేరికాఢాంవిరావములకుఁ
జటులతురంగహేషానిస్వనములకుఁ
గరిఘటాపటలఘీంకారములకు
రాహుత్తఖడధారాచకచ్చకలకుఁ
గోదండశింజినీనాదములకుఁ
గెరలి మ్రోఁగెడు తుపాకీఢాంఢమీలకు
రహాఫిరంగీగుండ్ల రాకడలకు

తే. దిటము చెదరక బెదరక యడరుదొట్టి
కిట్టిలముగాక జినిసీని జుట్టుముట్టి
కుప్పికుప్లాముమొదలుగా నొప్పువారిఁ
దదధికారులఁ జంపిరి దర్ప మెసఁగ. 196

తే. అప్పటిరణంబునందైన నొప్పి దప్పు
లెన్న నిరువాగునందు న న్నిన్నియనక
జరిగె నభిమన్యుయుద్ధావసరసముద్ధ
వీరరససంహతానేకవీరసరణి. 197

చ. కదన మపారమై పఱచెఁ గత్తులు గత్తులు నీటె లీటియల్
గదియ నెకాయెకిం బడి చెకాచెకలై తునియంగ నొండొ
రుల్, చెదరక గ్రమ్మి నెత్తురులు చిమ్ముకరమ్మున జొత్తుపావలై
చిదురుపలై ధరం దొఱగి చెయ్యిలు దక్కి భయంబు నిం
పుచున్. 198

మ. అమరుల్దానవులు న్సరోషకలనాహంకారులై తారసిల్లి ము
దం బుచ్చి చనం బెనంగునటు లోలిం దాఁకి యన్యోన్యఖ

డ్గముఖాఘాతముల న్నిరశ్చరణవక్షఃకంఠము ల్వ్రిస్సి తుత్తు
ముౕరై రయ్యిరువాగువార లపు డాదోర్నామ్ని యుద్ధంబునన్.

సీ. ఈటె లీటెలఁ జుట్టి యెగచి కఠారము
లొౖఱకి పేరురముల విరియఁ గ్రుమ్మి
తరవారు తరవారు నొఱసి మిణుంగురు
లురియంగ జబ్బల కుఱికి నరికి
బల్లెము ల్బల్లేలఁ బాపి చంకిలి డాసి
యలుగక డంబాన నంటఁ గ్రుచ్చి
కత్తికత్తి నగల్చి తుత్తునైౖరాల
విసరి యొండొరులఁ గసి మసంగి

తే. గుండియ ల్వ్రీల నేజాల గొలఁది గ్రుద్ది
పేృవు లురులంగ సాదుల జావఁ బొడిచి
పోటుదోటొనిబిరుసునఁ బోరి రిట్టు
లుభయసైనికయోధు లాయోధనమున. 200

చ. కణఁగి పరస్పరంబు సెలకట్టకపోరుడు ఘోరయుద్ధ మా
ఫణిపతికి న్వచస్పతికి భారతికి న్వశిపోవ దెంతయుౕ
గణుతి యొనర్ప నై నది గన్గొనఁ జొప్పడు తొంటి రామరా
వణు లరణంబుఁ గన్నఁ గురుపాండవయుద్ధముఁ గన్న మిన్ననై.

వ. మఱియు నవ్వీరపుంగవుం డగు వెంగళరాయధరాపురంద
రుని బలంబులు భుజాస్ఫాలనంబులు సలుపుచుం బలంబున
నావిష్కృతక్రోధరసాధీనులయి ముష్కరతురుష్కధాను
ష్కానీకినీనికాయంబుఁ బొదివి హతప్రత్యాహతంబులు
గాఁ బోరిపోరి యితరేతరకరవాలధారానిపాతంబును బర
స్పరకఠారికావిపాటనంబును నన్యోన్యకుంతనికృంతనంబును

మిథఃకర్కశగదావిదారితశారీరావయవంబునుం గావించు
చుం బిరుతివియక ఖడ్గాఖడ్గియుం గుంతాకుంతియుం గచాక
చియును బాహాబాహియునుంగా సంకులాహవం బతి
భయావహం బయి పరఁగం బ్రవర్తిల్లు నప్పుడు. 202

క. ఒకధూము రేఁగి లష్కరు
పికపికలై తుములరణము పెంపున నన్యో
న్యకరాసిసంహతులచే
వికలతఁ గని రొరులు తమరు వీ రనుకొనకన్. 203

సీ. సంకెల ల్దెగ నూడ్చి సాధ్వసావిలములై
బెగడొంది పఱచు స్తంబేరములును
గట్టుత్రాళ్ల్గలించి కళ్లేల కాఁగక
భీతిల్లి పరువెత్తు వీతితతులు
తరవార్లు మఱచి కత్తళములు జీరాడ
నూడనిఁబాడు రావుత్తవరులు
దండుకల్లిల్లిచే నొండొండుగానక
కానకై జరగెడు కాల్బలంబు

తే. లాయురవశిష్టులై తారుగాయగాండ్రు
జీవితాశలు వదలి భుజించుకొనుచు
నొరలు బిబ్బీలు నగుచు లష్కరు చలించె
మందరోన్మథితాంభోధిచంద మొంది. 204

చ. అపుడు నబాబుదుర్గమతమాద్భుతశౌర్యపరాంగవేంగళా
ధిపభటనిర్ణిరోధసముదీర్ణపరాక్రమదీర్ణనై జయూం
ధపగతదైన్య మారసి నితాంతసమాకులచిత్తవృత్తియై, నృ
పవరుఁ బూసపాటికులునిం గని యి ట్లనియె నర్మియమ్మునన్.

ఉ. వెంగళరాయఁ డెంత రణవీరుఁడొ కాని నితాంతవిక్రమా
భంగురశక్రసూతియయి భాసిలుచు న్మదుదగ్రసర్వసే,నాం
గములెల్ల తుళ్లడచె నాతని యాహవకేళి కిప్పు డే,న్నం
గఁ ద్రిగర్తసైన్యము లనం గనుపట్టెడు నిబ్బలావళుల్.

క. రేచెర్లగోత్రసంభవు
లై చెన్నగు వెలమవారి యభినవశౌర్య
ప్రాచుర్యబలముఁబోలిన
దేచాయం జూడ మవని హిందువులందున్. 207

సీ. మేకములనడుము చించుకవచ్చు బెబ్బులి
పోలికె బొబ్బిలిపురినృపాలుఁ
డుడివోని కినుకచేఁ దొడరి యీశిబిరంబు
నడిబారు చొచ్చి వెన్నడినవారు
ఘోరదావాగ్నిచే నీరసారణ్యంబు
బొడ వడంగుడునట్లు కడిమిదొరఁగి
చనిరె నస్మత్సేనసంగ్రామరంగంబు
పీనుంగుపెంటయై పేర్చె నింక

తే. నేమిసేయంగ నోపుదు నేర్పరించి
వీరు నెవ్వాని నొడఁగూర్తు వీరినోర్వ
మున్నె సేనాధిపతులెల్లఁ జన్నవార
లంతకునియింటి కంతంత నతిథు లగుచు. 208

తే. వారు స్త్రీబాలవృద్ధసంహారఘోర
దారుణవిపత్తి కోడఁబడి బారుకట్టి
మరణమున కెత్తివచ్చు నమ్మానధనులు
బహుజనహతంబు సేయరే భండనమున. 209

తే. రావువారల యుగ్రశౌర్యప్రసంగ
మది యమానుష మని వింటి మ ట్లెటింగి
నీదురాలోచనాసముత్పాదనమునఁ
గానలే నైతి నిటువంటిహాని యగుట. 210

మ. తెగి వంచించినఁ గార్యహాని యగు నీతీవ్రప్రతాపంబు గా
నఁగ నే మీఁదటఁ దద్బలప్రథితజన్యప్రౌఢితో నుండి రా
వగ సాధించుట కీవు సైన్యపతివై బాహాబలోద్వృత్తి చూ
పిగురుత్వంబు వహింపు మింక యనినన్ భీతిల్లి రాజోర్వునన్.

క. విధివో మినట్ల యగు నని
పృథురభసం బొప్పఁ దురగభీషణహేషా
విధురితదిఙ్ముఖుఁ డగుచుం
బ్రధనమునకు నరుగుదెంచి పార్థివుఁ డలుకన్. 212

మ. భుజగక్రూరశరాసవల్లరికరాంభోజంబునం గీలుకొ
ల్పి జిరాగుఱ్ఱపుఘోఁజుతోడ నతఁడుం బెల్లార్చి కాకర్లపూ
డి జగన్నాథధరాధినాథు లగు రాడ్వేదండము ల్పుట్టి రా
నిజదోశ్శౌర్యము చూపఱు ల్మిగులమన్నింపంగ నత్యుద్ధతిన్.

తే. నడచె వెంగలరావుసైన్యంబుమీఁదఁ
దనభుజాదండమండితధనురఖండ
చండమౌర్వీనినాద ముద్దండ మగుచు
సకలదిక్కాండజనములఁ జెవుడు పఱప. 214

చ. పరుషపరాక్రమాభినవభార్గవమూర్తికి వెంగళక్షమా
వరున కెదుర్ప లేననియొ వారక తాండ్రకులీనుహేతిశాం
కరికసుభిక్షు సేయనగు కాంక్షనొ నెమ్మదిలో జనించె న
త్యురతరమై పలాయనపుయోజన యాజననాథమౌళికిన్.

శా. ఆరాజన్యుని పౌఁజుపైఁ బ్రళయరౌద్రాకారుఁడై పేర్చుచున్
వీరగ్రామణి రావువంశమణిదోర్వీర్యాధరీభూతనా
నారాతిం జెలికానివంశజుని నన్యాసాధ్యుదమ్మన్ననున్
ధీరస్వాంతుల కందిబండకులులం దీకొల్పె నుద్వేగుఁడై.

శా. వారు న్ఘోరశరాసపల్లరుల నిస్వానంబు లభ్రిపగా
నీరేజాంతరధార్తరాష్ట్రభయకృన్నీరంధ్రమంద్రధ్వనిన్
మీఱ న్రాజవతంసుసైనికులపై మేకొంటయుం దచ్ఛమూ
వారంబు ల్పురికొల్పి డాసి రతిదుర్వారాసిధారారుచిన్.

మ. పులులుం గ్రొల్పులులుం గరు ల్కరులునున్ భూమీధ్రి
ము ల్భూధరం,బులు నంభోనిధులం బుధు ల్గదియు చొప్పా
లెల్పుచున్ రాచబి,డ్డలునుం వెల్మదొర ల్దురమ్మునకు నొడ్డా
రించి క్రొవ్వాఁడి బా,కులతో గ్రుమ్మెసలాడ సాగి రలుకన్
గోవిందశబ్దార్భటిన్. 218

సీ. కరికాండతుండద్రుఘనతాడనంబుల
వకవకలై కృకాటికలు పగుల
భీకరకరవాలభిండివాలాదుల
దాఁకుల నొగిలి కంధరము లగలఁ
బరిఘనిష్ఠురభూరిపరిఘాతనమ్ములఁ
దుండమ్ము లగుచుఁ బెందొడలు విఱుగఁ
బుంఖానుపుంఖప్రపూరితశరవృష్టి
నెమ్మోముఁ దమ్ములయెమ్మె చెఱుప

తే. నిరుపమానాహవోద్వేగనిర్నిరోధ
విక్రమక్రమనైపుణివినిహతాత్మ

పరచమూమండలముగాఁగ నురువడించి
యొండొరులఁ దాఁకి పెనఁగిరి గండుమెఱసి. 219

మ. హయరింఖాతతధూళిధూసరితమై యాగ్నేయయంత్రావళీ
రయనిర్యద్బహుధూమసంవళితమై రక్తాంబుధారాసము
చ్చయసంఛాదితమై ధనుర్విగళితాస్త్రధ్వస్తసేనాతనూ
భయదంబై కనుపట్టెఁ దత్సమరభూభాగంబు భీభత్సతన్.

సీ. శాక్తికప్రతతిపై శాక్తికానీకంబు
చక్రిహస్తులమీఁదఁ జక్రిధరులు
శస్త్రపాణులమీఁద నైస్త్రింశికావళుల్
నైస్త్రింశికులమీఁద నస్త్రధారు
లస్త్రధారులమీఁద నసిముసలాయుధు
లసిమౌసలికులపై నాశ్వికులును
నాశ్వికసమితిపై నలుకగౌంతికులును
గౌంతికవ్రజముపైఁ గావచికులు

తే. తూగి యిరులాగుదొరలతోఁ దొడరునపుడు
తుమురుతుమురును బొడిపొడి దుమ్ముదుమ్ము
నున్నినున్నియు నురుమునై చూడనయ్యెఁ
గదనరంగంబు నూర్పుడికళ్లమగుచు. 221

మ. మరణేచ్ఛారతిఁ బద్ధనాయకులధర్మవ్యక్తదోస్సారసం,గరు
లై రాచకులంబువారు సరిగాఁ గయ్యంబు వాటించుచోఁ
బరుపారాతితమస్సముద్ధతిహృతిబ్రజ్ఞాసరోజాప్తులై, యురు
సంరంభవిజృంభితాగ్రహముచే నొప్పారు వేంద్రంబునన్.

సీ. జగడంపుటంచుటేనుఁగులపై కుఱికి బి
ట్టురిమి తుండంబులు నరికినరికి

పందీలై లలుగంటిపార నుక్కున శిలే
బ క్తరుగుజ్జాలబసికిబసికి
వెన్నులు సరికట్టి విసిరి సిపాయీల
చిప్పయీ లెలఁ గ్రుచ్చి చిమ్మిచిమ్మి
కడిఖండములుగాఁగఁ గాల్వుర పేరెద
ల్చికిలీకతారులఁ జించిచించి
తే. యలుకమై సూర్యసోమవీథులు పడంగఁ
గొట్టి గోరించి లష్క రిట్టట్టుపఱచి
తూలితుండెంబు వాడుచు దురమునందు
విక్రమప్రౌఢి నెఱపిరి వెలమదొరలు.   223

మ. అరిరాజన్యపయోధి నిర్మథనదీక్షారంభసంరంభమం, దరు
లా వారలఁ గిట్టి నెత్తురు వసంతంపుం జడిం దోఁగఁగా
శరవర్షంబులు గప్పి రప్పు డలుకన్ క్షత్రాగ్రణు లార్పుకో
త్కరమార్వనినదంబు లంబునిధినాదంబు న్విడంబింపఁగన్.
మ. కరవాలమ్ము లొఱ ల్వెడల్చుకొని ఖడ్గాఖడ్గిగా నంత దా
మరదమ్మప్రభుఁ డాదియైన వెలమ ల్మత్తద్విపశ్రేణితా
మరపువ్వు న్గొలనుంబలెన్ గలనభీష్మప్రౌఢదోఃక్రీడ చూ
పి రొగిన్ నెత్తురు టేటివెల్లివరద ల్పెల్లింత లై పాఱఁగన్.
మ. అపు డన్యోన్యశరాసిభీషణరణవ్యాపారపారీణతన్
రిపులాటోపము లొప్పు రాచకొమరు ల్వెల్ల ల్బహుక్రోధ వై
రపరీతాత్ములునై పరస్పరహతిం బ్రాణాంతపర్యంతముం
జపలత్వంబు వహింప కిట్లు పెనఁగెన్ సంగ్రామరంగంబునన్.
తే. శోణితనదీపరంపర లూనుడనయ్యెఁ
దేలియాడెడు మత్తశుండాలజాల

చలదురుకళేబరముల నావలగమించు
మావటీల్కర్ణధారుల తీవిఁ దెలుప. 227

తే. అట్టిజగడంబుఁ బటిమభయంబుగొలుపు
టంతయు నెఱింగి బాసట యనిచెఁ దనదు
మూలబలముల నారాజముఖ్యుఁ గవియ
నపుడు హైదరుజంగు రయంబు మెఱయ. 228

ఉ. ఆదళమీఁద మార్కొని యహంకృతి మత్సరవాహినీసము
త్పాదితఘోరవీరరణపాండితి యోర్చుచుఁ జెండుబెండుగా
మోదిరి వెల్మవార లసి ముద్గర పట్టిస భిండివాల శూ
లాదుల సాదులం ద్రిజగదద్భుతశౌర్యరసంబు పెంపునన్.

శా. ఆదుస్సాధులు సాదు లప్పుడ యుతాశ్వాసాదితస్తోములై
మీఁదం జెందెడుబాణవర్షములచే మేను ల్సరంధ్రంబులై
ఛేదచ్ఛేదములై పడ న్నడఁచి కాశీసేతుపర్యంతభూ
ప్రాదుర్భూతయశోభిరాములగుచుఁ భాసిల్లి రాభూపతుల్.

క. శంకాతంకములేక ని
రంకుశగతి నడచి బలచయంబులతోడన్
వెంకయ్య మొదలు గలవీ
రాంకుల మైదొరగి చేరి రమరావతికిన్. 231

తే. వెంగళనృపాలమణియు నిజాంగలతిక
గాయములవట్టుగా మహోగ్రాజియందు
ఖానుసాహెబుఢేరాకు గదియ నడచి
చేర్చె నిల మేను ప్రాణావశిష్టుఁ డగుచు. 232

తే. లక్షదళమీఁద నాలువేల్దళముతోడ
కయ్యమున కెక్కుట సమానకక్ష యనుచు

నిర్వైరపడంగ వలువదు నవ్వుగాదు
దీపమింతైన గొలుపదే తిమిరహృతికి. 233

ఉ. ఆరణమధ్యసీమ హతులైన బలంబుల నిందు నందు వే
ర్వేర వచింప నేలపటువిక్రమధుర్యులు రావువారిలో
వారల రందరుఁ యవనవర్గములో గజరాజసంగతం
బై రహినొక్కలక్షపడిరందుల నొక్కొకరుండు దక్కఁగన్.

వ. అప్పు డయ్యవనశిబిరంబు గ్రందుకొని. 235

సీ. వాజిశాలలు రిక్తవాహంబు లగుటయు
నదరురాహుత్తుల రొదలుకతన
నాలానములవారణావలిఁ గానని
హస్తిపకుల యంగలార్పుకతన
భర్తృజామాతృసౌభ్రాత్రాదు లాజిలో
వ్రాలుట కొలలు బిబ్బీలకతన
రహితాప్తవర్గమై బహువిలాపమ్ములఁ
బొరలు సైనికసముత్కరముకతన

తే. నొంచి కాకు వహించి యత్యుగ్రుఁ డగుచుఁ
దడయ కేతెంచి యప్పు డుద్ధతులముల్కు
చాల నిందించె హైదరుజంగుఁ బిలిచి
యిట్టిదురవస్థ నినుఁ గూర్చి పుట్టె ననుచు. 236

ఉ. బొబ్బిలివారితో మనకు బొం దుచితం బని మున్న మందరుం
డుబ్బి లిఖించె నాతనిహితోక్తి గ్రహింపక జిద్దు దెచ్చి పై
నబ్బురు మైనికిల్బిషపుటంబుధి ముంచితి వింతవట్టు నీ
కబ్బదె కొద్దినాళ్లఁ కహహా యిఁకఁ జేసినయంతఁ దప్పకన్.

తదనంతరంబున నారాజకుంజరుండు దనయభీష్టసిద్ధికిఁ దద్ధ యుం బ్రమోదం బందుచు నిజశిబిరంబునం బటకుటీరం బులో నోలగం బుండి బొబ్బిలిపురంబునం బట్టాభిషిక్తుండ నగుదు నని తత్పురాలంకరణంబునకుం దత్సమయసముచిత మంగళద్రవ్యానయనంబునకు నచటికిం దన దేవుల సమా కర్షణంబునకుం బ్రయత్నంబునం బొరలుచుండె నంత మఱునాటిదివసంబున. 244

శా. రాజన్నైౖకవధావధానవిధికై రంగక్షమానేతముల్, రాజీ
వాప్తసమానతేజు ననివార్యస్థైర్యధైర్యాచలుల్, రాజాం
కోట నమర్చె నేఘనుని ధీరస్వాంతుఁ డాకీర్తి వి, భ్రాజచ్ఛౌ
ర్యుఁడు తాండ్రవంశజుఁడు తద్భారంబు తాఁబూనుటన్.

మ. తనజాయాదినిబర్హణజ్వలితవార్తాకర్ణనోత్థవ్యథా, జనితంబై
పెరరేఁచురోషపటిమల్ క్షత్రాగ్రగణ్యైకహిం, సనదీక్షార
తియై పరాక్రమము మించం దాండ్రపాపయ్యచ,య్యన నా
త్మీయుల నిర్భరం దనకు సాహాయ్యంబుఁ గావించుచున్.

ఉ. దేవులపల్లి పెద్దనృపతిప్రవరుండును బుద్ధరాజు వెం
కావనిభృచ్ఛిఖామణియు హైహయుసన్నిభవిక్రమాఢ్యులై
క్రేవల నేగుదేరఁ దన కేవలశౌర్యరసప్రభావసం
భావనపిక్కటిల్ల రణపార్థుఁడు తాండ్రకులీనుఁ డ త్తఱిన్.

తే. అధికబలుఁడైన యతనితో నాహవమున
కెదిరి నడచుట కూడని యిచ్చఁ బేర్చి
యొరు లెఱుఁగకుండ గూఢసంచరణకలనఁ
గడఁగి పరిమార్చు టుచితంబుగా యటంచు. 248

సీ. రామచంద్రునివంటి రాజత్పరాక్రమ
శాలి వాలిని ద్రుంచు జాణతనముఁ
పార్థునంతటిజోదు పరఁగ దేవవ్రతు
మఱుపెట్టి నొంచిన నెఱతనంబు
ధర్మనందనుని యంతటిమేటికుంభజ
హరణార్థమై బొంకు దొరతనంబు
ననిలజుఁ డట్టివాఁ డతిరహస్యంబుగాఁ
గీచకుఁ దునిమిన రాచతనము
తే. తప్పు గనకుండుటలు ప్రసిద్ధంబుగాదె
జగతి నటుగాన గూఢప్రచారచర్య
నహితు నొంచుట ధర్మవే యని గ్రహించి
పనిచె నొకచారు నతఁ డుండుపట్టుఁ దెలియ. 249

క. ఆకంచుకి యల్లనఁ జని
యాకఱకుఁ రాచతేనియావసథసమా
లోకన మొనర్చి క్రమ్మఱి
యాంకీ లెఱిఁగింప నెఱిఁగి యెఱిఁగి యతండున్. 250

శా. అంతం దత్సహచారియుగ్మకముగా నారాత్రివేళ న్మహా
ధ్వాంతం బెంతయు నిండికొన్న యెడఁ దద్రాజన్యసేనానివే
శాంతస్సంచరణంబున న్సమయపర్యంతంబు ప్రొద్దుచ్చి ని
శ్చింతం జేరిరి శత్రురాట్పటగృహశ్రేణీబహిర్ద్వారమున్.

తే. చేరి యచ్చేరువ నొకింతసేపు దడసి
యాలకించుచుఁ గడునిశ్చలాకమైన
తరిని ఢేరాకనాతుకుట్టొరసి దానిఁ
దనక రాచూలిచేఁ జించుకొనుచు నేగి. 252

చ. తెలతెలవేగుసంతట నతిస్థిరత న్నృపసుప్తమందిర, స్థలనిక
టస్థజాగ్రదురుదర్శకయుగ్మము హెచ్చరించుచుఁ, నలికిడి
పుట్టనీక నిశితాసి నగల్చి మృగంబునొంపు బె, బ్బులిగతిఁ
బొంచి పొంచి చని భూపతి యున్నతిరంబు డాయుచున్.

సీ. మణికుండలద్వయీఘృణిమండలంబుల
దుమికెడు చెక్కుటద్దములవాని
నల వసంత జయంత నలకూబరాదుల
నట్టిట్టుపఱచు సోయగమువాని
భాగ్యలక్ష్మీసభాభవనాయితము లైన
తామరసాభనేత్రములవాని
హంససంసత్తాలికాభ్యంచితంబైన
హారంబట్టుపఱుపుపై నొప్పువాని

తే. హస్తకములకృతోపబర్హంబువానిఁ
గించిదున్మీలితాక్షుఁడై మించు విజయ
రామరాజవసుంధరారమణుఁ గాంచి
తాండ్రపాపయ్య కోపంబు దీండ్రిలంగ. 254

తే. పులిపులి యటంచు మిగుల నార్పులు నిగుడ్చు
నంతలో మేలుకాంచి యయ్యవనిపాలుఁ
డియ్యెలుంగెల్లఁ దాండ్రపాపయ్యపలుకు
తెఱఁగుఁ దెలిపెడు నంచుఁ జింతిలుచు లేచి. 255

క. తరవారరసెడునెడ త
త్తరవాఱక తాండ్రకులసుధాధాముఁ డుదా
త్తరవారభటిన్మదవ
త్తరవారణమునకుఁ దూగు తద్రిపుసరణిన్. 256

తే. కదిసిపైఁ బడి యొకకేల నదిమినట్టి
వాఁడివాలున వక్షఃకవాటపాట
నంబు గావించె నతని యానాభికుహర
విదళితాంత్రవ్రజంబులు వెలికి నుఱుక. 257

సీ. నరసింహనఖరకోణప్రభిన్నహిరణ్య
కశిపుప్రకారంబు గారవించి
మరుదాత్మసంభవు కరవాలుదళితదు
శ్శాసనాకారంబు నీసడించి
కుంభజాతాత్మజాకుంఠకృపాణికా
భిన్నధృష్టద్యుమ్ను చెన్నువడసి
వైనతేయత్రోటికానిర్దళన్మహో
రగరాజతేజంబు రహి వహించి

తే. ధరణిఁ దొరఁగెడు పార్థివోత్తమునిఁ జూచి
నల దిలీప భగీరథ నహుష రంతి
శంతనులపోల్కిఁ దగెడు రాజన్యమణికి
నీకు నిటువంటిదశ యబ్బెనే యటంచు. 258

మ. అపు డాతాండ్రకులాభిమాననిధి యాహారాజదేవేంద్ర నీ
విపులప్రాభవశక్తి నీనిఖిలపృథ్వీభారధౌరేయతా, నిపుణ
త్వంబును భాగ్యము న్వృథ చన న్నిచేయు దుశ్చేష్ట ని
ట్లుపభోగింపఁగ నయ్యె నిట్టివెత యం చుద్వృత్తి వర్తిల్లఁగన్.

తే. తాండ్రపాపయ్య నలువుధార్త్యంబువలన
క్షత్రివర్యుండు పులివాతకండ యయ్యె
ననుడు రొదపుట్టె నంత నయ్యవనినాథు
బలము లార్తరవంబునఁ గలయఁ బర్వె. 260

సీ. తనచావు సర్వసిద్ధంబుగా మది గోరి
సాహసకృతికినై చన్నవానిఁ
దనయేలికవిరోధిదర్పంబు మాపుట
పరమార్థ మని యేరుపఱచువానిఁ
దమపడినట్టి బన్నముల కిక్కార్యంబు
ఫలరూప మని యాత్మఁ దలఁచువానిఁ
దనకులస్వాములందఱు మెచ్చుకొన నోర్చి
పగదీర్చుకొన్న సంభ్రమము వానిఁ
తే. దాండ్రకులజునిఁ బొదివిరి దారుణముగ
ఘోరయుద్ధంబు సలిపి యవ్వీరవర్యు
జిదిమి వైచిరి కఠినని స్త్రింశతతుల
నతనిసహచరయుగళసంగతముగాఁగ. 261

సీ. లీలమై జాఘరల్లియుబాదుర్లాది
సర్లస్కరుల గిట్టి జయముఁ గాంచి
యసురు లాఖానుని యంతలేసి సుబాల
నొగిజిలేబునను గొల్వ్వంచి మించి
కిమిడిచీఁకటిరాజ్యరమలు చూఱలు గొని
తద్దుర్గములమీఁద దాడివెట్టి
యాగొతమీకటకాంతరాళక్షమా
తలము నేకాతపత్రముగ నేలి
తే. గరిమ జగదేకవీరవిఖ్యాతి నొంది
విక్రమము గన్న రాజన్యచక్రవర్తి
వకట నేఁ డిట్లు తాండ్రపాపయ్య యనెడి
వెలమబెబ్బులిపాలైతివే నరేంద్ర. 262

తే. అనుచుఁ బరివేదన మొనర్చి రమ్మహీశు
హితపురోహితబాంధవప్రతతు లెల్లఁ
దిట్టి తే గుద్దినట్లును గట్టికుడుపె
నితనిదుష్కృత మని పల్కి రితరజనులు. 263

ఉ. ఆతదనంతరంబున మహాకులతన్ శిబిరంబులో జన
వ్రాత మొనర్చు క్రందలివిరావముచే నిదమిత్థ మన్న వా
ర్తాతతిశూన్యమై కలవరంపుఁదనంబున నెట్లొ కాకయున్
భీతిపరాసు జేడు కొలిపించె నగాదు ఫిరంగు లాపయిన్. 264

తే. ఆఫిరంగులరవళికి నాన్నృపాలు
శిబిరమెల్ల చికాకయి చెదరఁ దొణఁగె
నపు డరాజక మైన తదావసథముఁ
గొల్లపఱచిరి కొల్లరు ల్గొల్లగాండ్రు. 265

వ. అంతట. 266

తే. రావువారిసంబంధి యుగ్రముగ వచ్చి
నృపునిఁ జంపుట నుభయసైనికులు వినిరి
రాజుచావుకు నంత ఫరాసుబలము
సంతసం బందె హైదరుజంగు తక్క. 267

మ. చని యారాజకళేబరంబు గని తచ్ఛారీరసంబంధు లం
త నితాంతార్తిని రోదన ల్సలుపుచు న్నానావిధానూనత
ద్ఘనసైకాద్భుతకృత్యసంపదలచందంబు ల్వితర్కించుచుం
దనరం దన్మరణాతిచిత్రమహిమ ల్తర్కించి వాక్రుచ్చుచున్.

వ. అంత. 269

సీ. సంపూర్ణరుచి మించు చంద్రబింబము లేక
పరఁగెడు నక్షత్రపంక్తిమాడ్కి

వృషభహీనం బైనవిహ్వాలత్వముఁ గాంచి
కనుగని పరచు గోగణముభంగి
సురుచిరాకృతిఁ బొల్చు తరలరత్నము వీడి
దొరఁగెడు ముత్తెంపుసరులరీతిఁ
గరచరణాంగరేఖావైఖరులు గల్గి
శిరముఁ జెందని కళేబరముభంగిఁ
తే. జతురచతురంగనికరసంగతము నయ్యు
రాజమణి శూన్య మగుట నిస్తేజ మగుచుఁ
దన్మహారాజసైన్య మంతయును గదలి
వేగ తరయానమునఁ జేరె విజయనగరి. 270

శా. గంధాంధద్విపమండలంబులు మొదల్గా తద్ధరిత్రీభుజ
స్కంధావారముచూఱగొన్న తుదమూసాబూసికీరావుసం
బంధుం డొక్కరుఁ డేగుదెంచిబలిమిం బైవ్రాలి రాజన్యహృ
ద్గ్రంథిచ్ఛేదన మాచరించె నను వార్తల్వచ్చుచో నత్తఱిన్.

చ. వెలమలసాహసం బమరవీరులయందు సురేంద్రనందనా
దులయెడ నైనఁ గాన మని తోరపుటక్క జమంది యందిపై
నలఘుపరాక్రమాతిశయుఁడై దగు తాంధ్రకులాగ్రగణ్యుదో
ర్బలము నుతించె బూసి బహుభంగులఁ దత్కృత మాత్మ
మెచ్చుచున్. 272

శా. ఎన్నన్రాని మహాభిమానినిధులౌ యీవెల్మవా రింటిపై
కెన్నండున్వినలేని కృత్యమున కిట్లెంచు రాజన్యపా
పౌన్నత్యంబునఁ దాంధ్రపాపనృపవర్యాకారత న్మృత్యువా
సన్నంబై తెగటార్చె దుష్కృతి ననిష్టప్రాప్తి గా కుండునే.

క. అనుచు పరాసులదొరతన
మనమున నిర్వైరఁగు గాంచి మన్నేహాంపీ
-రుని రావువంశసంభవు
ననఘమతిం బిలువ బంచి యాదర మొదువన్. 274

ఉ. వెంగళరాయభూవిభుని విశ్రుతకీర్తిని గారవించి త
త్సంగరపాండితీమహిమ తద్విజయద్రఢిమంబునుం దదీ
యాంగబలప్రభావము ముదావహమై బరగ న్నుతించి యి
చ్చెం గడువేడ్క కొత్తపలిసీమ మొదల్గలకొన్ని రాజ్యముల్. 275

క. హయములు మఱియుం గుంజర
చయములు మృదులాంబరములు జాగీరు లుదా
రయశుఁడు మూసాబూసియు
రయమున నిడి యేగె హైదరాబాదునకున్. 276

తే. అంత నా రావువంశనీహారధరుఁడు
కొత్తపలిరాజ్య మేలుచోఁ గొమరుమిగిలి
కలితకళ్యాణవిభవసంగతి వహించె
భావిసౌభాగ్యసూచకప్రౌఢి మెఱయ. 277

మ. కలితప్రాభవధుర్యుఁడై కొనియె వెంగల్రాయ డంతణ విని
శ్చలశౌర్యోన్నతిచేఁ దలిర్చుచు సమంచల్లీలఁ జెల్వొందు బొ
బ్బిలిరాజాములువాటియందు మును తత్పృథ్వీశ్వరాజ
ప్తి ను, న్న లసత్సైన్యముమీఁదఁ దారసిలుచుణ్ తాణా
లుతాయించుచున్. 278

సీ. రాజకీయవిధాన యోజనోద్యోగంబు
లంచితస్థితి విమర్శించుకొనుచు

ననిశ ప్రజానుపాలనమార్గములయందు
విహితక్రమంబులు వెదకికొనుచు
గురువిప్రబాంధవోత్కరములపట్టున
ననువొంద హితవృత్తి నరసికొనుచు
ధర్మార్థసంగ్రహతత్పరజ్ఞానంబు
తెఱఁగు ప్రాజ్ఞులయందుఁ దెలిసికొనుచుఁ
తే. దనయశశ్చంద్రికలు దిగంతమును నిండ
నామృగాంకార్కముగ నతం డాత్మవంశ
ముత్తరోత్తరవృద్ధిఁ బెంపొందుచుండ
సొంపు దీపింప నవని పాలింపుచుండె. 279

క. అని బొబ్బిలిరంగారా
యనృపాలచరిత్ర మెల్ల ననిమిషపతికిన్
వినిపించి నారదుండును
ననుమతిఁ గొని చనియె నంత నంతర్హితుఁడై. 280

క. ఇది యానుపూర్వితముగాఁ
జదివిన వ్రాసినను వినిన జనులకుఁ గడున
మ్మద మొదవించును సంప
త్ప్రదమై యభిమానశౌర్యధైర్యాస్పదమై. 281

ఆశ్వాసాంతము.

శా. సాధుస్తోమనికామరక్షణకళాచంచద్గుణాలంక్రియా
రాధాసూనుసమానదానకలనా రాజన్నిజప్రక్రియా
బోధాగాధరమాధురీణహృదయా పుంభావశుంభద్వయా
మాధుర్యైకనిదానవాక్సముదయా మల్రాజువంశోదయా.

క. విరియాలగోత్రవారా
కరరాకాకైరవాప్తకారుణ్యరస
స్ఫురణాభరణాధరణీ
భరణక్షమదోఃప్రసరణపండితశరణా. 283

మాలినీ. వనధినిభగభీరా వైరివన్యాకుఠారా
తనురుచిజితమారా ధర్మమార్గప్రచారా
జనవినుతవిహారా సత్యవాచోవిచారా
కనకశిఖరిధీరా కాంతమాంబాకుమారా. 284

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చ నామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చరణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధానమణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును తృతీయాశ్వాసము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రితము—18-9-1914.